

3725-3732

017.4

7-13

398.5

ՍԻՊԻԼ

108580-ԱԶ

ԿԵՄ

ՀԱՏԸՆՏԻՐ ԾԱՂԿԱՔԱՂ

ԳԱՂԱԻԱՐԷՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԵՒ ՏԱՃԿԵՐԷՆ ԱՌԱՏՈՑ

Il est marqué à l'A

Il ne sait ni A ni B.

Յետինն աստիճանն տղէտ մէկն է

Եւ յբը տեսնէ բեհը կուտէ

Բաղաամին էչն եմ կ'ըսէ

Բայց անոր քով բան մ'ըսել չէ՝

Լչլիֆի կէօրսէ պէի մէհ.բէմէյէ կէօնտէրիբ

Il n'a pas fait une panse d'A

Դեռ ուր էր նէ հոն է.

7326-17

Մինչև Շուշանը զարդարուի

Ժամերը ժամէն կ'արձակուի :

Իշ էշինի պուլունճազ իշտէ իշտէն կէշէր :

Qui s'abaisse dieu le rehausse

Խոնարհ եղիր կը բարձրանաս

Հպարտ մ'ըլար շուտ վար կ'իյնաս :

Եէրտէքի իւղէ պասմաղար :

Abandon fait larron

Խնամտ լէր ունեցածիդ

Որ ջընես գող դուռ դրացիդ :

Քարունը սըքը քաբա, գօմշունու խըր-
սըղ իթմէ :

Il commence bien à mourir

Qui abandonne ses desirs

Քարուք մեռնիլ կ'սկսի

Որ զիղձս արկ մեկուսի :

Սարգս իւր փափաքները յագեցնել աշխա-
տելէն ետ չկենար մինչև իւր յետին պահը,
ուր՝ անողորբելի խնդրառուն—մահը կուգայ
և իւր իղձերուն ունայնութիւնը վճռաբար
կը հասկցնէ իրեն :

Labattu veut toujours lutter

Յաղթուողին չիք յոգնութիւն

“ Փորձ մ'ալ ” կըսէ, և յաղթութիւն :

Եւնիլէն սըքմադ :

L'on ne saurait finir en dix ans

Ce qu'on fait en trente

Ինչ որ կ'ըլլայ երեսուն տարւով

Կարելի չէ ընել տասնով ,

Լչի իշ ալթը այտա սիթէր ,

Le moine repond comme l'Abbè chante

Երբ Աբբայն ձայնէ , երեցն գողայ ,

Իմամ Ֆողարսա ճէօմասթ հայգըրըր :

Միշտ օրինակն է ամէն ազգու խրատ , թէ

աղէկ թէ գէշ , օրինակը միշտ կը ներգործ է :

Abondance des biens ne nuit pas

Ի վէլ բարիք չունին չարիք ,

Արթըք մալ կէօղ չըքարմադ :

Հարստութիւնը երբէք « հերիք » բառը
չընդունիր :

Ասկէց կը համարձակիմք հեռուցնել թէ

ընդհանուր Ադամաժինքս Ադահներու բազ-

մութիւն մ'եմք , իսկ բուն ազահները մաս-

նաւոր մէյմէկ զարտուղութիւններ կամ

ցուցանք և փորձանք բաներ են :

Rien de plus cher que les ars

Չիք թանկագին բան ամաց գին ,

Եւ սակայն քիչ մարդիկ կան որ իրենց ժա-

մանակին վրայ խնայու թիւն ընեն :

Երևելի փիլիսոփայ մը կ'ըսէ թէ «կայ ազա-
հու թիւն մը որ գոյելի է և անմեղ — ժամա-
նակին :

Aux absents les os

Առջի եկողը կերաւ լցաւ :

Այս ետքինն ալ ուսկից բուսաւ :

Սոնա քալան տոնա քալըր :

Սքանչելի ձիրք մ'է ժամագիր եղած պարա-
գայներու մէջ մեծ ճրչողութիւն պահելը :

Il faut garder une oreille pour l'Accusé.

Ականջին մէկը ամբաստանելոյն պահելու է :

Այս ազգարարութիւնը որ հեռաւոր բամ-
բասուողի մը ի նպաստ ըսուած է, Աղէքսան-
դրո աշխարհակալին մէկ իմաստուն խօսքը
կը յիշեցնէ մեզ :

Երբ որ մը կը չարախօսելին իրեն մէկը, ին-
քը միշտ մէկ ձեռքը ձախ ականջին վրայ դը-
րած մտիկ կ'ընէր, հարցնողին ըսաւ թէ
միւս ականջս ալ չարախօսուողին կը պահեմ :

L'adversité rend sage

Չարտորդութիւնը զմեզ խելացի կ'ընէ :

Պաշ թաշա կէլմէյինձէղ բամպուղուն գըլ-
մէ թի եօզ :

Վասն զի հեռաւորսու թիւն և փորձառու թիւն կը սորվինք : Մէկէկ ըսած է Սենեկայ թէ իւրաքանչիւր որ ձախորդու թեան մէջ բաժին մը ունի իրեն , որ իրեն համար արհեստ մ'է , ապագայի մէջ աւելի ճարտարութիւն վաստկելու համար :

Il vaut mieux avoir affaire à dieu qu'à ses saints
Մէկի աղէկ է Մատուծոյ գիմել քան իւր սուրբերուն ,

Քրքր բէյղամպէրէ ետլարմատան իսէ պիր
Մլահա ետլար :

Մյսինքն լաւագոյն է ուղղակի թագաւորին գիմել քան իւր պաշտօնէիցը , կամ ուղղակի մեծատան քան իւր ծառաներուն :

Սպանիոյ թագաւոր մը իւր հոլատակացը մեծ շնորհքներ ընել խոստացեր էր պատերազմին երեսէն անոնց կրած փնասներուն համար : Դողովուրդը տեսնալով որ շնորհքները կ'ուշանան , և թէ չ'ըսող տղուն ծիծէն տար եղեր , գնաց պալատականներուն աղաչելով եղած խոստումները յիշեցուց : Սակայն անոնք թագաւորին վեհանձնու թիւնը գիտնալով , պայման գրին թէ , եթէ Ժողովուրդը հաճի կէսուակէս բաժնելու իւ

րենց հետ՝ առած պարգևը, իրենք ալ կը
հաճին այս խնդիրը թագաւորին ընելու, ժո-
ղովաւրդն ալ յոչ կամաց հաճեցաւ: Տայց
իւր մէջէն վարպետորդի միմոս մը միտքը դը-
նելով վրէժ առնել պալատականաց ծակ աչ-
քու թենէն, ինքն ալ մէկտեղ թագաւորին
առջևը ելաւ և ոտքը խնալով հայցեց «տէր
արքայ ձեր վեհանձնու թենէն կը խնդրեմ
որ ամէն մէկերնուս 500 դաւաղան զարնէք
ի փոխարինու թիւն մեր ըրած փաստուց: Թա-
գաւորը երբոր այս արտառոց խնդրուածին վը-
րայ կը խնդար » ձեր վեհափառու թիւնը թող
չը տարակուսի, քանզի իւր ըրած շնորհաց կէ-
սը դարձեալ պալատին մէջ պիտի մնայ, որով
հետև կէսուակէս պարգևաբաշխու թեան մը
սխմանագրու թիւն ըրինք պալատականացդ
հետ, յաւելցուց հանձարեղ միմտք:

C etait une querelle d'Allemand

Վերամանացիի կռիւ է եղեր, ոչինչ բան:

Վերամանացիք համբաւաւոր են որքան ծը-
խելու, նոյնչափ արփշիւու թեան մէջ, հե-
տևաբար միշտ հակամէտ են կռիւ հանելու
ամենաչնչին պատճառներէ երբ գլուխնին ըմ-
պելեօք տարցնեն:

Qui mal l'achète mal le boit

Որ գնէ աժան, կերածն է դաժան :

Ուճուղ էթին չօրպասը եալան օրուր, կամ
Նէքէսին վէ ճէօմէրտին հարձը պիր, նէ-
քէսին պիրտէ ղիատէ :

Կծծիներուն և բանէ չը հասկցողներուն սը-
նապարծու թիւնը գրէթէ միշտ կը խայտա-
ռակի ի մնաս իւրեանց : Մանաւանդ կծծին
իւր արժանաւոր պատիժը կարծես թէ իւր
առած բանին հետ կը գնէ :

Atrop acheter il n'ya que revendre

Վերի առածին իմաստին հետ առնչութիւն
մ'ունի

Չօք թամահ չօք ղիան կէթիրիր .

Voilà pour l'achever de peindre

Սառան լալն (իքէն) կարպետը կապերտով
բերին :

Պիր վարքաը կիճէտէն պիրտէ տիւշտիւ
պաճատէն :

Վժբաղդութիւնը քառարշաւ կը վաղէ
մարդուս վրայ և ոչ առանց սոցի, մէկ ձա-
խարդութիւն միւսի մը կը հեռագրէ կարծես
թէ և այսպէս յաջորդաբար աղէտք և տը-
ււայտանք կը ծանրանան հէգ առարկային

վրայ : Շիտակը Յոբ ըլլալ չեմ ուղեր , բայց
անոր համբերութեան պէտքը շատ կ'ըզգամ :

Qui bien acquiert possède longuement

Արդար շահով վաստկէ .

Երկար ատեն վայելէ .

Հառամ կէլիւր հէլալը տա կէօթիւրիւր :

Ինչ սարսափելի և բազմաց քով կամաւոր
նախապաշարում մ'է որ կ'ըսուի առակօրէն
« թէ ամէն մարդ իւր արհեստին գողն է » ,

Ինչ ալ որ ըլլայ , — այս յանդուքն խօսքէն ան
կ'եղրակացնեմ թէ » ուրեմն ամէն անհատ
գող մ'է և թէ համայն աշխարհս իրերազիրկ
աւազակաց որջ մ'է , վասն զի ամէն մարդ
արհեստ մ'ունի : Տես շահասիրութեան մտի

եռանդը ինչ զըսարտիչ եղրակացութիւններ
ընել կուտայ մարդուն : Ասով մարդ իւր խիղ-
ճը հանդարտել կուզէ , խաղալիկ դառցած
խիղճ մը , որ աւելի խեղճ մ'է քան թէ խիղճ :

Les affaires avant tout

Առաջ բան բան ետքը տան տան

Ի վէլիչ , սօնրա պինիչ .

Կրսէ պառաւաշունչը : Վանդի մարդս իւր
պահպանութեանը համար իբր էական պայ-
ման՝ ապրուստ կուզէ , անոր համար նախ

գործելու է, զբօսանքը միշտ երկրորդական
պէտք մ'է :

A demain les affaires

Գործերը վաղուան մնան :

Օղյւերուն առածն է այս, ամէն բան վաղ-
ուան կը թողուն, և սա երանելի վաղուան
օրը երբէք գալիք չունի :

Il ne fait pas bon avoir affaires à lui, il y regarde de trop près

Ընոր հետ խօսիլ գործել չէ հնար :

Ամէն բրածդ կը խծբծէ չարաչար :

Պուլու թտան նէմ քաբար :

Բնթերցողը շատ տեսած է անանկներ, որ
ամէն բանի մէջ արատ մը կամ շեղ մը կը գրտ-
նեն. բան մը կարելի չէ հաւնեցնել ասոնց : Ի-
րենց առածը ունեցածը միշտ անթերի է չըք-
նաղ է, ուրիշներ միշտ թերի սոսկական : Այս
անկիրթներուն վրայ ուղածիդ չափ խնդա՛
ու չիմ՝ ընթերցող այլ ցաւէ՛ իրենց ծիծաղա-
չարժ կոպտութեանը և չարամտութեանը
վրայ, քանզի աշխարհի մէջ ապրիլ չեն սով-
րած, և իրենց անձէն դատ ուրիշ բանի հաւ-
նիլ չեն սիրած :

Il ne faut jamais juger une affaire sur l'étiquette du sac

Ամանին վրայի ճանուցագրէն միջուկին վրայ
դատում ընելու չէ :

Սարդուս արտաքին կերպարանին մէկ որ-
պիսութեան վրայ յենլով աղէկ կամ գէշ հան-
գամանքներ հետևցնելը անօրէն ենթադրու-
թիւններու արժէք ունի :

Արևոյթին վրայ դատում ընելը ինքզինքը
խաբելու կ'ենթարկէ շատ անգամ : Այն մար-
դը երկայն է , ուրեմն անխելք է , միւս մը
միջակ է , սւրեմն ցասկոտ է , այն ինչ մը
կարճահասակ է , ուրեմն խորամանկ խաբե-
բայ է : Ըստ իս ասանկ տրամաբանողները
անտես աչաց էակներ ըլալու են , քանզի ե-
թէ մեզի պէս տեսանելի են մարմնաւոր աչաց
անշուշտ անոնց կերպարանքը տեսանելի է որ
և է ձևով . այսինքն իրենց թերութիւննե-
րովը և կատարելութեամբքը : Արսուի ալ
թէ մէկը խոշոր կամ ուռած աչքեր ունի ,
տխմար է , միւս մը իրերակից յօնքեր ունի ,
գաղնաբարոյ է , և նման օրինակ խել մը մաս-
նաւորի վրայ փորձուած և բռնի ընդհան-
րացեալ ենթադրութիւններ : Այս կարգի
մարդիկք անանկ ապահովութեամբ այս սլատ-
գամները կը վճռեն որ իբր թէ բոլոր տիեզե-

բայ կամ առ նուազն մէկ ազգի մը անհատ-
ները շարոցի մը հատերուն պէս համրած են ,
և մարդիկը այնպէս դաս դաս բաժնած իւրա-
քանչիւրին յատկու թիւնները որոշած են :
Ուղիղ դատում մը բաւական մեծագոյն մա-
սի մը վրայ կրնայ յենուլ :

Affection aveugle raison

Զանկու թիւնը դատումը կը կորսնցնէ :

Քանի որ մարդուս կենսական մեքենան շար-
ժող հիւթը արիւնն է , որ եթէ ցանկու թիւ
չափէ դուրս գրգռի , մարմնայնդէպի այն ընտ-
րելագոյն մասը և հոգւոյն գահը-գլուխը
կը ցաթկէ , կ'ողողէ զայն կը խանգարէ , և
այսպէս աւերակ գլուխ մը օրինաւոր բան
չարտադրէր :

Les quatre âges se passent

Sans savoir qu'on y passe :

Մարդուս հասակին չորս աստիճանները
կանցնին հետզհետէ , մեկք ալ մէկտեղ . ինչ
որ կ'ընեմք ազգօգուտ և հոգեշահ , ան մի-
այն կը մնայ անանց :

Կիւն կէշէր էօմիւր թիւքենիր ,

Տէլի սանրը քի պսրամ կէլիւր :

Maniable comme ungneau

Ոչևսարի պէս հեղաբարոյ, բերանը աղ դիր
մտրթէ :

Նէ եալաչ օլ պասըլ նէ բէք օլ ասըլ,
Այս աստիճան հեղու թիւն մ'ալ տխմա-
րու թեան և որ չարն է վատու թեան կ'ա-
ռաջնորդէ :

Փրկչին պատուիրած խորագէտ և միամիտ
կենցաղավարու թիւնը աւելի համեմատ է
մարդկու թեան և պատուոյ օրինաց :

Couchez—vous avec l'agneau

Levez—vous avec l'alouette

Կանուխ պառկէ կանուխ ելիք

Լքբէն գալբան գրամէ թինի ալըր :

Լքգարե սքանչելի և խիտ բնական դրու-
թիւն մ'է այս՝ մարմնոյ և հոգւոյ վրայ ա-
ղէկ ներգործող, և սակայն հիմայ գեղջուկ-
ները միայն այս դրու թեան կը հետեւին,
և անոր վրկաւէտ արգասիքը քաղաքացիք
գիւղացւոյ և արհեստաւորաց կը թողուն,
որոնք քաղաքացիին զուարճութեանց անտե-
ղեակ և անյարմար են :

Aide—toi et Dieu t'aidera

Ղուն քեղ օգնէ, Աստուած քեղ կ'օգնէ

Chercher l'aiguille dans une botte de foin :

Ոչինչ փնտռտուքներով ժամանակ անցնել
Տէվէտէն գուլար

Voilà qui court l'aiguillette

Եւ սա ՚ի նոցանէ է .

Եւ պիր տամկալը տահա :

Ժամանակաւ այն կիները և աղջկունք որ
առաքինութեան ճամբէն մոլորած անբարո-
յական կը կենակցէին , իրենց արհեստին
սեպհական նշանը ունէին : Մինչև չորեք-
տասաններորդ դարուն վերջերը բոլոր ՚իւ-
նիոցի վատանուն կանայք ասեղնաձև նշան մը
կը կրէին վրանին , որպէս զի ճանչցուին ա-
ռաքինիներէն :

Մղէկ որ այս սովորութիւնը չէ մընացած :

Qui aime bien chatie bien

Մղէկ սիրողը , աղէկ կը պատժէ :

Քրդընը տէօմէյէն տիզինի տէօէր :

Ինչ ընեմ , մէկ հատիկ է . կրսեն շատ մը ծը-
նողքներ , և մէկ գրկէն մեկալը կը գլորեն
մեծկակ մանկիկները :

Սիրելը եթէ միայն գգուանաց և համ-
բուրից վրայ կայանար , և այս չափով մեր
որդւոց համար մեր ցանկացած աղէկու-
թիւնները կարենայինք տալու , ասկից ա-

ւելի դիւրին և ակտրժեկ ի՛նչ կար : Բայց ոչ ,
 ասի միայն միտքէ կանցնի , և ցնորք մ'է ,
 այդ տեսակ սէրը կապկաց վերաբերեալէ ,
 վերջապէս զաւկին բարոյական և ֆիզիքական
 խեղդում պատճառելու սեպհական : Իմ
 հասկցած սէրս , զոր կ'ուզեմ թէ ունենան
 ծնողք որդւոց վրայ՝ անոնց իրական բարե-
 լաւութեանը մէջ կը կայանայ , գգուանքը
 փայփայունմիք տգիտութիւն ակարութիւն
 կ'ենթադրեն և կամակորութիւն , ինչ կը
 սեմ , մոլութեանց շղթայ մը կարտադրեն :
 Իսկ ծնողքի մը անապակ սէրը փոխանակ
 կիրքեր ստեղծելու և զրգուելու , կը մարէ
 պակասութիւնները կը շիտկէ , վասն զի կը
 տեսնէ : Այս սէրը սակաւ ինչ խտութիւն
 կը բանեցնէ , լաւութիւն և բարի ապագայ
 մը արտադրելու համար : Յաւէ ինծի հետ
 սիրելի ընթերցող , այն մէկ հատիկձի ծնու-
 զաց վրայ որ մտքերնին դրած են թէ , իրենց
 մէկ հատիկը իւր ամէն հաճոյքը գոհ ընե-
 լու իրաւունք ունի , այս իրաւունքը իրենց
 տուողը ծնողաց անիրաւութիւնն է : Այս
 իրաւունքը կընդլայնի եղբր մինչև իրենց
 չը հնազանդելու , ուսման չհետեւելու Աս-

տուժոյ երկիւղը՝ չունենալու կրօնքը ան-
 պատուելու բեռ ընտանեաց բեռ աղգին
 բեռ իւր կոխած հողին բեռ նոյն իսկ իրեն
 անձին ըլլալու չափ : Այս տեսակ գուրգու-
 բուն և անխոհեմ ծնողքներ, փանք ծաւալ-
 ման ուսումնասիրութեան, սկսած են ի լաւ
 անդր նկրտիլ : Այլ յամառներուն թիւը նը-
 ւաղիլ Հայոցս աղգին մէջ : Թուղթին միւս
 երեսն ալ կան այնպիսի ծնողքներ՝ որ իրենց
 զաւակը տանը կահկարասեաց մեկուն տեղ
 դնելով, սարսափելի խստութիւն կը գոր-
 ծածեն : Աւստի կառնուն զաւակին իբրև
 լոկ մտեղէն կոչա մը և կը յանձնեն վարժա-
 պետին, միւր անոր թողլով ոսկորներն ալ ի-
 րենց բաժին : Շիտակը վարժապետն ալ իւր
 պաշտօնը խղճի մտօք կը կատարէ, թերի
 մ'ալ ունենայ իրիկունը հայրը կը լըացունէ,
 անանկ որ ժամանակէ մը ետքը տղան դպրո-
 ցէն կելնէ, ոչ ինչպէս մտեր էր այնպէս, ա-
 սի բաւական գոհացուցիչ կըլլար, այլ կամ
 տխմար անզգամ կամ ցաւազար կամ կոպիտ
 չարաբնոյթ, և ջրհանակրի մը ամէն հանգա-
 մանքներովը կատարելագործեալ :

Օնողաց և վարժապետաց այս բարբարո-

սութիւնք իւր նմանք չը պիտի ունենար ,
 եթէ Գոլոմպոս Անթիլեան և Գարայիպաց
 կղզիները գտած չըլար : Բարեբաղդաբար
 թէ այդ տեսակ ճնողքներ և թէ վարժա-
 պեաները եթէ ոչ բոլորովին գոնէ ըստ մե-
 ծագոյն մասին չկան այժմ ազդին ընհանրու-
 թեան մէջ :

Qui bien aime tard oublie

Այնչ սիրողը ուշ կը մոռնայ :

Անկեղծ և մշտեռանգն սէր մը շատ ան-
 գամ կը յարատեւ երբոր առարկայները ա-
 ռաջին անգամ սէրը ճանչցած ըլլան , եթէ
 նոյն չափով ալ չմնայ՝ գոնէ անոր ազդեցու-
 թեան հետքը անեղծ կը մնայ : Շատոնց պար-
 պուած լաւանդի շիշ մը կը նայիս կաթիլի
 մի բան չկայ մէջը , բայց դեռ ինչպէս ա-
 նուշ կը հոտի , ինչէն է . . .

Aimer et savoir n'ont même manière

Սիրել և գիտուն ըլլալ , չեն կրնար մէկտեղ
 խաղալ :

Եբի գարբուզ սիր գօլթուգոս սրղմաղ :
 Փրկչեան պատգամն է “ Ոչ կարէք երկուց
 տերանց ծառայել ” : Սիրահարութեան ցնո-
 րային տեսիլներով զգածեալ մարդիկ , չեն

կրնար ուսման ասպարիղին մէջ արշաւել ազատ : Ուսման համար պէտք է առողջ միտք յատակ ուղեղ և հոգւոյ կորով և հանդարտութիւն :

Qui aime , il craint

Սիրողը վախկոտ կ'ըլլայ : Գող սիրար դող : Եւ կարծես թէ երկիւղը յատկութիւն մ'է սիրոյ , որուն քաղցրութիւնը ամբողջ հոն ամփոփուած է , յանդգնութիւն չէ հեռու ցնելը թէ առանց երկիւղի քաղցր սէր չկայ , և թէ աւելի արգիլուած բանը հրապուրիչ է , քանի որ եթէ անարգել և ներելի ըլլայ նոյն բանը օրինաց և պատշաճից առջև , այնչափ չպիտի գրգռէր մեր ցանկութիւնը : Իսկ ես կը կարծեմ որ այն բանը որ գաղտնի է , ներելի չ'է , և այն որ ներելի չէ , մեղք մ'է :

Quand on est jeune on aime en fol

Quand on est vieil qui aime est fol

Երիտասարդները խենթի պէս սիրեն .

Երբ ծերերը սիրեն , յիրաւի խենթ են :

Qui aime et n'est aimè

Il est d'amour mal assignè :

Որ սիրէ և չէ սիրուած

Անոր պէս խեղճ չէ եղած :

Ան կը մարի քու վրայ, դուն չես թուքներ
իր վրայ :

Աշխարհիս մէջ աս ալ կը պատահի, և ասի
ոչ թէ սիրուելու յատուկ կատարելութիւն
ները չունեցողին համար միայն, այսպէս
ըլլայ նէ քիչ մը մխիթարութիւն կը վերցու
նէ, քանզի ամենէն սնապարծ և իւր պա
կասութիւնները չճանչցող « ես եմ » ըսող
մարդն ալ, սիրոյ մը ոչ ինպատ իւր ելք մը
ունեցած ատեն՝ կը հարկադրի գիտակցու
թիւն սովորիլ այսինքն իւր արժէքը ճանչնալ :
Քանզի չը սիրուած ըլլալը գիտնալու զգաց
ման պէս մարդուս անձնասիրութիւնը մա
նաւանդ անձնասէրի մը անձնասիրութիւնը
(amour propre) վիրաւորող բան չկայ : Իսկ
ինչպէս որ ըսի ասի այնչափ անմխիթար չը
ներ զմեզ, սիրուելու ամէն յատուկութիւննե
րը ունեցող մէկն ալ երբեմն կը պատահի որ
սպասած յաջողութիւնը չգտնէր, հոս է ա
հա դառնութիւնը, յուսահատականը և ան
մխիթարելին :

Սիրոյ պէս արտառոց ի՛նչ կայ :

Il ne sait ni aimer ni haïr

Ոչ սիրել ոչ ատել գիտէ,

Անգգայ մարդ մ'է, անպետ ամենայնի, և
 եթէ իւր շահուն զգացումն ալ չը տեսնէ-
 ինք վրան, շարժուն մեքենայ մը պիտի կար-
 ծէինք: Չափազանց խոհեմները և ինքրդինք-
 նուն համար միայն ապրողները այսպէս են:

Qui m'aime quil me suive

Որ զիս սիրէ, ինձ թող լսէ,

Պէնի սէվէն պանա կէլին.

Qui aime Bertrand, aime son chien

Պերթրանը սիրողը իւր շունն ալ կը սիրէ.

Կիւլիւնի սէվէն, թիքէնինի տէ սէվէր:

Si vous etes à votre aise

Tout le monde n'y est pas

Թէ որ դուն շատ հանգիստ ես.

Ամենքն ալ քեզ կը կարծես:

Թօք նէ պիլիբ, քի աճ էօլիւր:

Maître Aliberon, խելացի Մալիթ.

Alors comme alors

Այառնի գործ մը ասպառնուոյն մէջ մտածէ:

Կակիկեան աղանդաւոր կանուանեմ շատ մը
 կակիկներ, որ սլարապ տեղ երեւակայական
 հաշիւներով, և անսպատեհ երկիւղներով կը
 տանջուին, և ամենափոքր ձեռնարկութիւն
 մ'ալ ընելու չեն համարձակիր կործանում

ներ մնասներ կանխադու ժելով :

Il faut casser le noyau

Pour en avoir l'amande

Նուշին կուտը չկտարած .

Սիջուկը չեղներ ի բաց .

Իմէք օլմայրնճազ, եէմէք օլմազ :

Անհոյ աշխատութեան և քրտանց բան մը
ձեռք չի բերուիր :

Amasser par saison

Depenser par raison

Fait la bonne maison

Ժողվել ատենին .

Սսխել արժանին .

Սեծ փառք է տունին :

On ne sait pour qui l'on Amasse

Կը ժողվենք բայց չգիտեմք որու համար .

Քիմ եէյէ քիմ թարաեա սէօհպէթ քիմէ
եարաեա :

Ճիշդ է ասի : Արագային դիպուածները
անատոյգ են : Քարի հայր մը իմաստուն խը-
նայողութեամբ կը ժողվէ իւր որդւոցը հա-
մար , բայց բաղդը կը բերէ որ զաւկները
չբաւոր կըլլան և յափշտակիչները կը խըն-
դան , կամ հայրը կը ժողվէ իւր զաւկին հա-

մար , զաւակն ալ կը մսխէ հեշտու թեանց
համար :

Amer à la bouche doux au coeur

Դառն է բերնին . Բաղքը է սրտին .

Ֆիզիզապէս և բարոյապէս ճշմարիտ է :
Գարշելի դեղ մը շատ անգամ զմեզ ծանր
ախտէ մը կազատէ , նոյնպէս ազդու յան-
դիմանու թիւն մ'ալ շատ անխելքու թիւն-
ներէ զմեզ ետ կը կեցունէ :

Qui prête à l'ami perd au double

Բարեկամի վոխ տուողը կրկնակի կը կո-
րուսնէ :

Յիրաւի յաճախ՝ բարեկամներնուս հետ
աւրուելու կըլանք , տըլածնիս ետ ուզած
ատեննիս , ահա այն ատեն կը հետեի եր-
կու կորուստ , բարեկամնիս և ստակնիս :

Il a des amis en paradis et aux enfers

Դժոխքն ալ արքայութիւն ալ բարեկամ ունի :
Լ'յս առածը լաւ կը նկարագրէ այն ան-
ձինքը , որ իրենց հաճելի ձեւերովը և առա-
տաձեռնու թեամբը ամէն տեղ բարեկամ կը
ճարեն , որոնցմէ ի հարկին օգուտ քաղել
գիտեն :

L'amour la toux et la fumée

On ne peut tenir cachés

Հազը ծխելն և սիրել :

Չենք կրնար գաղտնի պահել :

Արդարք չուվարա սրղմաղ :

L'amour apprend les ânes à danser

Ահրը իշերուէն պարել կը սովորեցնէ :

Ըսանկ հրաշքներ կրնէ երբեմն սէրը ,
բայց հազուադիւտ է , և ընթերցողներէս
չատերը տեսած են անանկ երկոտանիներ՝
որոնց վերայ սէրը բնաւ չէ ազդած :

Tant que la marmite bout

L'amour vit de bout en bout

Յորչափ կաթսան ճաշ կեփէ :

Ահրն ալ անխախտ կը տեէ :

Եօքսուլուն քաբուսունտան սէվտա սղմաղ :

Աղքատութիւնը երկրորդական զգացում
ները կարտաքսէ , քանզի սէրը եթէ անգամ
մը յագենայ , ալ բաւական ատեն անսուաղ
կրնայ մնալ , սակայն ստամոքսը սիրով չը յա-
գենար , ամէն օր սնունդով պիտի յագենայ ,
և ամէն օր ալ անհրաժեշտ սնունդի կը կա-
րօտի :

Il n'est nulle baides amours Ni belles prisons

Սիրոյն տգեղը , բանտին աղւորը չըլար :

Les amis, vis-à-vis. Les beautés à côté

Բարեկամք դէմ դէմի .

Գեղանիք քով քովի : Ռամիկն ալ կըսէ :
Եանըմտաքի եանըմտա գարչըմտաքի ճա-
նըմտա :

Rien quu les premières amours

Աջի սէրն է սէրը :

Չկայ արդարեւ այնչափ սլարդ և եռան-
դուն սէր մը , որքան առաջինը : Երկու սիր-
տըն ալ նոր , և յանկարծական բնական ազդ-
ման մը միայն հնազանդելով զիրար կ'ընդ-
գրկեն :

Երկրորդ սէրը , որքան ալ անկեղծ ըլլայ
միշտ քիչ մը խորհրդածու թիւն և հաշիւ կը
մտնէ մէջը , առջինին պէս անասակ չէ :

Ou est l'amour là est l'oeil

Սէրն ուր է , աչքն ալ հոն է :

Կէտղիւմ նէրտէ սէվաթիկիմ' օնտա :

janvier fier froid et frileux

Fevrier mouillé et fievreux

Mars poudreux avril pluvieux

Mai joli gai et venteux

Pressage un an plantureux

Յունվար ցուրտ և խիստ մսկտա .

Փետրվար խոնաւ և տենդոտ ,

Մարտ փոշելից , ապրիլ անձրևոտ

Մայիս դեղանի զուարթ և հողմոտ ,

Յուշակեն մեզի պտղաւէտ տարի :

L'an passé est toujours le meilleur.

Անցած տարին լաւագոյն է :

Քաջան պալք պէտիւք օլուք :

Ճամանակին համեմատ : Այս տարի որ նա-

խորդէն աղէկ է : Այս տարի զոր բնաւ մէկ

տարւոյ մը հետ չենք փոխեր , առի մար-

դուս՝ բաղդին անւոյն վրայ բրած անընդհատ

ելևէջին այս կամ այն ինչ որպիսութենէն կա-

խեալ է : Ի վերայ այս բամենայնի աւելի

ճիշդ է ըսել թէ , սրովհետև ձախորդութիւք

և յաջողութիւնք մարդուս համար են , այս

տարի ձախորդութիւն մը ունեցանք զոր

չունէինք անցեալ տարի , ահա այս անցեալը

սիրով կը յիշենք : Իայց երբ հետևեալ տա-

րին աւելի մեծ թշուառութիւն մը կրենք ,

հաւանական է որ նուազ ձախող տարին կը

մնտուեմք , յաջողութիւնն ալ այս կերպով

խմացիր : Մարդս դատասպարտուած է այս-

պէս անցնելու իւր կեանքը , կամ ներկայն

գովելու , և անցեալ մը անիծելու կամ ան-

ցեալ մը երանելու և ներկայ մը անիծելու, ծերու թիւնը այս (ԿԱՄ) շաղկապը կը վերցնէ, և բոլորովին անցեալը կը գովէ ներկային դէմ. և այս ալ ներկային թատրոնին մէջ իրեն յարմար դէր մը չունենալուն անկարողութեանը համար է :

Brider l'âne par la queue

Կովը (մուսանտարան) հանել :

Սույու տուվարա չըգարմադ

Il ne faut pas lier les Anés avec les cheveux

Լչերը ձիերուն հետ կապելու չէ,

Պիր քէօթիւնիւն եէաի էվէ դարարը վար :

Վործիդ մէջ գործածած մարդերուդ մէջ մէկ անպիտանն ալ միւսներուն միշտ դէշ օրինակ է :

Tel Anê , tel aiguillon

Ըսանկ իշան ասանկ խթան

Պէջլէ պաշ, պէջլէ թրաշ

Serieux comme un Anê qu'on étrille.

Տեսակ մը յիմարներ կան որ խելացիի մը խոհական և ծանր կերպերը կը բանեցնեն. Ըհա հոն է իրենց յիմարութեան նշանաւոր կէտը :

Un Anê n'entend rien en musique.

Իշը նուագերգու թենէն բան չի հասկնար
 թիւքք նէ պիլեր պայրամը .

Օ ըրթ զըրթ իշէր պրանը :

Տէվէյէ քաղաղւքք :

Il est bien Ane de nature

Qui ne peut lire son écriture.

Ի աւանակ այն ի ծնէ

Որ իրեն գիր կարդալ չգիտէ :

Demander de la laine á un Ane.

Իշէն բուրդ սպասել

Քէօր կէօղտէն եաչ, իմամ էվինտէն աչ :

Alaver la tête d'un âne, on perd son lessive.

Սևը սապօնն ինչ ընէ, խենթը խրաան ինչ
 ընէ :

Իշէյէ վուրտում տայաղը, կինէ էշէք պաս
 պայաղը :

Il fait l'ane pour avoir du bran.

Սուտ խենթ եղեր վանքին հաւերը կուտէ :

Անչաքար տեղագործ ,

Չրբբըրդ գալֆա :

Pierre qui roule n'amassè pas de poussière.

Գլտորոզ քարը մամու չբռներ .

Եուվարլանան թաչ եօտուն թուլմաղ :

Փոխոխամիտ և աստանդական կեանք մը վարողներուն համար համարում և ապահովութիւն չըլլուիր :

Ami jusqu'aux autels

Բարեկամ մինչև ի սեղան .

Այս առածը Պէրիկլէսի իւր բարեկամին ըրած պատասխանն է , երբ անի սուտ երգում մը ընելու կը յորդորէր զինքը :

Բսել ուղեով թէ բարեկամութիւնը կրօնական համոզմանց քով կանգ առնելու է :

Պրանսուա Ա . խիստ ազնուաբար գործածեց . այս առածը Հէնրիկոս Ա . Անգղիոյ թագաւորին դէմ . որ զինքը կը յորդորէր թողուլ Հռովմայ Եկեղեցին « բարեկամդ եմ բայց մինչ ի սեղան » պատասխանը խրկելով անոր :

Il ne faut pas compter avec ses amis.

Բարեկամի հետ հաշիւ ունենալու չէ ,

Որ բսել կ'ուղէ թէ բարեկամի հետ աւելի վեհանձնորէն վարուելու է քան թէ շահագիտաբար : Իսկ տաճկական առածը կ'ըսէ , « տօսալուք գանթարլան ալըշիբիշ մսկալիլէն » :

Dieu me gerde de mes Amis

Je me garderai de mes ennemis

Աստուած պահէ զիս բարեկամներէս .

Ես զիս կը պահեմ թշնամիներէս :

Ինանմա տօստունա , սաման տօլտուրուր բօսթունա .

Թշնամւոյն վրէժխնդրու թենէն կրնանք ինքզինքնիս պաշտպանել , բայց վատ մատնու թեան դէմ չենք կրնար զգուշանալ , որ բարեկամութեան սրբազան պատկերովը մեզ կը ներկայանայ :

Ռուսիոյ արտաքին դործոց պաշտօնեան ալ շատ հանճարեղ կերպով այս իմաստը կրկնած է Եւրոպական դեսպանի մը , երբ իրեն ըսուեցաւ թէ Ռուսիա ի՞նչ հասկցած է Աւրսթրիայէն որ միշտ իւր թշնամին եղած է , և ինչպէս դեռ մօտ ատենս ալ Արևելեան պատերազմին ատեն , Ռուսիոյ համար փնասաբեր չէզըքութիւն մը պահեց , և թէ ինչպէս դեռ կը յարգէ զանի « պատասխանեց թէ Ռուսիայ մեծ հոգ մը չ'ունի Աւստրիոյ թշնամութենէն , վասն զի միշտ պատրաստ է դիմագրաւելու , իսկ դուք ըսաւ որ մեր բարեկամները կը ձեանաք , ահա ձեզմէ կը վախնայ » ըսաւ Ռուսիոյ , վասն զի բարեկամ ըլ-

լալնուդ՝ նախապատրաստու թիւն չունի ձե-
զի համար :

Il cherche son âne et qui est dessus

Իչուն վրայ է էշ կը փնտռէ :

Իչէյէ պիմմիշ էշէք արար :

Qui vient est beau qui apporte est encore plus
beau.

Եկողն աղուոր բերողն ալ աղուոր

Կէլէն կիւղէլ, կէթիրէն կիւղէլտէն կիւ-
ղէլ :

Aqui peut attendre tout vient á point.

Սպասողին համար ամեն յաջողուի կուգայ :

Թէքկէյի պէքլէյէն չօրպայը իչէք .

Une bonne action ne reste jamais sans recom-
pense.

Լնվարձ չմնար բարի գործը .

Լյլէք եէրտէ գալմազ .

Լըք պիլմէզտէ պալըք պիլսին , պալըք
պիլմէզտէ Լըահ պիլսին :

De fil en aiguille. Տեղն ի տեղը ,

Ինէտէն իբլիյէտէք :

Qui veut conserver son ami

N'ait point d'affaire avec lui.

Բարեկամը պահել ուղղը թող հետը գործ .

ճ'ուներնայ .

Souffrir l'absence de l'Amour
L'Amour ote le deuil

Սէրը սուգը կը վերցունէ .
Quand l'entendement vient

L'Amour vieillit

Երբ խելահասութիւն գայ . Սէրը կը ծերնայ .
Թէ որ խելահասութեան ատեն սէր գայ ,

ըսելէ որ ծերութեան ատեն սխալ մեռնի :
Quand le soupçon entre par la porte.

L'amour s'en va par la fenêtre

Երբ որ մտնայ կասկած՝ դուռնէն .

Սէրն դուրս կ'ելնէ սպտուհանէն :
Il est de folie de faire boire.

A un âne s'il n'a soif.

Չծարուած իշուն ջուր խմցնելը խելք չէ

Օտ իլէ կիւղէլիք օրնաղ :

Les ans en ont beaucoup plus vus

Que les livres n'en ont cennus.

Ալ աւելի տեսած են ամբ .

Օր չեն գրած բազում գրեանք :

Իրաւ է որ փորձառութիւնը նախապատիւ
է քան գրիտութիւն : Սակայն շատեր կան

որ կը տեսնեն առանց տեսնելու , հետեւաբար
ոչինչ գիտնալու :

Rompre l'Andouillette aux genoux

Բնել ու զել զոր չէ ընդել .

Սույու տու վարա չըգարմագ .

Quelque savoir qui soit à l'homme

S'il n'a l'argent l'on s'en moque

Փարան վար իսէ ճիւմէ ալէմ գուլուն տրր .

Փարան եօղ իսէ քառլը տաղար եօլուն տրր :

Հասարակային կենաց մէջ աւելի յարգի է

հարուստ մը քան թէ գիտուն մը , և որով

հետեւ ամէն մարդ իւր խելքը հասած քա-

նին միայն գովեստ ընելու է , ուստի հա-

րուստը կը յարգուի , քանզի մարդ չկայ որ

ստակին խելքը չը հասնի , քանի որ գիտու-

թեան խելքը հասնող խիստ քիչ մարդ կայ .

հետեւաբար գիտունը քիչ կը յարգուի :

Femme argent et vin

Ont leur bien et venin .

Կիներն ստակ նաև գինին ,

Ունին իրենց չարն ու բարին :

Այս առածը կը ճշմարտի երբ զանոնք գոր-

ծածելու մէջ անխոհեմութիւն քանեցնենք :

Il veut avoir drap et Argent ensemble .

Կուզէ աղւոր չուխան գնել .

Բայց ստակին խօսքը չընել :

Բարա խաթէմէ պէնտէն պուղ կիպի սողու
րում սէնտէն :

Չայ թաշը իլէն , չայ դուշու վուրմագ :

Շատ մարդիկ իրենց ամէն փափաքները
կ'ուզեն յագեցնել , բայց կը դժուարին ըս-
տակ տալու , խելացին այն է որ իւր անկա-
րողութիւնը տեսնելով կը զսպէ իւր փա-
փաքները կամ կը չստիաւորէ :

Sur or et sur Argeut Il n'y a point de parent,

Ոսկի արծաթ երբ մէկտեղ գան .

Ի՞նչ բան ունի հոն ազգական :

Վերն Աստուած վարը հարուրնոց :

Յաճախ կը տեսնուի որ ստակի համար վէ-
ճեր կուխներ պատահած են մինչև ցայն վայր
միաբան ընտանեաց մէջ :

Amour fait beaucoup Et l'argent fait tout.

Սէրն կ'ընէ շատ բան Ստակն ամէն բան :

Չըբ չըբ իտէն նալէ , իչ պիթիլիէն արձէ :

Asser sait qui sait vivre et se taire

Որ ապրիլ և լռել գիտէ

Իրեն այնչափն ալ հերիք է :

Tout se fait negligemment.

Ou l'un à l'autre s'attend.

Ես խօսող դուն չնող , ո՞վ մռող ,

Այն զօթ պէն զօթ , աթա քիմ վէրսին օթ :
 Tout à été à autrui. et retourne à autrui

Այր ունեցածը ուրիշին էր

Անգնէ ետքն ալ ուրիշն է տէր :

Տիւնեանըն մալը տիւնեատա դալըր :

Ամեն ունեցած գոյքերնիա ուրիշինն էր մեզ
 նէ առաջ , մեզնէ ետքը դարձեալ ուրիշին
 պիտի ըլլայ : Այս առածը իւր փիլիսոփայական
 կողմն ունի որ խորհրդածութեան արժանի է :

Mal d'autrui n'est que songe

Ուրիշն ունի հազ , մենք տեսնենք երազ :

Քիմինէ հայ հայ . քիմինէ վայ վայ :

Le jour n'est pas fait pour les aveugles,

Արեն ծագի կոյր չեղողներուն

Ինչպէս իրաւունք՝ հասկցողներուն .

Manger son avoine dans son sac

Առանձնական կեանք մը վարել , հեռի ըն-
 կերական յարաբերութիւններէ :

Հրքասընը պաշտնա չէքիս օթուրմաք :

Qui s'attend au pot d'autrui est souvent mal diné.

Պառաւունք կրտսն , ով որ երկիրի պտուկ
 կը նայի , անոր երկան շլիք պէտք է :

Quand d'autrui parler tu voudras

Begarde-toi et tu taira

Մինչ բամբասել զայլս խնդրես
 Հայեացի ի քեզ և լռեսցես :

Ce que tu pourras faire n'attends d'autrui

Մի սպասեր այն ուրիշէն

Օրդ դուն կրնաս ընել քեզմէն

Ի լինաէն կէլէնի էլին իլէ կէօր :

Faire du cuir d'autrui large courroie

Լյոց ինչքով առատձեռնութիւն ընել

Համամ սույու իլէ տութ դազանմար :

Quand l'avarice entre au cerveau

Venus s'en va doute il ne faut

Մինչ կծծութիւն յուղեղ մուծի

Կտողիկ ելնէ փութով յուղի :

Եւահը սիրահար չկրնար ըլլալ , քանզի իւր
 բովանդակ սիրտը տիրապետող կուռքը տեղ
 չտար ուրիշ զգացու մներու , սէր , գգուանք ,
 կարեկցութիւն , իրեն համար աւելորդ ծախս
 քեր են :

Un homme averti en vaut deux

Եթէ գլխունուս գալիքը խմանամք և խելա
 ցի գանուելով զգոյշ կենամք , փտանդները
 կրնամք ծաղրել :

Tu cries comme un aveugle

Qui a perdu son bâton

Ի՞նչ կը պոռաս այ կոյր գ.բեզ.

Արդեօք ցուպդ կորուսեր ես :

Չափազանց իրար կանցնիմք երբեմն անարժէք բաներու համար : Կոյրը այնչափ մեղադրելի , չէ .բանգի իւր ցուպին կորուստը իրեն համար , առաջնորդի մը կորուստ է :

Au royaume des aveugles

Les borgnes sont rois

Ի կուրաց աշխարհին ,

Միաջինք գահս բազմին :

Գոյունուն պուլունմատրղը եէրաէ .քէչիէ
Ապաիւլրահման չէլէպի աէրլէր :

Կան ընկերու թիւներ ուր հանձարեղներու պակասութենէն խիստ չափաւոր հանձարներն ալ փայլ ի փայլ կը փառին :

Après la soupe un verre de vin fait du bien.

Ապուրէն ետքը գաւաթ մը գինին առողջութեան համար աղէկ է կըրսէն :

L'argent est rond pour rouler

Ստակը գլոր ըրեր են որ գլորի երթայ :

Ըսի շռայլներուն առակն է :

L'argent est plat pour s'entasser

Ստակը տափակ են ըրեր որ գիղուի :

Այս ալ ագահներուն առածն է :

L'art est de cacher l'art

Ճարտարամիտ մարդուն մեծ արհեստը կրտէ :

Մօնթէնեը ճարտար չերևնալնէ , ուր որ
ճարտարութեան երևոյթ կայ , հոն իրական
ճարտարութիւն չկայ :

Ne t'attends qu'à toi-même.

Ուրիշէն շահ պաշտպանութիւն մի յուսար :

Անամպասպամքէսէմ , էլլիմի սալսամ եէսէմ :

Իէքսիմէթին վարրսա , ըսլաթ տա եէ :

Թէ որ դուն բարի վարք , ժրաջանութիւն
խնայութիւն ունիս , քու գրպանդ է քեզի
պաշտպան :

L'attente tourmente.

Սպասելը տանջանք է :

Պէքլէ էշէճիլիմ պէքլէ , եաղ կէլսին եօնճա
պիթսին :

Սպասելը քաղցր է կ'ըսէ Մօնթէնեը , բայց
կաթի պէս կը ծթրի երբոր երկնայ :

Սպասելը շղթայ մ'է կ'ըսէ Մօնթէսգիլէօ
որ մեր զուարճութիւնները կը կապէ :

Nous verrons dit l'aveugle

Տեսնենք կ'ըսէ կոյրը :

Անոց բանին էութիւնը գիտնալու խօսքի
մէջ նետուող և ուրիշի խրատ տալու ելնող

տղէտ մը կը ցուցնէ թէ կոյրէն աւելի բան
չկրնար տեսնել :

Un bon avis vaut un oeil dans la main.

Դէկ խորհուրդ մը ձեռքի մէջ աչք մ է :

Il faut aimer ses amis avec leurs défauts.

Բարեկամները իրենց յանցանքներովը սիրե-
լու է :

Կիւ լիւնիւ սէվէն , թիրէնիւնի տէ սէվմէլի :

Բսել կ'ուզէ թէ բարեկամաց համար նե-

րողամիտ բլլալու է վասն զի ներողամտու-

թիւնը կ'աւելցնէ բարեկամութիւնը , իսկ

խատու-թիւնը կը պակսեցնէ , սակայն աննշան

պակասութիւններու համար ներողամտու-

թիւն պէտք է : Մոլութեանց համար մար-

դահաճութիւն ընելը թէ բարոյականի և

թէ բարեկամութեան դէմ է , շողքորթ կեղ-

ծաւոր կ'անուանիմք և թէ մեր բարեկամաց

մոլութիւնները չղղացնեմք իրենց և զանոնք

կրցածնուս չափ ուղղութեան բերելու չը

ճգնիմք : Այն , շահու կամ ակնածութեան

համար բարեկամական պարտուց դէմ մե-

զանչելով , չարակամ և ոչ բարեկամ կ'ըլլամք :

Debander l'arc ne guerit la plaie.

Բրած վնասնուս փոխարէն պարզ ներում

խնդրելով միասը չ'անցնիր : թեթե և առանց
 ծանր հետեանք ունեցող պակասութիւններ
 նուս համար միայն ներու մը ներելի է , եթէ
 ոչ , մեր ըրած կոչութեան վրայ ծանրա-
 գոյն կոչութիւն մը ինչ կ'ըսեմ անգթու-
 թիւն մը կ'աւելցնեմք : Բարձր շատ
 թեթե համառօտ և դիւրագնի գործիք մ'է ,
 արժէ մի չարժէ մի բերանը , քանզի կատար-
 եալ կրթութիւն մը և զգուշաւոր գործաւ-
 նութիւն մը ունենալը այնչափ դիւրին չէ
 որքան պզտիկ Բարձր :

Նմիտ կծծի և կոսիտ մարդիկ ամենայն
 ջերմեռանդութեամբ և փութով ընկերի մը
 դէմ իրենց գործած ամենաիմասաբեր և ա-
 մենանհեթեթ պակասութեանը միակ փոխա-
 րէն Բարձր մը կը տեղաւորեն , կարծես թէ
 փլած տունը Բարձրով մը կրնայ շինուիլ ,
 արատեալ պատիւը կրնայ մաքրուիլ , մեռած
 մը կրնայ ողջնալ , կատրած մը կրնայ վերա-
 նորոգել : Վիանաաւես եղած եմ երբ Աւրու-
 պացի մը սա մեղի լուսաւորութիւն կրթա-
 կանութիւն ծախող Աւրուպացիներէն մէկը ,
 տաճկի մը ոտքին վրայ կոխեց իւր երկաթա-
 կուռ կօշիկներովը և անոր մուճակին երե-

որ վերէն ի վար պատուեց անպէտ բրաւ զայն ,
 խակոյն կտարտուելով քառփօն մը տաճկին ե-
 բեսը դէտրեց և կծիկը դրաւ՝ տաճիկը կրնար
 շատ բաներ ընել անոր , բայց վեհանձնու-
 թեան բնական ազգմանը տեղի տալով լուեց
 առ ժամն , բայց անանկ ճշմարտութիւններ
 ըսաւ որ շատ պատիւ չեն բերեր այնպիսի
 անուշ ջուրի ֆրէնկերոն :

L'homme ne connait mieux la malice qu'un abbé
 qui a été moine.

Կանոնիկոսութենէ Աբբայ եղողը շատ խո-
 բամանկ կ'ըլայ :

Եօլտան կէլէն՝ հարտէն աղնար :

Ստորին աստիճանէ մը ի վերինն բարձրա-
 ցող մը , խիտ աղէկ կրնայ ճանչնալ իրնէ
 ստորնագունից պիտոյքը և ամէն մէկ հան-
 գամանքները , ասանկ մէկը եթէ փոքրոգի
 անապարծ և ինքնասէր մէկը չըլայ իրեն յա-
 բարեբաժ ազգին շատ օգտակար անդամ մը
 կ'ըլայ , շատ արտասուեաց ցամքիչ և շատ
 հոգւոց մխիթար կը հանդիսանայ :

Վրաստութեան ոգին որ սիրոյ հետ պասկ-
 ուած սահմանագրական դրութիւնը յղացաւ
 այս տեսակ ոգիներու ղօրութեամբը ի ըստ

և ի պաղարերու թիւն հասաւ , և իւր հիւ
ման ամրապինդ մնալուն համար պէտք եղած
նեցուկները անոնք են , և ասոնց զուգակշիռ
ծնունդներն պիտի ըլլան այն հաստատու
թեան բարդաւած և յարատե մնալուն նը
պատամատոյց երաշխաւորները :

C'est un homme qui sait aller et parler.

Երթալ և խօսել , երկուքը մէկէն ընող է :

Չէմ էլինտէ վար հէմ տիլինտէ :

je ne prendrai pas de vos almanachs.

Քու օրացոյցիդ չպիտի հաւտամ :

Սուտերէ իղատ քովդ բան չկան :

Քալուղումա աննատ :

Si le ciel tombait

Il y aurait bien des alouettes de prises.

Եթէ երկինք վար իյնար .

Հատ արտոյաներ ինձ կ'ըլլար :

Օլսայրլան Պուրսա .

Պեր եէրէ կէլսէ նէ էյի օլուր :

Օոյլերը եթէ մարմիննին չեն աշխատոյներ ,
բայց փոխարէն միտքերնին միշտ կը բանի
ցնորքներով : Անոնց համար հէրիքէ որ ի
բախանու թիւն չըլլայ , մնացած ամէն աշխա
տանք սիրով կը տանին : Օոյլերը եթէ ձի

րերուն ամէն ունեցածները չ'ունին, բայց
 գոնէ անոնցմէ աւելի փափաքներ ունին բան
 ունենալու, և ասի յայանի բան է, քանզի
 ժրաջանները իրենց փափաքները իրագործե-
 լու նախապատրաստութեամբ յղանալուն
 համար, իրենց առջին միշտ կշիռ մը կ'երե-
 ւակայեն, մէկ նժարին մէջ իրենց կարողու-
 թիւնը կը դնեն միւսին մէջ իրենց փափաք-
 ները, և ըստ այնմ կը փափաքին այնչափ՝ որ-
 չափ որ կրնան և գիտեն գործել: Իսկ ծոյ-
 լերը որ իրականութեան նախապատրաստու-
 թիւն չեն ճանչնար, անոնց կշիռը մէկ նը-
 ժար մը միայն ունի, ուստի կրցածնուն չափ
 կը լեցնեն զայն փափաքներով ինչ կ'ըսեմ ցը-
 նորքներով զառանցանքներով, քանզի ո՞ր կա-
 րողութիւն՝ մտաց գործողութեան ընթացքը
 կրնայ արգելուլ, ասանկիները զաշխարհս և
 իրենց երեսը նայելու դատապարտեալները
 իրենց բեռնակիրները ըրած են, որոնց ար-
 խն քրտինք թափել կուտան: Իրաւ է որ չեն
 աշխատիր բայց աշխատութեան ծառայն
 պողին ճաշակը գիտեն և վայելելու ալ կը
 ճըգնին ժրաջաններու հետ հաւասար: Օոյ-
 լին հարցուցեր են,

- Ատրն նէ՞ տիր , — Թէմպէլ Վէլի ,
 — Նէրէլի սին , — Պէնտէրէլի .
 — Տիլավ էէրսին , — Պէշ լէնկէրլի .
 — Իշ իշէրսին , — Նէյ նէմէլի .
 — Լիլէնիւրսին , — Հագ եօլուհա նէ՞
 տէմէլի ըսեր է :

Աւրիշ ծոյլ մ'ալ ինչպէս է եղեր խելքէն բրեր կախելու կը տանին եղեր : Այս խեղճը բորակագործի մը (կիւլէրջիլի) բովէն փաստած էր բորակ ձեծելու աշխատանքին չը դիմանալով : Սակայն չգիտնալով թէ ի՞նչու և ո՞ւր կը տանին զինքը , ճամբան , սանկ բիջ մը երեքուցեր է շրթուներէրը , և մեծ աշխատանք մը քաշելու պէս ըսեր է բովիններուն « ո՞ւր կը տանիք զիս — կախելու — սրատաստաններ են , — այդ ուրիշ բան , ես գիտցայ որ բորակ ձեծելու կը տանիք թէ , շատ՝ դժուարս պիտի դար » ըսած է ինքզինքէն անցած մասկոյտը :

Այս անգուգական ծոյլին մահը ուրախութեան արտասուէք թափել տուաւ , այնու թէ աշխարհս բաւական մեծ կակ բեռ մը նետած եղաւ վրայէն : Սակայն ինծի ալ զարմանք մը սրտճառեց , այն ծայրալիւ թմբաւ

Ծուծեամբը, ինչպէս կրցեր է մահու չափ
ոճիր մը գործել: Տարօրինակ բան:

Au besoin l'on connait l'ami

Բարեկամը նեղ ատեն կը ճանչցուի:

Un bon ami vaut mieux que cent parents.

Աղէկ բարեկամը հարիւր ազգական կարծէ:
Bonne âmitié seconde parenté.

Աղէկ բարեկամութիւն մը երկրորդ ազգա-
կանութիւն մ'է:

Un amoureux de onze milles vierges.

Տասնումէկ հազար կուսանաց սիրահար մը:

Յողդողդ երիտասարդները կ'ակնարկէ, ու
րոնք իրենց ունեցած առաւելութիւններէն երես
առած, կը սիրեն ոստէ յոստ ոստոսախլ:

Ասոնք այն թեթև սօլիկներէն են որ միայն
մեղկ, գէշ դաստիարակուած տխմար, կամ
անտէր անտէրունջ երբեմն ալ տէրով ան-
տէրունջ արարածները կրնան ճանկել:

Ասոնք այնքան վնասակար չէին ըլլար եթէ
գեղեցիկ սեռին այս տգեղ ծնունդները, ի-
րենց վատ հրապուրչաց տարածամ գիրենք
լքանելէն դասեր առնելին ապագային համար:

Amoureux chiver Qui aime pour le fourrage

Չմեռուան սիրահար,

Մաշտոսկին սիրոյն համար կը սիրէ :

Տասրակին միջուկին համար կոթը կը լղեն :

Լհա այս դարուս մարդկութեան զգացմանց ճշգրիտ մէկ համառօտութիւնը, որուն բացատրութիւնը ամենայն ոք իւր վերայ թող փնտռէ :

Amour trop chaud finit souvent par couteau

Սիրոյն սկիզբն երբոր կ'ըլլայ խիստ փոցով խիստ շատ անգամ կը վերջանայ դանակով :

Սէրը սխտոր կ'ըլլայ կ'ըսեն պառաւուներ :

Բուռնեռանդն և անզուսպ սէր մը ոչ միայն քիչ կը տևէ այլ և շատ անգամալ սիրոյն հակակողմը կ'անցնի, և յանչափս սիրող մը վերջապէս յանչափս կ'ատէ :

An de neige an de bien

Չիւնոտ տարին բերէ բարին

Le mal an entre en nageant.

Գէշ տարին լողարով կուգայ :

Երբոր տարւոյն սկիզբը անձրևոտ է, երկրիս բերքերուն պահպանութեան և ապագային համար գէշ դուշակութիւն մ'է, յունկար ամսոյն սառնամանիքը և չորութիւնը սովորաբար աւելի բարեգուշակ են :

A qui est l'âne qu'il le garde

Իշուն տէրը թող պահէ էջը :

Պօմշունուն թախուղու գաջմըշ, գայկըսը պանամ մը վէրիվիշ :

De jeunes angelots vieux diables.

Շատ անգամ կը պատահի որ խիտ նեղը պահուած և գրեթէ ակամայ հրեշտակ մը դառցած երիտասարդներ, իրենց փափաքած աղատութիւնը գտնալնուն պէս, կարծես թէ անցելոյն վրէժը առնելու համար կըրցածնուն չափ կը վատթարանան :

Այս ալ թերի դաստիարակութեան մէկ ուրիշ հետեանքն է, հայ ծնողաց ուշադրութեանը արժանի :

Որքան զաւակունք այնպէս բռնութեան վանդակներուն մէջ կաշկանդուած ծեր էրիկ ունեցող դեռահաս կանանց շատերուն պէս իրենց կենսատու գլխաւորաց օրերը կը համբերեն :

Ա՛ սաքլամա խըրսըղ օլուր :

Չօք սէօյէմէ արսըղ օլուր :

Ib a mis en son doigt un anneau trop etroit

Սատին վրայ դրած մատնին,

Շատ նեղ եկաւ հաստը մատին :

Թօքուղունտան ղիատէ սույա կիրմէ :

Met peu de vin en baril

Մօրթիւ ճըտող խաղողի ծառ ,

Գինի դնէ քիչ ի տակառ :

Il ne faut point d'aile á la mouche qui vole.

Թռչող ճանճին թև պէտք չէ :

Կէօրիւնէն քէօյէ գլավուղ իսթէմէղ :

Գործը կը ցուցնէ գործողին զօրու թիւնը ,
ինչպէս որ ճանճին թռչելը տեսնելով կը
հասկցուի թէ այս շարժումը ընելու համար
պէտք եղած կարողութիւնը ունի :

Qui n'a appetit, quil le laisse venir.

Թէ ախորժակ չ'ունիս նէ անոր գալուն ըս-
տասէ :

Այսպէս կը պահանջէ խոհեմութիւնը :

Իայց այս խրատը շատակերներուն բանին
չգար , բանդի անոնք , բան ուտելը իբրև բը-
նական պէտք չեն գիտէր , այլ իբրև զուար-
ճութիւն մը յորմէ կշտանալ չըլար :

Շատակերները մէկ առաքինութիւն մը ու-
նին զոր շատերնիս չ'ունինք . — անպարտա-
սելի հաստատամտութիւն — զոր կը ցուցնեն
չափադանց ուտելու սովորութեան մէջ , բան-
դի ճանճրանալ յագենալ դողելի չեն գիտէր ,
բանի որ մարդիկ ընդհանրապէս ինչ ախոր-

Met peu de vin en baril

Մարիւ ծըտդ խաղողի ծառ ,

Ղինի դնէ քիչ ի տակառ :

Il ne faut point d'aile á la mouche qui vole.

Թռչող ճանճին թե սկտք չէ :

Կէօրիւնէն քէօյէ գլավուդ իսթէմէդ :

Ղործը կը ցուցնէ գործողին զօրութիւնը ,
ինչպէս որ ճանճին թռչելը տեսնելով կը
հասկցուի թէ այս շարժումը ընելու համար
սկտք եղած կարողութիւնը ունի :

Qui n'a appétit, qu'il le laisse venir.

Թէ ախորժակ չ'ունիս նէ անօր գալուն ըս-
տաս :

Այսպէս կը սրահանջէ խոհեմութիւնը :
Իոյց այս խրատը շատակերներուն բանին
չգար , քանզի անոնք , բան ուտելը իբրև բը-
նական սկտք չեն գիտէր , այլ իբրև զուար-
ճութիւն մը յորմէ կշտանալ չըլար :

Շատակերները մէկ առարիւնութիւն մը ու-
նին զոր շատերնիս չ'ունինք . — անսպարտա-
սելի հաստատամտութիւն — զոր կը ցուցնեն
չախաղանց ուտելու սովորութեան մէջ , քան-
զի ճանճրանալ յագենալ զզուիլ չեն գիտեր ,
քանի որ մարդիկ ընդհանրապէս ինչ ախոր-

Ժեղի զուարճութիւն որ ըլլայ, եթէ միօրինակ մնայ կը ձանձրանան, հետեւաբար որի բամոյներուն առաքինութիւնը չ'ունին :

Qui argent a, on lui fait faite.

Qui n' en a pas il n'est qu'une bête.

Ով ստակ ունի կը վառաւորի,

Եւ ով որ չունի անասուն կ'ըսուի :

Բարան վար իսէ ճիւմէ ալէմ գուլուն արը,

Բարան եօղըսա հայվան կիպի սլագըն տուր :

Օհնկին արտոյասը տաղար աշըրըր,

Օ իւհիւրտ տիւզ օվատա եօլու շաշըրըր :

On ne saurait servir à deux autels.

Ոչ կարէք երկուց տէրանց ծառայել,

Շէմ կէօյնիւմ սէֆահաթտա, հէմ ձանըմ

ճէննէթտէ օլամագ :

On en a vu bien d'autres.

Բեզի սէս շատեր տեսանք :

Բէօղ տիյնէմիշիմ տալուլա բուլաք վէրմէմ :

Ասի տեսակ մը կախեմ հոպրեմներուն կ'ըսուի,

ըսել ուզելու համար թէ մեր գլխէն այն

քան քաներ անցած է, այնչափ վտանգ-

ներ սպառնալիքներ տեսեր ենք որ ալ իրեն

ըրածը մեզի համար ձանձի բողանք մ'է,

միայն մեր ահանջաց ձանձիր, և ոչ ուրիշ

բան ըլլալու կարող :

Qui ne voit que par les yeux d'autrui est taupe.

Ուրիշին աչքովը նայողը խլուրդ է :

Ելէլի իլէ երևան թուժ :

Խլուրդը շատ ատեն կոյր կարծուեցաւ ամենէն : Քանզի այս կենդանւոյն աչքերը խիստ մանր և գրեթէ անտեսանելի ըլլալուն հարեանցի նայողի մը կոյր կ'երևնայ :

Տգիտութիւնը եթէ դժբաղդաբար թեթեւամտաց բաժինն ըլլայ, իրեն համար զատ գիտութիւն ունի, այն է հետևորդութիւնը :

Այս ծաղրելի ուսումնականները (որոնց շառլաթան կ'ըսեն Եւրոպացիք) ամեն բանէ առաջ հաւատոյ և կրօնից վրայ կը ձառեն կը բաստաբանեն, ոչ ի սրաշտտանութիւն այլ ի քակտումն նորին ճգնելով : Այս դըդումները մէկ տեսնելով հասկնալը և իրենց խօսքերով զիրենք խայտառակելը խիստ գիւրին բաներէն է : Քանզի ինչ որ կ'ըսեն մուրացկանութիւն է և անյարիր անձև մուրացկանութիւն : Օրորքինակ, Աստուծոյ և հոգւոյն գոյութիւնը յոչինչ գրելու համար ասանկ ծանծաղամիտին մէկը բնական գիտութիւն և քիմիական ու աշխարհագրական ե-

րեւոյթները ապացոյց բերելով յաղթանակ
կանգնելու մտքին վրայ էր, երբ սոյն գի-
տութեանց վրայ բաց ի իւր լրածներէն՝ ա-
մենափոքր տեղեկութիւն մ'ալ չունենալը
մէկ քանի ճարտար ձեւերու ձեռքով բեր-
նէն առնուելով հարկադրեցաւ խոստովանե-
լու թէ ինքը հետեորդ մ'է, իմաստակ
մ'է: Բայտ իս՝ տգիտութիւնը լաւագոյն է քան
զհետեորդութիւն, քանզի իւր չքմեղութիւն
իր վրայ կը կրէ. սակայն հետեորդութիւնը ասկից
անկից մուրացկանութիւն խելքէն վեր խնդիր-
ներու մէջ նետել կուտայ զմարդ. հետեա-
բար ձրի խայտառակութիւն և անուանարկու-
թիւն յառաջ կը բերէ գործածողին:

Կենաց գիւղերէն չեմ գիտեր որ մէկուն
մէջ Հայ-Հոռոմներ կան, որոնք ոչ Հայ ոչ
Յոյն ի՛ի պիկիէն ավարտ բաներ են, նոյնպէս
գիւղ մ'ալ կայ ուր բնակիչք մահամետական
կրօնքով Հայ են, և այնպէս այս երկու գիւ-
ղն ալ խառնափնթի լեզու մը կամ խօսուածք
մը կը գործածեն իրարու մէջ զորօրինակ: Բա-
րի լոյս Պ. Վասիլ-Մատուծոյ բարին Սէհ-
մէտ աղա-Գանաշ աղան իբրխտեան էր, տե-
սա՞ր, ևն, ըսելով կը կենցաղավարին:

Հետևորդութեան շոշափելի օրինակ մը
 կ'ընծայէ վերոյիշեալ Հայ — Հոռոմաբնակ
 դիւղին վթայօք յիշուած պատմութիւն մը :
 Հայ — Հոռոմին մէկը օր մը եկեղեցին կ'եր-
 թայ, ուր վարդապետին յունարէն երկար
 մէկ քարոզը մտիկ ընելով կուգայ իւր ընկե-
 րին " ծօ Լյօռկի կ'ըսէ, աս առտու իբլխեա՞ն
 էիր — ոչ, — հոն ըլլայիր տէ լսէիր տէսբօթին
 քարոզը, ամա ի՞նչ քարոզ, ինչ քարոզ, բեր-
 նիս ջուրերը վաղեց, ծօ շան տղայ կ'ըսէ
 Լյօռկի, դուն հոռմերէն չլսես ի՞նչտու
 հասկցար քարոզը, — քովիս ուռու մը գալօ
 ինէ ըսաց, չէ՞ս հաւտար " յարեց սքանչա-
 ցեալ Հայ — Հոռոմը :

C'est le pont aux ânes.

Ե՛հա հոս իշերուն կամուրջն է :

Կէրտէ էշէյի սուտան կէջիր :

Չեռնարկութեան մը մէջ մինչդեռ անար-
 գել յառաջ կը խաղանք, յանկարծ անանկ
 դժուարութիւններ կը ծագին որ անյաղթե-
 լի են և դժնդակ : Ե՛յս առակը կ'ըսուի նա-
 եւ ռամկաց և առաջին աստիճանի տղխտաց
 համար միայն զարհուրելի բաներուն :

Ե՛րդարև աւանակները երբոր կամուրջի մը

վրայէ անցնելու ըլլան , ճեղքուածներուն
մէջ տեղէն տակի ջուրին գնացքը տեսնելով
կը սարսափին կանգ կ'առնեն , և ամենամեծ
դժուարութեամբ հաղիւ երբեմն կը յաջու
ղինք անցունելու : Քանզի այս կենդանիներ
ըր սովորաբար խեղդուելէն շատ կը վախնան
և Պլինիոս Քնազննին ըսածին պէս բոցերուն
մէջէն անվախ կը վաղեն կ'անցնին միայն թէ
ոտքերնին չթռչի :

B

Il est marqué au B.

Միականի կաղ և սապատողն է

Ըլլահըն նըշանը դուրարնտան տըր :

Քնդհանրապէս անկարդ գաղափար մը ու
նիք այս տեսակ ձախորդներու վրայ : Ըսի
ծաղրելի նախապաշարում մ'է , աւելին ը
սեմ անիրաւութիւն մ'է :

Ըյս մարդիկները բարիկաղմներէն ոչ աւել
ն ոչ սրակաս արժէք ունին , թող որ խիստ
հանձարեղ սապատողներ ալ տեսնուած են :

Autant pleure mal battu que bien battu.

Քիչ ծեծուողն ալ կուլայ շատ ծեծուողն ալ
 Չախորդու թեան մեծ ու պղախկը չըլլար :
 Beauté et ehaseté. vieil âge et fermeté.

Continence et jeunesse sapience et richesse
 Santé et maladie ne vont de compagnie

Գէշու թիւն՝ ամբծու թեան հետ, գոհ ըլ-
 լայ՝ հարստու թեան հետ, ծերու թիւն պա-
 տանեկու թե հետ, խեղճու թիւն . ճոխու-
 թեան հետ, հիւանդու թիւն առողջու թեան
 հետ՝ չեն կենար մէկ մէկու հետ :

Morte la Bête, mort le venin.

Սեղուն մեռաւ, խայթն ալ կորաւ :

Nub bien sans peine Չիք բարիք անաշխատ,

Ի մէք օրմայրն ճագ եէ մէք օրմաղ :

C'est Bonnet blanc ou blanc bonnet.

Սիւնոյն բանն է, եա ալի վէլի, եա վէլի ալի :

Baccus à noyé plus d'hommes que neptune.

Բարոս այնչափ մարդ է խեղդած

Որքան Նևտոնն չէ ընկղմած :

Արբեցու թեան պատճառած կորուստները
 խիստ աւելի բաղմաթիւ են, քան թէ նա-
 ռարեկու թեանց հասուցած չարիքները : Գի-
 տենք որ Բարոս գինույ չաստուածն է և
 Նևտոնն ծովու :

Si tu veux connaître un vilain.

Baille lui la baguette en main.

Թի է որ յիմարը աղէկ մը ճանչնալ կ'ուզես
Չեռքը իշխանու թիւն տուր : Թիւրքէ պէյ-
լիք վերմիշէր , էվիէլ պապասընը ասմը :
Un bailleur en fait bailler deux.

Մէկը կերթ ժկտայ երկուք մ'ալ ետեւէն :

Շատ ճիշտ է , երկու ասմամբ ալ , մէյմը
որ յորանջու մը փոխադրական ըլլալը կը հաս-
տատէ , մէյմ'ալ որ մեղի և կնատեալ մար-
դու մը քով ասրողը վերջապէս անոր պէս
կ'ըլլայ : Իշք էշուէն քով թէ որ կ'ապեա կամ
առոս կ'առնէ կամ փառոս :

Du batelier et voiturier Il faut toujours se defier

Կառավարէն նաւավարէն ,

Միշտ կասկածէ ամեն ատեն

De trois choses Dieu nous garde de boesuf salé
sans moutarde

D'un valet qiseregarde

D'une femme qui se farde

Չհամեմած կովու մտէն թէ անձնագով այն
ճառայէն մէյ մ'ալ երես ներկող կլինէն տէր
պահէ զմեզ այս երեքէն :

Porter le bonnet vert

Կանաչ գլխարկը դբաւ, տիպէ դաչըրտը :

Սէրմիէի քէտիյէ եիւքլէթտի,

Եամանակաւ կանաչ դտակ կը հագցունէին սնանկացողներուն, որ ամեն մարդ զգուշանայ, և անոնցմէ առւտուր չընէ : Այս սովորութիւնը եթէ Պօլտոյ մէջ իբրև օրէնք դործագրելի ըլլար, մեր հայկական ընկերութիւններուն մեծ մասը այն գլխարկներէն դնելու պիտի հարկադրէր :

Bois tortu ne se redresse pas,

Օուռու մուռ մեծցած փայտը չի շտկուիր :

Միպիտան և կամակոր մեծցած տղան չը լաւանար : Չուսուք եաշ իբէն տիւղէլիր :

Դեռ պղտիկ է, բիչ մը մեծնայնէ ան ինքնիրենը կը խելօքնայ » ըսող ճնողքները, թող մտածեն, որ ինքզինքին թողուած տղան, մահը միայն ձեռի կը բերէ, երանի թէ այն ալ պատուաւոր ըլլար :

Օնողք կամակոր կ'ընեն տղան ըսելով թէ « դպրոց երթայնէ կը շտկուի » . դպրոցը չի շտկուիր, արհեստի մը երթայ նայէ ինչպէս կը փոխուի » կը նայիս որ արհեստն ալ զինքը չի շտկեր : Ատրգուի կը խելաբերի կ'ըսեն, դժբաղդ մ'ալ կ'աւելնայ, և դեռ չի

չտկուիր : Օլաւակ մը ունենայ կը տեսնէք
կ'ըսեն , դաւակը կ'ըլլայ , դժբաղդն ալ երէք
չորս հինգ , տուղինացին արտօնութի կայ , և
գարձեալ ինչ որ էն է ան է : Օլաւակ մը կար-
գէ նայէ ինչ կ'ըլլայ ըսելու ատեն նայիս ի-
րեն կարգը կը կատարեն , և գերեզմանը այս
ամէն ծուռուծիւնները կը շտկէ :

Ne fais un four de ton bonnet.

Ni de ton ventre un jardinet,

Մ'ընէր գլուխդ փռան չափ տաք

Ոչ ալ քու փորդ մէկ պարտիզակ :

Առողջ-պահական խրատ մ'է . սէտք չէ
գլուխը այնչափ տաք պահել , որ բնական
տաքութեան վրայ բարդուած հոգւոյն ու-
ղիղ դատումը և մարմնոյն առողջութիւնը
խանգարի , մարդս ալ բուսականաց սէս ա-
ւելի իւր ոտքէն տաքութեան կարօտութիւն
ունի : Նոյնպէս բանջարեղէնի յաճախ գոր-
ծածութիւնը արիւնը ջրոտելէն դատ , քիչ
սննդական է :

La Bouche parle De l'abondance du cœur

Իյաւելուածոց սրախ խօսի բերան :

Սէօյլէէնէնէ պարմա սէօյլէտէնէ ստք :

Le Bourgeon n'est pas le raisin.

Բողբոջ է աեասճնիս խաղող չէ :

Պիր չիչէկ իլէն եաղ կէլմէղ :

Il ne faut qu'une brebis galeuse. pour gâter un troupeau. Բորոտ ոչխար մը բաւական է ամբողջ հօտը բորոտել :

Il fait le balai neuf.

Օսուայն առջի օրերը ժրաջան կ'ըլլայ :

Հըզմէթճինին իլ.բ հավէսի տիր :

Il a battu les Buissons

Et un autre a pris les oiseaux.

Պաղընը սէն սէլլէտիմ, էլլէր եէտի իւզիւմի :

Battre le chien devant le loup

Թճնամիին առջին անմիաբան երե իլ, դայն աւելի խաբելու համար. մեր ազգը ճիշդ ասանկ կ'ընէ, բայց մինակ Թճնամիին առջին չէ, այլ ամէնուն առջին, ամեն տեղ, և ոչ դէք, այլ ինքզինքը մինակ կրնայ խաբել :

Selon l'argent le besogne. Ստակին չափ գործ :

Նէվէբտին բի էլիմէ, նէ վուրայըմ իւզիւնէ :

Rouge soir et blanc matin.

D'est la journée du pelerin.

Կարմիր երեկոյ, ճերմակ առաւօտ.

Դադած մէկ օրն է ճամբորդին տենչոտ :

Դադած մէկ օրն է ճամբորդին տենչոտ :

Դադած մէկ օրն է ճամբորդին տենչոտ :

Դադած մէկ օրն է ճամբորդին տենչոտ :

Qui fait la faute la boît (Յանցանքը ընողը կը
տուժէ :

Իհօքէի էօլտիւրէնէ սիւրիւքէտիրէր :

La faim chasse les loups hors du bois.

Ընօթուծիլը գայլը անտառէն կ'արտաքսէ :

Ը՛ իլէն էճէլի կէլէն սէօյլէշիր ,

Ը՛ իլթ ֆուրուն երբար :

Il dit cela de bouche mais le coeur n'y touche.

Ի կղուն արդար սիրար չար . Ըղղնտան պալ
սիւտ աքար գալպինտէ աթէշ եանար :

Au plus larron la bourse

Ըանը ձեռքը բանիր կը հաւտայ :

Il n'est bon ni à rotir ni à bouillir.

Ոչ կը խորովի ոչ կը խաշուի .

Իանի մը չի գար . խեր չունի :

A bon chat bon rat Իրարմէ վար չէն մնար :

Թէնճիրէ եու վարլանմըշ քաբաղն սուլմուշ :

Il n'est feu que du gros bois

Մեծ փայտէն կրակ կ'եղնէ :

Օէնկինէ տօգուն կէչ , ֆուքարէյէ սաքն կէչ :

Ըյս առածը որքան որ շահեկան ըլլայ , բը-
րիատնէական չէ , քանզի եթէ մարդիկ ա-
սանկ պատգամները բառ առ բառ մտիկ ը-
նէին , աղքատները լքեալ և անխնամ աղ-

Բիւսները շանց և սողնոց հետ կը կենակցէին :

A bon entendeur salut.

Աքբըտը աղնայան իլէրի կէլին :

Աղնայանա սիվըխինէք սազ տըր ,

Աղնամայանա տավուլ զուրնա ազ տըր :

J'en viendrai à bout ou je brûlerai mes livres.

Կամ պիտի յաջողիմ կամ գիրքերս կ'այրեմ :

Եւ սիլա , եւ բարմաք քաբու :

Il faudra les brûler pour en avoir la cendre.

Մասունքի պէս պահելու է :

Մոմ մ'ալ առջևը վառելու է :

Il faut prendre les bénéfices avec les charges.

Շահաւոր պաշտօն մը իւր պարտքերը ունի :

Եւ աղընը եէյէն թօրթուսունա գաթլանմալը :

Bon chien chasse de race.

Որդի հարազատ զնմանու թիւն հօրն բերէ :

A Barque desespérée dieu fait trouver le port.

Մարդոց օգնութիւնք երբ հասնին ողջոյն

աջն աստուծոյ կը հասնի իսկոյն :

Ce qu'on apprend au berceau.

Dure jusqu'au tombeau.

Տղուն ուսածն ի յօրրան ,

Տէէ մինչև գերեզման :

Այս աւածը նախնական դաստիարակուէ

բողոր կարևորու թիւնը կը յիշեցնէ : Հայկա-
ղուն մայրերը թող աղէկ կշռեն այս խօսքը
և ըստ սյնմ վարուին :

Le bien te vint en dormant.

Դուն քուն բաղադ արթուն :

Սէն չիւրիւք բահտրն եիւրիւք :

Կըսուի թէ այս առածը Վուտովիկոս չո-
րէքտասաններորդէն հնարուած է, երբ ե-
կեղեցւոյ խոստովանարարին մէջ քահանայ մը
տեսաւ որ կը խորթար, շահաւոր պաշտօն
մը տուաւ անոր ըսելով թէ, թող ելնէ ըսէ
թէ հարստու թիւնը քունի մէջ ինձի եկաւ :

Եթէ դժբաղդաբար ծոյլերը ասի լսեն, ան
ատեն հրքան խորթացողներ կը տեսնենք
արդեօք, բարեբաղդաբար անանկ Վուդովի-
կոսներ չկան : Քիչ մ'ալ հայ միմասի մը մը-
տիկ ընեմք որ ըսած է խիստ պատշաճօրէն :

Օ էնկիմղեք քեբէնք սրբողը իլէ կէլիւ :

Հայ խանու թպան մը մինչև իրիկուն դեռ
իրեն սիֆասը չընելուն ներկայած ճանձիր
ճանձերը կը վռնտէր երեսէն, յաղթան-
դամ եէնիչէրի մը ներկայացաւ խանու թին
առջին, և կնքուած զամբիւղ մը տալով, առ-
ըսաւ սա պահէ, մինչև որ ներկայ պատե-

րազմէն դառնամ: Միամիտ խանութպանը
 գիտեր եէնիչերեաց բարբարոսական բռնու-
 թիւնները, և իրաւամբ կը կհասկածէր որ ա-
 նոնց աւանդ տուածը ոչինչ բան մ'ալ ըլլայ
 կուգան գոհարներ կը պահանջէն, եթէ չը
 տրուի, այն օրուան շինել տուած դաշոյնին
 առաջին դոհը խեղճ աւանդապահը կ'ըլլայ:
 Աստի թշուառ խանութպանը չէր հաճէր
 բնաւ անոր աւանդը առնելու, սակայն եէ-
 նիջէրին, թախանձեց ստիպեց, ապտակեց
 և ի վերջոյ (Եբեհիկն) ձողը գլխուն վրայ մէկ
 երկու հեղ կորելուն՝ հաճութիւնը առաւ:
 Շատ ժամանակ անցաւ, և մեր եէնիջէրի-
 էն լուր մը չ'ելաւ: Օր մը իւր սովորակա-
 նին պէս երբ խանութպանը ճանձ վանտե-
 լու դբաղած էր, որ յաճախորդներու տեղ
 բանայ, տեսաւ որ տաճիկի մը մեռել կ'ան-
 ցրնէին անկէց, մեր խանութպանը իւր եէ-
 նիջէրիին գլխանոցը չճանչնոյ՞ մի դագաղին
 գլխուն վրայ իր դինանչանովը մէկտեղ: Սուրբ
 հոգին վկայեց որ անգութ տաճիկը իւր ար-
 ժանաւոր պատիժը առած է, ո՞վ գիտէ Ալե-
 լադայի ո՞ր դուակը իրեն համար վրէժխնդիր
 էր եղած: Ասոր վրայ դբացեաց շնորհաւո-

բուժիւնն ալ ընդունեց, ի վերայ այսր ամե-
նայնի փութաց սենեկին ներսի կողմը, եէ-
նիջերիին տուած աւանդը քննել, զոր մինչև
այն ատեն չէր դպած վախէն: Օ՛ւամբիւ զը
ժամանակին աղդեցութեան չը դիմանալով,
տակէն բորբոսէր և փոտէր էր:

Այն ինչ կը բռնէր զայն մէկդի դնելու,
յանկարծ զամբիւղին տակը պատուեցաւ, և
ինչ տեսնայ, ոսկինէր, ավերով, ջիւ ջիւ դիզ-
ուեցան իւր առջին: Ալ եօժողմէ, ճանձ
վնտեղն բայթօ՞ ըսաւ, և իւր չափազանց ու-
րախութենէն հնարեց թէ,

«Օ՛ հնկինկիք քէքէնք սըրըզը իլէն կէլեր»:
Tante à la mode de Bretagne

Բրիտանիք դաւառին ազգականութիւն կը
նմանի, Տօրա ազգականութիւն է: Պառաւունք
կ'ըսեն՝ բէլը բէլին քսու-եր է, Ռիլ իւլը՞ բէլեր է:
Տըմտըղընըն արմտըղը,

Արտ քաբունուն մանտալը:

Ոչ ուրէք ինչպէս ի Բրիտանիք դաւառին
ազգականութեան յանհունս ընդ լայնում մը
կը տեսնուի: Հոն չէ եօթը՝ այլ տասն և եօ-
թը պորտը կ'անցնի. քանի որ մենք ըստ
Ամբերոնացւոյն՝ եօթներորդ պորտը կը

Ճանչնամք իբրև սահման աղգականուէ ուս-
կից անդին խնամուածիւն ներելի կ'ըլլայ : Հոն
տղայք իրենց հօր և մօր եղբորորդւոց Հօր-
եղբայր Վօրեղբայր կը կանչեն կամ հօրաքոյր
մօրաքոյր : Ինչպէս որ անոնք ալ իրենց հօր-
եղբօր և մօրեղբօր որդւոց հօրեղբայր մօր-
եղբայր պատուանունը կուտան :

Taisez-vous petit babouin, laissez parler ta mère
qui est plus sage que vous.

Ի ռէ, կապկի ձագ, թող որ մայրդ խօսի :

Դուն իմաստակ ես, ան է խելացի :

() սէնին պղնատըղըն գանթար Պուրսատա
քէսթանէ թարթար :

Բըքտան էվէլ ախրրա կիրմէ,

Խրատ մ'է երկու սեւին պատանեկաց հա-
մար, որոնք իրենց վերաբերեալ չ'եղած՝ և
իրենց տարիքէն ու խելքէն վեր խօսքերու
մէջ կը նետուին : Այս առածին ծագումը հե-
տեւալ կերպով կը պատմուի :

() ր մը տարիալու խիտ հակամէտ խառ-
նուածքով պզտիկ օրխորդ մը՝ գացեր էր խրնդ-
րակատար Ասողկան տաճարը նուէր մը ը-
նելու : Ա՛հ կ'ըսէր քարձրեայդ դիցուհի, կ'ա-
ղաչեմ կը պաղատիմ որ իմ ջնջին ընծաս շատի

տեղ բռնելով, կամք ընես որ իմ սիրած այն
 դեղանի երիտասարդս ինձի էրիկ ըլլայ : Խո-
 րամանկ պատանեակ մը որ այս խօսքերը կը
 լսէր, ուղեց խաղ մը ընել սիրատուչոր օրիոր-
 դին : Չասուած ու հւոյն արձանին երկու-
 քովը սովորաբար պզտիկ արձանիկներ ալ կ'ըլ-
 լար հին ատեն որ անոր որդւոցը այսինքն շը-
 նորհաց նուիրեալ էին : Սեր վարպետորդին
 այս արձանիկներէն մէկուն ետին պահու-
 տելով ջերմեռանդ աղերսարկուին՝ ինքը պա-
 տասխանեց և ըսաւ « Ի՛նչ անանկ աղւոր ար-
 դան չ'են տար քեզ պէս աղջկան » () Երիորդին
 բանին չ'եկաւ այս պատասխանը, և կարծե-
 լով որ Աստղիան քովի չ'ասուածիկն էր խօսք
 ընողը, սրտմտելով մը գոչեց :

Ի՛նչ կապի ձագ թող որ մայրդ խօսի :

Դուն իմաստակ ես անէ խելացի

Խորամանկ տղան՝ ալ երկար չըրաւ, բայց
 դնաց ամեն ուղողին պատմեց այս ըրածը :

Cent ans bannière cent ans civieres

Անուշ անուշ ուտելուն, լեղի լեղի փախե-
 լն ալ կայ : Սէֆանրն սօնու ճէֆա տրո :

Յաջողութիւնը չկրնար յաւխտեան մնալ :
 Այն ինչ ընտանիքը որ շատ ատեն բարձր վի-

ճակ մը և փառայեղ հարստութիւն մը կ'ու-
նենայ, կրնայ իջնալ օր մ'ալ ամենագծուծ
վիճակի մը մէջ:

Բաղդը շատ կը նմանի այն բեկը չբռնուող
երիւխարին որ ժամանակ մը մեր գգուանաց
սովորած կ'երևի, և օր մ'ալ խոյը բռնե-
լով անանկ կից մը կուտայ մեզ՝ որ ինքզինք-
նիս Յովք երանելոյն ազգիւօր կը գանեմք:
Բաղդին այս աղետաբեր աքացին՝ կարծես ա-
ւելի կարճ ատենի մը մէջ սւտելու ինքնա-
յորգօր նստատակաւ, խումբ խումբ հայիա-
ղունք անոր որջը—սօլսոյ դժոխքը—ի խափեար
խան կը յաճախեն:

Միւրեւն ընթերցող մարդս սպարտաւոր է աչ-
խարհիս վրայ ամեն բան գիտնալ, մինչև ան-
գամ գէշը, ահա ես ալ հետաքրքրու թեան
համար քեսայ այն սինակոկայն, ուր բաղդը
բաղմեալ յաթոռ շահագիտութեան՝ կ'զբօս-
նու, մէկուն գրպանը միւսինին մէջ սպարաւ-
լով, մէկուն ժպիտ մէկուն ժանիք արձակե-
լով:

Սանդարամետեան գօշիւն մը բաւական հե-
ռուէն առաջնորդեց ինձ մինչև սրտուհա-
նիկ մը, ուր այս Վիւզանդեան Բաբիլոնը

աչաց առջին կը ներկայի բովանդակ : Արևա-
 կայէ խառնագոչ և խառնիճաղանճ խուժան
 մը յոտնկայ կամ յորսայս կամ սրատուհանից
 և վանդակներու վրայ շեղջակուտեալ վեց
 եօթը կանգուն բարձր և գրեթէ հաւասար
 լայնութեամբ տարաարոսի մը մէջ : Այնպէս
 անձուկ տեղ մը՝ ուր սովորող մարդիկ կար-
 ծեմ քիչ մը շունչ պիտի առնուն արքայութի
 մտնելու ճամբուն մէջ , (վրանին բարի) :
 Հոն երկու ուսի վրայ ոչ թէ մէկ՝ այլ եր-
 կու երեք գլուխ կ'երևին , այնքան որ իրա-
 բու վրայ խոնուած են : Այս գլուխներ
 բուն վրայ ինչ ըսես կան —) էս , գլխարկ ,
 բաթաոց , խալէղա , չալմա , բաբախ , շերտեկա
 և այլն , այս ամէն գլխանոցները մըրկա-
 յոյզ ալեաց մէջ ծածանող կտորուանքներու
 պէս իրար կ'ընդհարէին , երբեմն ալ ցատկե-
 լով իրենց կայանէն՝ կը մատնէին աչացս՝ կրն-
 տակ քոստ գլուխներ , որոնց մէջ գանուած
 ուղեղները այն միջոցին խիտ տաքցած և ըզ-
 բաղած՝ այս կորուստը չէին զգար : Խիտ ծի-
 ճաղաշարժ էին այս խառնուրդին շարժում-
 ները , փրփրած բերանները , կատաղի և ան-
 յագ աչերը , քրտնաթոր ճակատները : Այլիս

կ'սկսի խոստովմներու օղանիւ թառև տուրը :
 Կը տեսնէի որ նիղակախաղուէ կրկէսը շա-
 հատակող ասպետաց պէս՝ չորս, ինչ կ'ըսեմ
 հազարաւոր կողմերէ բուռն յառաջ մղուած .
 փրփրացայտ բերանով կը գոչեն , 30/16 , ան-
 դիէն 36/12 , վերէն 36⁵/₄ «լարճ վերսիճ ևն :
 Եւ ահա բաղմուծիւնը վայրկեան մը բու-
 ուրն յուղելով՝ կը տեսնես որ մէկը գետինը
 կ'իյնայ , բայց ելնել փուծալու տեղ , ողոր-
 մելին կը շարունակէ գոչել իւր այն դիրքովը ,
 36\34 «լարճ վերսիճ , ինչ ատեն կոխան ու-
 տից ըլլալով խուժանին , աղիքները բերնէն
 ուղեղը ճակատէն ժայթքելու վտանգին կ'են-
 թարկի :

Սակաւապետ և երկչոտ մարդիկ այս տեսա-
 րանէն կը խորշին : Իսկ ես որ անոր նկարա-
 գրութիւնը կ'ընեմ , ընթերցողներս՝ եթէ դեռ
 հոն չեն գացած՝ երթալէն խորշեցնելու նը-
 սպատակաւ է , երանի եթէ յաջողէի , սակայն
 չյաջողիմալ նէ անդէնական գժոխքը նկա-
 րագրող վարդապետները կարծեմ իզնէ աւել-
 լի չեն յաջողիր : Ըս ալ եթէ քիչ միտիթարանք
 է , գոնէ առ ձեռն ունեցածս է :

N'aïlle au banquier qui ne veut pas manger.

Ni sur la mer qui a peur de danger. Ni á la cour qui dit tout ce qu'il pense. Ni même au bal qui n'aime pas la danse. Հայ ուտել չուզողը հացկերոյթ չ'երթայ : Վտանգէ վախոցողը ծովով տեղ չ'երթայ , սպրել չսիրողն ալ սարահանդէս չիգայ :

Սերչէտէն բօքքան տարը էքմէղ ,

Resolu comme bartole.

Պարթոյի սէս հաստատամիտ :

Ընոր համար դժուար բան չիայ ,

Բանէ մը չ'ապշիր , նմանը չիայ ,

Բալասպարք բտա փասպուճ սրբագմաղ :

Bartole որ bartoldo բառին աղաւաղեանն է զուարճալի գրուածքի մը դիւցազն եղած է : Ըսի խիստ պատրաստաբան միմոս էր , հանձարեղ և բանէ մը չղարմացող : Իր թագաւորին այնպէս կ'ընդանենար ինչպէս իր հաւասարին հետ :

Il vaut mieux avoir que voir.

Սալ է ունենալ բան տեսնալ :

Peu de barbe et pâle en couleur montre homme peu de valeur Ընմորուս մանաւանդ դեղին կերպարանք մը , կը նշանակէ թէ հոգին և բարոյականը խիստ տկար՝ աւելին ըսեմ խաթար :

Եալ է :

Այն սարը , սաթմա սարը

Քարունա օղրաթմա սարը

Il est sûr de son bâton Իր բանը գիտէ :

Չիւրիւք տալա պատմազ :

Bon batard c'est aventure. Mais mechant c'est de nature. Պոռնկորդին աղէկ ըլլայ գիտուած մ'է , իսկ եթէ գէշ ըլլայ՝ խիտ բնական է :

Իշկէմսէ քաղանքնաան տիպա բարչասը չըգ մազ :

Այս առածը ճշմարիտ է ըսելու համար շատ խիտ կը գտնեմ : Սակայն ստոյգ ալ է որ ապօրինաւոր դաւակ մը քիչ անգամ առաքինի մէկը ըլլալու կը բաղդաւորի , քանզի իր բուն իսկ անծանօթ ծննդեամբը կը դրկուի մայրական խնամքներէն , և ընտանեկան քաղցր և շահաւէտ աղդեցութիւններէն : Սակայն այս ցաւալի կացութիւն պատճառը այն խեղճ արարածը չէ , և ինչ , միթէ չէ՞ տեսնուած որ գայլէն գառնուկ ծնած ըլլայ :

Հետեւեալ աւանդութիւնը որ խիտ արժանահաւատ անձերէ վկայեալ է , կրնայ հաստատել առարկուի : Ասկից 45-50 տարի առաջ Իւսկիւտար Ս . Խաչ Ակեղեցւոյ մէջ

երգեցողութիւն կ'ընէր Մարտիրոս անուն մարդը :

Աստիւրացուն թէ իր ընդաբոյս արծաթսիրութիւն թէ այն ատենի յոյներուն խաբուսիկ և շողջողուն խոստումներէն գրգռուած սրբապիղծ սատանան իր փորը հիւրնկալելով, Ակեղեցւոյն խաչափայտը պատահառի թովմը կը գողնայ :

Արևու օրէն բանը իմացուելով բոլոր եկեղեցին տակն ու վրայ կ'ըլլայ, ամբողջ թաղը կը դըրգի, և արդար զայրոյթ մը կը ծաւալէ ամենայն ուրեք :

Սակայն ոճրագործը երևան հանել կարելի չըլլար, տեսնենք թէ բազդը ինչպէս անօրինեց : Սեր Հայադդի (Վ. Ալիւրենացին ամենեին անսարբեր, կուգայ իւր սովորական բաքոսի տաճարը, անշուշտ իւր խիղճը և միտքը նեկտարի բաժակաց մէջ խեղդելու :

Ահա ասիկ փորը տեղաւորուած սատանան ուրիշ ոճիր մ'ալ կը թելադրէ անոր : Վիսետան մէջ գաղտուկ տեղ մը կը պահուրտի, և գինեպանը բանէ մը չկասկածելով դուռները կը գոցէ կ'երթայ իւր տունը որ գինետան վրայ շինուած է : Այս ողորմելին ինք-

զինքը մինակ տեսնելուն պէս գինեպանին սնտուկը կը պարպէ, և չեմ գիտեր ինչ մըտքով ճրագն ալ սանդուխին տակը դիւրավառ նիւթերու մէջ կը դնէ ու կը փախչի :

Ար վտանգը մօտալուտ է, հոն Աստուծոյ մատը մօտ է : Գինեպանը եղբայր մը ունի եղեր, որուն հետ մէկ անկողին կը պառկէր : Անի գիշերը քնոյն մէջ սաստիկ ապտակ մը կիջեցնէ եղբօրը երեսին, յորմէ տափարուն կը ջադկէ բաքոսի մատակարարը : Աւ ի՞նչ տեսնէ — թանձր մուխ մը — որ սենեակը կը խեղդէր, աչքերը կ'առնէ, բայց իսկոյն խելաբերելով դուրս կը վազէ վերմակը ձեռքը սանդուխէն վար կ'իջնայ և ահա բոցերը կը շրջապատեն զինքը : Անմիջապէս վերմակը հըրդէ հին վրան կը նետէ փոցերը քիչ մը կը սրմքին : Ասոր վրայ բոլոր սուները արթննալով օգնու թեան կը վազեն և դժնդակ աշխատու թեամբ հազիւ ուրեմն կը յաջողին մարելու :

Հետևեալ օրը սնտուկին դատարկութիւնն ալ իրեն կ'իմացնէ աղէկ մը թէ վատ յափըշ տակութեան մը զսէ եղեր է, և սակայն ասոր ալ հեղինակը անյայտ կը մնայ :

Քանի մը օրէն, գինեպանը կը գիտէ որ իր

յաճախորդ տիրացուն անջինը չէ, հազուստ-
ները նորուհի, խօսքերը մեծկակ և առատ ալ-
բերք բարիք կը կրէ տունը, այն ինչ անկէց
առաջ յնցոտիններ միայն կը հազնէր, և տուն
տարած բարիքն ալ խեղճ ու կրակ բաներ էին :
Այս յեղակարծ նիւթական և բարոյական
փոփոխութիւնը գինեւորանին և անոր ընտան-
եաց մտաց մէջ կասկած արթնցնելով, օրին
մէկն ալ երբ տիրացուն գինեւորներ նստած
իւր ակաճած թիւնը կը կատարէր, գինեւոր
զանի գինեւոր մտանը հրաւիրեց առաջար-
կելով որ իրեն նոր դնած մէկ ազնիւ գինին
խմցնէ : Տիրացուն սիրով ընդունեց և երբ ա-
ռանձին մնացին, գինեւորն անոր ըսաւ « Այ-
հա ես, դուն, և Աստուած և սա դանակը »
ըսելով շողշոյլեց երեսն ի վեր լայն և երկար
դաշոյն մը, շտակ ըսէ դուն էիր իմ սնտու-
կըս պարպոզը և տունս բռնկցնել ուզողը,
Տիրացուն կայլագունի մերթ ձեւմակ մերթ
ի գեղին, գողը անգամները կը սարսէ լեզուն
կը կապկալի, բայց դաշոյնին մէկ նորոգ շող-
շողումէն, կրկին կը բացուի և կը խոստովա-
նի ոճիրը, այս խոստովանութենէն նոր կաս-
կածներ ստուգելու ուժ առնելով կը յաւե-

լու : Ուրեմն խաչափայտն ալ քու քովդ պիտի ըլլայ, խոստովանէ, եթէ ոչ, այն կենարար փայտը հիմայ քու կեանքիդ զրաւում պիտի պատճառէ այս դաշոյնովս : Վտարուտ մահուան արհաւիրքը զգացուց ոճրագործին թէ տակաւին կեանքը սիրելի է իրեն, ուստի փութաց հանել ծոցէն խաչափայտը և յանձնեց գինեպանին, խոստովանելով որ միտքը յոյներուն ծախել էր, բայց սակարկութիւնը դեռ չյարմարելուն՝ մինչև այն օրը քովը մնացած էր, աւելորդ է ըսել որ գինեպանը իսկոյն գնաց եկեղեցին յանձնեց փրկագործ փայտը :

Այս տարօրինակ եղեւնագործութիւնը կամ սեղանակապտութիւնը այն ատենին սուրբուէր համեմատ թեթև պատժով մը էօրի պատեղաւ, սակայն այն օրէն ի վեր կենաց փայտին վրայ մեծ հսկողութիւն կ'ըլլայ, և առանց պատրիարքարանի հրամանին տեղ մը չփոխադրուիր, կարելի է ուրիշ պատճառներու համար ալ : Ավերայ այսր ամենայնի սիրելի ընթերցող, ասանկ մարդէ մը սիլ ծնանի կը հաւնիս, — ժամանակիս բարձրաստիճան եկեղեցականներէն ամենէն պատկառեալ

լին հեղաբարոյն սւտումնասէրն և սրբակրօն-
 նրն : Այս առաքինազարդ կրօնի պաշտօն-
 եան ճանչցողները կը վիպեն ինձ և կը հաս-
 տատեն իմ առարկութիւնս թէ շատ ան-
 դամ թէ ապօրինաւոր ճնունդ ունեցող դա-
 ւակներ՝ և թէ վերոյիշեալ սրբազանին պէս
 հօր մը արդիւնքէն, խիստ օգտակար և ըն-
 տիր անձինք կրնան յառաջագայիլ կամ բնա-
 կանէն կամ շնորհիւ բարւոյք դաստիարակու-
 թեան :

Tel est l'esprit de l'homme. Tel est son bâtiment

Օտուր իր սրտուղէն կը ճանչցուի :

Խեղացի մարդը բամբասանաց ենթակայ ե-
 ղողի մը վրայ բամբատողին բաժինն պէս դա-
 տում չընէր, այլ անոր որ և է մէկ գործին
 կ'սպասէ : Ղիշդ գատողուի մը մինակ գործին
 արդիւնքին վրայ կրնայ ըլլալ, ուրիշ կերպ
 գատող մը իր վրայ զըցունել կուտայ այս ա-
 ւածը որ խիստ քաջագէտ է,

Il porte le bâton dont á son regret le bât-on.

Վա՛վազանն ինք բերաւ, առջի ծեծն ինք կե-
 րաւ : Վազարդը քույուեա քէնախ ախլախ :

Այս աւածը կը յիշեցնէ ինձ մանկական
 պարզմտուիները : Տան պարտիզին ամենըն-

տիր ոստերը կը կտրէինք և վարժապետնուս կը տանէինք, ան ալ չեմ գիտեր որ օրինաց շնորհիւ, մեր բերած գաւազանին առաջին հարուածը մեզի փակցնելով զմեզ կը շնորհակալէր, որով մեր ընծայն՝ աղէկ տեսակէ ընտրեւնուս վրայ զմեզ ալ կը համոզէր: Չեմ գիտեր, կամ մենք քիչ մը շատիկէ աշխոյժ էինք կամ մեր վարժապետները բարբարոս եէնիջէրիներ շէին ալ նէ պակաս տեղ մը չունէին: Վանզի գիտեմ որ եէնիջէրիք ալ իրենց դաշոյնը փորձելու համար խեղճ հպառասները կը վերաւորէին (կ'սպաննէին չըսելու համար): մեր խալֆաներն ալ գաւազաննին մեր վրայ կը փորձէին, է՛հ, տարբերութիւնը բուն մը չէ, բաւական է որ սրտերը մէկ ըլլան: Չեմ չափազանցեր ըսելով որ եթէ եէնիջէրիին դաշոյնը առնենք վարժապետին տանք և վարժապետին գաւազանը եէնիջէրիին, անտարակոյս գործ իքներու տարբերութիւնը միևնոյն արդիւնքը չք պիտի հեռուցընէր. քանզի ինչպէս որ ըսի. գործ իքները վարող սրտերը մէկ խմորէ են թրծուած:

Beau et bon ne sont pas de compagnons.

Աղէկը աղւորին, միշտ չէ քովի դին,

Հէր կիւղէլէք պիր եէրէ կէլմէզ :

C'est un chat de beaugencies. պօժանսիան կա-
տու մ'է : Պօժանսի Վաղղիոյ մէջ պղտիկքա-
ղաք մ'է : Այս առածին ծագումնը հետե-
կալ պատմուէ մէջ կը ստիւրինք : Ղարտարապետ
մը Պօժանսիի մօտ Սուառ գետին վրայ կա-
մուրջ մը շինելու կանչուելով շինուիր սկսաւ .
բայց մէկ քանի անգամ անյաջող փորձեր ը-
նելէն ետքը յուսահատութենէն սատանան
օգնութեան կանչեց : Ան օգին եկաւ և ճար-
տարապետին հետ անանկ պայմանագրու թի-
մը դաշնագրեցին որ կամուրջը լմնալէն ետ-
քը առաջին կենդանի անցորդը սատանային
պիտի բլայ, իբրև շինողէք : Այս սակար-
կութիւնը ասանկ կարգի դրուելէն ետքը, սա-
տանան շինութիւնը սկսաւ, քանի մը օրէն
կամուրջը ամբողջ լմնցաւ : Սակայն ճարտա-
բապետը պայմանագրութիւնը կատարելու հա-
մար, ինչ ընէ աղէկ . — կատու մը առջին կը
ձգէ և կամուրջին վրայէն կ'անցունէ, իբրև
առաջին կենդանի անցորդ մը : Ահա այսպէս
սատանան քիթէն բռնուեցաւ : Այս ինչ խար-
դախութիւն կ'ըսէր կը բողբէր կը պուչտար
ով մտիկ կ'ընէ . գէշ աղէկ կատուով մը գոհ

բլլալու որոշումը բաւ : Աս չար կենդանին ալ
նայելով որ սատանան իրեն ճշաւնիր, կըցա-
ծին չափ ճանկրտեց իւր նոր տէրը : Սակայն
սրբմանագրուէ կատարումը տեղը լցած էր
և սատանան յաղթուած :

Trois beaucoup et trois peu detruisent l'homme

Երեք շատ և երեք քիչ

Սարգուս կ'ըլլան կործանիչ

Այսինքն շատ խօսիլ և քիչ գիտնալ

Շատ ծախք ընել և քիչ ունենալ :

Շատ խնդրել և քիչ արժէք ունենալ,

Պաշտնին քելինէ սրբմաղ, սէրայա հէքիմ
լիցէ կիտէր :

Beauté de femme, facheux reveie-matin.

Գեղեցիկ կինը ցաւալի զարթուցիկ ժամա-
ցոյց մ'է : Ասոր ճշմարտուիր ձերերուն ու
տարածամ ձերացեալներուն համար է :

Defiez-vous des gens marqués au B. borgne bossu
boiteux, bigle.

B. Գրով նշանակուած մարդոցմէն վախցիր :

Ալլահն նշանը գուլունտան գօրք :

Ասանկ ըսելը ոչ արդարուի է ոչ գթասրբ-
աուծի, և հնարողներուն տգիտուծիր և
չարամտուծիր միայն կը ցուցնէ :

Qui a bu, boira. *խմողը սլիտի խմէ :*

Տատանան տայանմաղ :

Բազմաժամանակեայ սլակասու թի մը դըժուար է չըսեմ անկարելի է որ արմատախիլ ըլլայ, գինովութին ալ անանկ մոլութի մ'է զոր քիչ մարդ կը յաջողի վրայէն նետել, քան զի շատ առիթներ կը գտնուին նորէն այս մոլութեան դիմելու :

Il a mis du foin dans ses bottes.

Աղէկ վաստակ ըրաւ, էյի քաղանոր :

La plus mauvaise roue d'un chariot est celle qui fait le plus de bruit.

Կառքին անսկտ անիւն ան է, որ ամենէն շատ ձայն հանէ : Անոնք որ ամենէն շատ կը խօսին, ամենէն պակաս գործունեայ են :

Il n'ya si petit buisson, qui ne porte son ombre
Փոքրիկ մացառ մ'ալ չկայ, որ իր ստուերն չ'ունենայ :

Ումմատրդըն թաշ պաշ եառար :

Ամենէն անարգ աստիճանի մարդն ալ իր կարևորութիւնը ունի, կրնայ իր ազգին և բարեկամացը աղէկութիւն մը ընել նոյնպէս ալ գէշութիւն :

Սինէք սլիր շէյ տէյիլ, միտէ պուլանտըրըր :

Il a la tête près du bonnet.

Բարկացած ատեն խենթ կը դառնայ :

Bonnet (գտակ) բառը տեսակ մը գլխարկ կը նշանակէ , որ ժամանակաւ Աւրոսլայի մէջ խենթանոցի խելագարները կը դնէին , ինչպէս որ մէկ տեսակն ալ մեր հայ խենթերուն Ս . Փրկչի հիւանդանոցին մէջ պատասպարուած մէկ մասին գործածածն է : Ասանկ գլխտակ մը կը հագնէր Ֆրանսուա առաջնոյն խենթ Սիմսը :

Գիտենք որ Ֆրանսուա Ա . շատ պատերազմներ ըրած է կարօլոս գէնթ Գերմանիոյ կայսեր հետ , որուն ձեռքը գերի ալ ինկած է , և խաբուսիկ դաշնագրուք մը ճողոպրելով խոստումն ալ չէր պահած իր երկիրը դառնալէն ետքը : Այս բանիս վրայ թէև կարօլոս կայսրը էվել թշնամութիւներ չրաւ , և հաշտութիւն ալ վերանորոգեց , սակայն յայտնի էր որ ամեն բան ի վերին երեսս էր գործուած , և երկու կողմէն ալ պատեհաութի մը կ'սպասէին յիսերնին առնելու : Արդ ասի գիտնալով Սիմսը , երբոր իմացաւ թէ կարօլոս կայսրը ճամբորդութիւն մը ընելու համար Վաղղիայէն պիտի անցնի , և իրեն վը-

նաս մը չգալուն վրայ Ռրանսուա առաջնոյն
իրեն տուած խոստմանը վստահելով ճամբայ
պիտի ելնէր, բսաւ օր մը իր տէրօջը առջին
« Եթէ կարողոս - Կէնթ բաւական կարճա-
միտ ըլլայ Կաղղիոյ մէջէն ճամբորդելու մեր
Թագաւորին խոստմանը վստահելով որ այն-
քան պատճառներ ունի իրեն հետ իբրև
Թշնամի վարուելու, ես ալ իմ գտակո անոր
կը հագցունեմ բարով վայել Թող. — իսկ եթէ
առանց վնաս մը կրելու ճամբորդուիր ընէ,
պատասխանեց անոր՝ Թագաւորը. — էհ բ-
սաւ անտարբեր, ես այն ատեն անոր գլխէն
կ'առնեմ Չեր վեհափառութեան գլուխը
կը դնեմ:

Donner un poisson d'auril à quelqu'un.

Մարիլին առջի օրը մէկը խաբել:

Այս սովորութիւնը ամեն աղգաց մէջ կայ:

Շատ ստուգաբանիչներ շատ բացատրութիւ-
ններ կուտան այս ասացուածքին, բայց և ոչ
մէկը գոհացուցիչ չեմ գտներ: Ոմանք կ'ըսեն
Թէ ապրիլի մէջ Կաղղիոյ գետերուն մէջ
ձուկները այնչափ առատ չըլլալուն, բնակիչք
ղիրար, կը խաբեն եղեր այսպէս ըսելով Թէ
այն ինչ գետեն այսօր խիստ առատ ձուկ որ-

սացինք, յորմէ ով որ հրապուրուելով եր-
 թար փնտուեր և ձեռնունայն դառնար,
 խաբուած կը սեպուէր և վրան կը խնդային:
 Կ'ըսուի ալ որ | ուղղովիկոս ՃԳ. Նանաի դըղ-
 եակին մէջ | ուէնի իշխանը բանտարգեալ
 կը պահէր: Այլիլի մը առջի օր մը այս իշխա-
 նը Սէօրթ գետէն ի լող անցնելով փախաւ,
 աոր համար | ուէնցիք կ'ըսեն թէ ձուկ մը
 տուած էին Գաղղիացւոց որ բանտարգեն:
 Իայց | ուղղովիկոս ՃԳ. էն շատ առաջ ալ այս
 սովորութիւն կար: Իսկ Հայաստանու կամ
 Թիւրքիայի մէջ այս սովորութեան եր-
 բէն ի վեր մտնելը շատ յայտնի չէ, միայն թէ
 անխուով կրնանք ըսել թէ ուրիշ տեղերուն
 մէջ մտնելուն կամ ժամանակակից է կամ
 թէ քիչ ետքը մտած, այնչափ աղէկ համոզ-
 ուած եմ թուրքաստանցւոց նորասիրութե
 խիստ ընդունակ ըլլալուն վրայ: Իմասնաւո-
 ըի մեր ազգը, ոչ թէ ասանկ թեթեւ արժէ-
 քով սովորութիւն մը, այլ որքան որ քմացը
 յարմար կործանիչ և ծաղրելի սովորութիւն-
 ներ որ տեսնէ ազգաց վրայ, անմիջապէս
 սարուան մը տղու պէս անխտրաբար կրն-
 դունի, և կը փառաւորուի անոնցմով: Աս

հերիք չէ, նոյն սովորութիւնները մեծցնելու
 լով զարդարելով իրեն փոխատուներէն ալ
 աւելի ծաղրալի կը ըլլայ. ասոր սլատճառը
 խիստ դիւրին է հասկնալ: Անոր փոխատու
 ազգերը իրենց անթիւ սրակասութիւններ
 ունին հետանանկ առաւելութիւններ ալ ու
 նին որ կը գոցեն՝ ինչ որ գէշ է, և աստղա
 փայլ կը ցոլացնեն ինչ որ օգտաւէտ է և գո
 վելի. քանի որ մենք անոնցմէ առած վրինձ
 նուս մէջէն քարերը ստկելու տեղ բրինձնե
 րը կստկենք դուրս կը հանենք: Ահ ինչո՞ւ
 կը զարմանաս ուրեմն սիրելի ընթերցող, աղ
 ուապիկ ըլլա՞նուս:

Les chevaux courent les bènèfices

Et les ânes les attrapent.

Աշխատութիւնը ձիերը կրնեն,

Օգուան էշերը յափշտակեն:

Այլիւնին էյիտինի տաղտաքի տօմուղ եէր:

Աղէկ պաշտօնները և շնորհքները միշտ ար
 ժանաւորաց չեն տար:

Այս առածը Վուդուիկոս ԺԲի հնարքն է,
 որով կ'ուզէր ըսել թէ շատ մը անպիտան իշ
 խաններ ցանձարձակ կը վազէին իրեն կու
 գային սարսաղ պաշտօն մը խնդրելու, և սու

վորաբար կ'ընդունէին . քանզի իրենց ձիերուն միջոցաւ . նախ իրենք կը հասնէին :

A brebis tondue dieu mesure le vent.

Ըստուած մեր կարողութեան համեմատ մեզի վիշտ կը խրկէ : Այս տաղընա սրբար , քարընը օնա կէօրէ վերիը :

Pas a pas le boeuf prend le lievre.

Քայլ առ քայլ եզը եզնիկը կը բռնէ : Յարատեութիւն երբեմն այնչափ շուտով նորատակնուս կը հասցնէ եւ երբեմն ալ այնքան աւելի շուտով որ , մենք ալ կը զարմանանք , եւ զաշխարհ ալ կը զարմացնենք մեր վրայ : Ասկիին գերիշխանութիւն ալ կը խանարհի յարատեութեան առջին , անանկ որ , յարատեութեան սիրահար մը , ոսկին կիսաստուած մը ընելու չափ չ'ամբարշտանար :

Quand les biens viennent les corps faillent.

Երբ ճոխութիւն կը հասնին , մարմիններն ալ կը հալին :

Ըստ անդամ բաւական հարստութիւնը հազիւ կը ժողվենք , մէյմ'ալ ձերութիւն վրայ հասնելով վայելելու ժամանակ չթողուր :

Ինչպէս եթէ բռնադատութիւն ձանձրանաց ազաւանքէ թախանձանքէ , յախմաց կամ

կարծես թէ կը խրկէ իւր անագան շնորհները, որով վայրկեան մը շնորհակալու կ'ընէ զմեզ: Բայց յոչ կամօց եկած շնորհք մը չբժառանգուիր, և բազդք անգամ մը չ'երջան կացնելու մտադրած մէկ էակը, վերջապէս չ'երջանկացնելու համար, անանկ ապիկար օրեր կուտայ անոր որ իր շնորհքը շուտով կը մոռնայ և կ'երանէ այն վիճակը զոր ներկային հետ փոխանակեց:

Au pauvre le besace. Բեռը աղքատին վրայ տուէք: Վ՛ուռ ապալլոյա:

Մըշածըք էշէք, պինմէօի գօլայ:

Աղքատութիւնը անանկ մէկ յանցանք մ'է որ ամէն պատիժ, սով, չքաւորութի, հըրդեհ, ցուրտ, հիւանդութի իրեն կուգան սովորաբար:

Աղքատները կարծես թէ կոյրեր են որ կոյր բազդին անցնելու ճամբուն վրայ կը մնան, որ զիրենք կը կոխկրտէ, կը տառապէ, քանի որ հարուստները քառակն կ'ըլլան, և երբ բազդին ժանիքը հեռուէն նշմարեն՝ քովի բողոցը կը մանեն, հետեւաբար շատ անգամ ազատ կ'ըլլան անոր օտարոտի հարուածներէն:

Bâton porte paix. Վախազանը խաղաղութի կը

բերէ, Տայաք ճէննէ թտէն չըդմա տրբ :
 Որ ոչ լուիցէ ունկամբ, լուիցէ թիկամբ :
 Քրիստոս իր օրինակաւն ալ մեղի ցուցուց թէ
 երբեմն բռնուի բանեցնելն ալ մեղք չէ, եր-
 բոր տաճարին մէջի նենգաւոր վաճառաշահ-
 ները դուրս վանեց խարաղանով, որով մաք-
 րեց Աստուծոյ օթարանը և խաղաղուիլ վե-
 րահաստատուեցաւ : Իսելէ թէ խաղաղու-
 թիւն գտնելու համար երբ ամէն համողում
 և հնարք կ'սպառին, բռնուիլ անհրաժեշտ
 է, միայն թէ այս դաւաղանը վարողը գիտ-
 նայ զանի չափով և արդարութե գործածել :
 Հոս դարձեալ մեր մանկու թեան երանելի
 դաստիարակները յիշելու կուգայ, որոնք մեր
 սակորները ձեի բերած ատեննին կ'ըսէին, « որ
 ոչ լուիցէ ունկամբ լուիցէ դիկամբ » : Սա-
 կայն կ'երևայ թէ մեր ականջը և կրնակը ի-
 րարմէ որոշելու կարողուի չ'ունենալով նախ
 մեր կունակներուն հետ կը խօսեցնէին գաւա-
 ղանի հարուածները, երբ անով չէինք լսել
 (սովորաբար), այն ատեն մեր ականջներուն կը
 խօսէին, բայց այնչափ երկար կ'ընէին այս
 խօսքը՝ որ մէկ քանի օր ետքն ալ տակաւին
 մէկ ականջնուս մէկալէն երկարուիլ կ'իմա-

ցընէր թէ մեր այն անհաւատար ականջը աշ
ղէկ խօսքի բռնուեր է :

Battre faut l'amour. Օրծը զսէրը կը փախցնէ :

Մուհասպէթ իբի սրաշտան կէրէք տիր :

Եսի ճիշտ է ամեն տեղ, միայն Ռուսիոյ մէջ

այսպէս չէ, ուր կիները որ զարտուզուի մի

են, ջատ կ'ախօրժիներ իկներնէն ծեծ ու տե

լեն, կարելի է որ այն հարուածներուն տե

ղէն Ռուս կիները մէկ մէկ վարդ կը փրցնեն

հետեւալ օրը, և « վարդին սիրուն համար

փուշովն ալ կը տանջուին » :

Gouverne ta bouche selon ta bourse.

Քսակիր համեմատ կառավարէ բերանդ .

Քարանքլտար սէօհպէթին էթ :

Անօդուտ սրտուէր մ'է : Այբառ մարդը

արդէն երկչոտ և համեղախօս է : Հարուս

տըն է որ կը խօսխոսայ և բարձրագոյն կը գո

չէ :

Cela s'en est allé en eau de boudin.

Քոլորովին սարապը գնաց ոչինչ եղաւ :

Ահլիլ Ֆիւրտիւ սու կէօթիլ բուիւ :

Eau de boudin. Օտը պուտէն (կաշիի ջուր)

կ'ըսեն այն ջուրին՝ յորում գրքի կողք շինե

լու աղիքները կը լուան, և յետոյ այս ջուրը

բանի մը խեր չընէր կը թափեն :

Qui se fait brebis. Le loup le mange.

Կարնուկին պէս մ'ըլլար հեղ, գայլին կ'ըլլա
 ողջակէզ : Նէ ետլաչ օլ պասըլ, նէ բէք
 օլ ասըլ :

Portez-vous des bouteilles ? Շիշեր կը տանիս
 Ոտքիդ տակ հաւկիթ կայ :

Կըսուի խիտո կամաց քաղղներուն կամ
 հարսներուն, իբր թէ ձեռքերնին շիշեր
 ունենան կուրելէն վախնալով : Հիմայ հար-
 սերն ալ այնչափ կամաց չ'են քալեր, վախնա-
 լով որ տեղերնին չհասած կէս ճամբայէն ետ
 կը դառցնեն զիրենք : Նախնի լացողներն ալ
 չկան մէջերնին, քանզի այն լացը իրենց չա-
 վաղանց ուրախուէն առաջ կուգար, քանի որ
 հիմայ գլխունուն գալիքը կարծես թէ առա-
 ջուց գուշակելով, ոչ չափազանց կը խնդան,
 ոչ կուլան, ոչ ալ խիտո կամաց կը քալեն :

C

Je suis du regiment de champagne.

Ես ալ Շամքանի գունդէն եմ :

Ո՛վ հարս, ես հարսին քոյր :

Առդովիկոս ԺԴի անդրանիկ որդւոյն հար-
 սանեկան պարահանդէսին մէջ, անձանօթ
 մէկը ուրիշի մը պահուած տեղը բազմեցաւ :
 Արբ իրեն կ'աղաչուէր որ անկէց ելնէ, պա-
 տասխանեց թէ Համբանիի գունդէն այս ինչ
 զօրապետն եմ : Այս խօսքը կը լսէր տիկին մը
 որ նոյնպէս ուրիշի մը սրաօրաստուած տեղ
 մը նստած ըլլալուն զինքը հանել ու զողին
 պատասխանեց թէ « Ես ալ պարոն զօրապե-
 տին գունդէն եմ, ուստի ես ալ չեմ կրնար
 ելլալ ասկից : Այս պատմութիւնը կը յիշեցնէ
 ինձ, մեր Հայ եկեղեցեաց մէկ քանիին մէջ
 տեղւոյ համար տեղի ունեցած խայտառակ
 և գայթակղական եղելութիւնները : Այն ինչ
 դէպ ի յարևելս կոյս՝ Աստուածային պաշ-
 տամանց սրբազան ներկայացումները կը տրու-
 ուին, անդին դէպ ի արևմուտք՝ բռնաւորա-
 կան և սրբապիղծ կատակերգուի մը կը ներ-
 կայանայ ի ձեռն կանանց սերնդին :

Տեսակ մը Բռիլեթիէնէր կամ սանկ ըսենք կե-
 րիլեթի որոնք իրենց հայրենական հրիտակին
 յափշտակուէր դէմ ֆինաբերաղէն վառեալ, ժա-
 ռանգաւորք և հասարապետականք կը մար-
 տընչին Աստուծոյ տաճարին մէջ, ոմանք մէկ

մէկ Շամբանիի զօրապետու հիներ են, ու
մանք անոր գնդէն Վմազուններ : Սմանք (աւել
լի ծիծաղաշարժներն են ասոնք) զօրապետին
դէնքերը շինող գործարանին գործաւորներէն
մէկուն տանը դրացիները :

Վսանկ անիրաւութիւններ տեսնելով (բայ ի
կրօնականէն) ամեն զգացմանց լուծի պաշ
տելու սրբավայրին մէջ, կը մտածեմ և կը
վճռեմ թէ սա մեղնէ առջի մարդիկներն ալ
մեղնէ ոչ աւելի ոչ պակաս խելք ունին ե
ղեր : Հիմակուանները իրաւ է, բիչ կը յա
ճախեն եկեղեցիները, բայց առջիններն ալ
այնքան շատ կը յաճախեն եղեր որ՝ սկսած են
Պէօյի-սպէրէ, Վասպրէօյ, Թօփհանէ օղլու տեղ
ուներնալու փափաքելու պէս՝ տեղեր ծա
խու առնելու եկեղեցեաց մէջ : Աթէ խելք
ուներնային կամ թէ ըսենք արքայու ի երթա
լու փափաք ուներցած ըլլային, փոխանակ նիւ
թական եկեղեցեաց մէջ իրենց սեփական
տեղեր յանձանձելու, երկնային կալուածոց
երկրաւոր մատակարար սրբազան Վարին դի
մելով, զինուորեալ եկեղեցւոյն մէջ յաւխտե
նական հանգստի օթարաններ կը գնէին :
Հիտակը ըսելով, ոչ առաջինները ոչ ալ ներ-

կայքս իրարու բան մը ըսելու երես բերան
չ'ունինք : Այս միայն կայ որ մեզի համար
կը յուսացուի , իսկ անոնք իրենց յոյսը հե-
տերնին են թաղած , թողլով իրենց բարի
կամ անբարի գործոց արգասիքը ի շինութի
կամ ի գայթակղութի ասպագոյ սերնդոց :

La foi du charbonnier.

Հաւատքը ամխաւաճառինն է :

Սատանան Սարսոնեան փիլիսոփայի մը կեր-
պարանք առած ամխաղործի մը հիւղը մը-
տաւ , և ուղելով փորձել անոր հաւատքը ը-
սաւ անոր « ի՛նչի կը հաւտաս , — ինչի որ Ս .
Լ. կեղեցին կը հաւտայ , — ի՛նչի կը հաւտայ
Ս . Լ. կեղեցին , — ինչի որ ես կը հաւտամ ,
պատասխանեց ամխաղործը : Չարամիտ ու
գին իւր խորամանկ փորձոյն անյաջողութիւնը
անսնելով կծիկը դրաւ :

Անուսումն բայց անյողդողդ հաւատաց-
եալները իրենց բոլոր տգիտութիւնը ըստ իս-
աւելի յաջողակ են նոր առաքելոց որոգայթ-
ներէն խուսելու , և անոնց անթիւ տրամա-
բանական առարկուէց դէմ ղինելով բերան-
նին կարկելու , քան թէ գիտուն յանձնա-
պատանները որոնք շատ դիտեն բայց շատ

ալ կը սխալին :

Par droit et par raison, Charbonnier est maître dans sa maison.

Իրաւամբ և օրինօք. Տէր է, իւր տան ամ-
խագործ որ :

Հէր քէս քէնտի էլինին աղասը տըր :

Պրանսուա Ա. օր մը որսի առեն անտառին մէջ մոլորեցաւ, մուժը կոխած էր երբ ամ-
խագործի մը հիւղը մտաւ, յոգնած և անօ-
թի, կինը միայն հոն գտաւ անկիւն մը կրծ-
կըսած : Թագաւորը թէև անմիջական խը-
նամքի կարօտ էր բայց հարկ եղաւ տանտե-
րոջ գալուն սպասել :

Վերջապէս ամխագործը եկաւ, բարեեց իր հիւրը, բայց անոր նստած մէկ հատիկ աթո-
ռակը քաշեց տակէն առաւ՝ որ ինքը նստի,
“ ներեցէք ըսաւ, ասանկ ընելուս, վասն զի
բարակ քաղաքավար չեմ, մէյ մ'ալ որ աթո-
ռը խմ է ” : Աւստի, իրաւամբ և օրինօք,
տէր է յիւր տան ամխագործ որ : Պրանսուա
Ա. խնդաց այս առածին վրայ, և փայտի կոճղ
մը գտաւ նստաւ վրան : Սոխով և սև հա-
ցով ընթրիքէն ետքը տէրութե՛ն վրայ խօսք
բացուեցաւ, ամխագործը կը գանգատէր

տուրքերէն , և անոնց բարձումը կը խնդրէր ,
մանաւանդ կ'ըսէր , սա անտառին մէջ ինծի
որսալու չթողէնին խիստ կը նեղացնէ զիս ,
թէ և այն կտոր մը կերած միսդ գաղտնի որ-
սացած եմ , մեծ քիթը չիմանայ (1) : Ֆրանս
սուա խոստացաւ անոր . ձեռքէն եկածը ընել
իւր վիճակին բարելաւուէր համար , և
չոր խոտերու վրայ այս անգամ իրօք թագա-
ւորական քուն մը քաշեց :

Մաւօտուն թագաւորին մարդիկը եկան
զինքը գտան : Միսագործը երբ իւր հիւրը
ճանչցաւ , քիչ մնաց խելքը գլխէն պիտի կո-
րուսներ : Իսկ Ֆրանսուա Ա. խիստ վեհանձ-
նութիւն վարձատրեց զանի և արտօնուի տը-
լաւ անտառին մէջ որսալու :

Qui naquit chat. court après les souris.

Կատու ծնողը մկանց ետեէն կ'իյնայ :

Փօշան խաթուն չ'ըլար :

Մըլ ուսուլտան էվէլ տիր :

Ինական միտու մները միշտ կը պահեն իրենց
աղդեցութիւն , և թէ դաստիարակութիւնը

(1) Այս անունը կուտար ժողովուրդը Ֆրանսուա ա-
ռաջնոյն որուն քիթը իր աստիճանին մեծութեանը կը հաւա-
սարէր :

չիրնար բնաջինջ ընել ինչ որ ընդաբոյս է :
 Տանդ և Ս էքքօ Իտալացի բանաստեղծները
 սովոր էին միմեանց փիլիսոփայական խըն-
 դիրներ առաջարկելու : Օր մ'ալ այս խընդ-
 րոյն վրայ վիճեցին թէ « կրթութիւն է գերա-
 ղանց , եթէ բնականը » : Տանդ կրթութեան
 գերազանցութիւնը պնդագոյն կը պաշտպանէր
 և ասոր շօշափելի փաստ կը բերէր իւր կա-
 տուն , զոր վարժեցուցած էր ձեռքը ճրագ-
 մը բռնած՝ ընթրեաց սեղանին քով կայնե-
 լու ետևի թաթերուն վրայ : Ս էքքօն հա-
 կառակը կը պնդէր , և կ'ըսէր ալ թէ ինքն
 ալ իւր կողմէն կրնայ ցուցնել անանկ փաստ
 մը , որ իրենը ջրելու կարող ըլլայ :

Այս երևելի հակակարծիքները հետև-
 եալ օրը վէճը առջինէն աւելի տաքցուցին
 Տանդ կարծելով թէ իւր կատուին ճարպի-
 կութիւնը յաղթանակը անհրաժեշտ իր կողմը
 պիտի բերէ , կանչեց զանի որ սկսաւ իւր
 պաշտօնը անթերի կատարել : Այս միջոցիս
 Ս էքքօ գրպանէն տուփ մը հանեց , իսկոյն
 երկու մուկ ցատկեցին դուրս , կատուն իւր
 համադամ կերակուրները տեսնելուն պէս
 ձգեց ճրագը ու վազեց անոր ետևէն , որով

Չ էքքօին սրարգևեց՝ յաղթանակը : Այն ա-
տենէն ի վեր Տանդ իւր կարծիքը փոխեց և
բնականին՝ դաստիարակուէ վրայ ունեցած
գերազանցութիւն հռչակեց սքանչելի ոտա-
նաւորի մը մէջ, ուր կ'ըսէ թէ, բնականը Աս-
տուծոյ զաւակն է, իսկ դաստիարակութիւնը
և կրթութիւնը անոր թուները :

Արեւելցիք մասնաւորաբար, Հայքս ալ հի-
նուց ի վեր կը պատմենք այս պատմութիւնը,
ուր, Տանգի և Չ էքքօի դէրը ունին Յակոբ
Նալեան, և Հրէից խախտմազլուխը և ա-
ռարկուիներն են ասոնք : Ասլմը է վէլ, ու-
սուլմը : Հոն ալ « Ասլը » կը յաղթանակէ :
La nuit tous chats sont gris.

Գիշերը ամեն կատու մութ գոյն ունի :

Սրարգիւճ մասնաւորապէս իգական սեռէն,
գիշերը գեղեցիկ կ'երևին, մանաւանդ ե-
թէ գիշերուան պէս խաբուսիկ պատրաս-
տութիւններով աչքերու ներկայանան . . .

Այս առածին բարոյական կողմը սա է թէ,
յանկարծական և անբնին դատմամբ ընտ-
րուի ընելու չեմք, ի վնաս մեր երջանկուէ :
Cordonnier borne-toi à ta chaussure.

Կօշկակար կօշկիտ վրայ կեցիր :

Պաշտնատան ելև քսէք իշէ կիրիշմէ :

Երև ելի պատկերհան մը գեղեցիկ նկար մը ի ցոյց հասարակութե՛ն դրած էր , ինքն ալ վարագուռի մը ետին պահուրտած տեսնող ներու՛ն դիտողութի՛ները մտիկ կ'ընէր : Կօշկահարին մէկը պատկերին կօշկին վրայ պահասութի մը գտաւ , նկարիչն ալ այն սրխաւը շտկեց :

Կօշկահարը այս յաջողութե՛ն վրայ ինքզինքը աւելի բան ճանչցողի տեղ դնելով յանդգնեցաւ ըսելու թէ “ սրունքին մէկ կողմն ալ ինծի աղէկ չ'եքեար ” . Պատկերհանը դայրացած խայտառակեց զանի ըսելով “ կօշկահար կօշկիդ վրայ կեցիր ” . Մըքան շայ կօշկահարներ վիտալ սկսած են շայ ընկերուէց մէջ , որոնք քիչ մը ա . բ . գ . քիչ մ'ալ a . b . c , ուսնելով , ոմանք լրագրական հրատարակուէց կրկէսը կը նետուին , և ճնջին և միասաբեր դատեր պաշտպանելու կ'եննէն , ասդիէն անդիէն ոչնչաբանութիւններու անծայր շարոցներու ու կանչիւններով հասարակութիւր կը ձանձրացունեն , ոմանք ալ հաղիւ թէ Աստուծոյ յերկինս՝ եթէ յերկիր բնակիլը ուսած են կ'եննէն անոր դոյութիւր կուրանան , կարծես

Թէ բոլոր քրիստոնեայ աշխարհ (իրենցմէ
 զատ) խաբուած է , հաւատալով Թէ “ ըս-
 կիզքն իմաստուէ երկիւղ Տեառն է ” այլ ա-
 նոնց խելագատակին փչածին նայելով հաւա-
 տալու է եղեր Թէ “ սկիզքն իմաստուէ ու-
 բացուծէ Տեառն է ” : Ար զարմանամ Թէ
 հանձարեղ Աւրոպայ որ այնքան հազարաւոր
 դասագրքեր կ'ստեղծէ , գրեթէ ամեն օր
 ամեն ուսմանց նորանոր և իրարմէ դիւրա-
 գոյն մեղոսներ աւանդելու համար , ինչ-
 պէս կ'ըսեմ մեր երեկեան փիլիսոփայից հետ
 չխորհրդակցիր և Աստուծոյ գոյութիւն ուրա-
 ցումը իմաստուն ըլլալու համար առաջին և
 անսխալ մեթոտ մը չը հռչակէր : Ահ խեղճ
 Աւրոպայ , իզուր իզուր , կը նայիմ որ դուն
 ալ մարդ ըլլալիք չ'ունիս , իզուր կը պարծիս
 լուսաւորութիւն վառարան , իմաստուէ ակն
 տեղոսներով : Ահա այդ հասակովդ պի-
 տի մնաս , և մեր փիլիսոփայից չանսալու յա-
 մառութեդ ի պատիժ , շատ չքեր , օր մը
 (ինչպէս որ արդէն բոլոր բու պարծենցած
 իմաստուիդ) զքեզ ալ բովանդակ պիտի կը-
 լեն անոնք :

A cheval donné il ne faut point regarder la bouche,

Ընծայ եկած ձիուն բերանը նայելու չէ :
 Հետիցէ աթըն նալընա պարմազար :

Բսել կ'ուզէ թէ , մեղի տրուած ընծայները
 շնորհակալու կերպով ընդունելու է : Սակայն
 արժէք չգիտցող և կծծի ընծայատուներուն
 ալ թէ իրենց և թէ ընծայներնուն արժէքը
 քաղաքավար կերպով ճանչցնելը՝ ոչ միայն
 պարտք է՝ այլ և խեր մ'է :

Mal chose que negliger les petites choses.

Ղէկ բան չէ պղտիկ բան մը զանց ընել :

Սովիզիք շիտան օլուր :

Երբեմն փոքրագոյն անհոգութի մ'ալ ըզ-
 մեղ խիստ անխոհեմ կ'ընէ : Կամ մը պակաս
 ըլլալուն՝ ձիուն պայտը կը կորսուի , պայտը
 չ'ըլլալուն՝ ձին ալ կը կորսուի , ձին չ'ըլլալուն
 ձիաւորն ալ կը կորսուի երբ թշնամին վրայ
 հասնի : Ըհա ասոնք ամէնքն ալ մէկ դամին
 պակասութենէն յառաջ կուգան :

Ce n'est pas un grand clere.

Սեծ կղեր մը չէ , Ներհուն խելացի մը չէ :
 Ժամանակ մը կղեր կամ կղերիկոս կ'ըսէին
 գիտնականին , և կղերունի բառը գիտութիւն
 ըսելէր , և եթէ խեղճ ու կրակ գիտութի
 կամ կրթականութի կար նէ այն ալ կղերին

ձեռքն էր : Ընդուսկանք ամօթ կը սեպէին
կըթուծիր , իսկ հասարակ ժողովուրդին՝ սակ-
րեցնող չկար : Ընն ասեւն կղերի մը կեան-
քը անանկ թանկագին բան էր որ Գաղղոյ
Ընդոյ , և Կերմանիայ մէջ *bénéfice de clergé*
(կղերի շահ) անուամբ առանձնաշնորհուի
մը հաստատած էին : որուն զօրութիւն կա-
խողանի դատապարտեալ մը շնորհք կը դա-
նէր , երբ կարող ըլլար կարգալու սաղմոսին
մէջ քանի մը տող բան որ դատաւորները ա-
նոր ձեռքը կուտային : Կիւ անս որ դատա-
ւորներն ալ կարգալ չգիտնալուն՝ բանտին
բահանային կը վստահէին : Երբ ասի « կը կար-
գայ կը » ըսեր , մեղապարտը ազատ լծող կը
տրուէր , բոլոր սրտիժը այն բան կըլլար որ
ձեռքին մէջ տարերկաթով գրոշմ մը կը դար-
նէին :

Ինչ ահուելի տարբերութիւն միջին դարէն
մինչև իննևտասաններորդ դարս : Ընտրե-
կեղեցական մը եթէ խղճի մտք և պատուա-
ւոր կերպիւ իւր կոչմանը պիտի ծառայէ ,
պարտաւոր է ժողովուրդին գիտցածին կրկի-
նը գիտնալ , քանի որ ժողովուրդը կղերին
ձեռքէն այս *monopole*ը կամ առանձնաշնոր-

հուծիր կատրուել, անոր հասարակացին կերպարանք մը հազուցած՝ տիեզերաց կեդրոնը, իբրև զամբար կանգնած է զայն ՚ի տեսե ի ճաշակ ամենից : Հերիք է որ մէկը իւր աչաց կեղևները ի բաց հանէ, անխտիր անարգել անոր լոյսը պիտի տեսնայ : Հայքս ալ այս լոյսը կը տեսնեմք կամ տեսնելու կը ճողնիմք, բայց մեր աչաց կեղևները բաւական թանձրամած ըլլալուն (ըսեմք) լոյսը հազիւ ասզան աչքէն տեսնուածի չափ կը նրչմարուի, և ինչ չափ պիտի ըլլայ այնքան անձկուծ է մը թափանցած աղօտութիւնը : Ընոր համար որերնիս զանի կապոյտ կը տեսնեմք, որերնիս սեւաւ, որերնիս երփնեբանգ : Ընոր համար գիտութե՛ս ու՛ժը ամեն տեղ հաւասար իր ազգեցութիւն չունենար : Ընոր համար քիչ տեսնող՝ ալ շատ կը տեսնեմ կըսէ, շատ տեսնող՝ ալ իւրաքանչիւր որ իւր տեսած գոյնը կը պնդէ թէ ունի լոյսը, և ոչ որ, արիստ, բաւական կը խոնարհի անգամ մը ձեռքը աչքին տանելու և զայն պարզելու, աւելի բնդունակ ընելու համար լուսոյն ճշմարտութեան :

Petite cuisine agrandit la maison

Խոհանոցին պղտիկն է, որ տուհը կը մեծցնէ :
 Չափաւորութիւնը և խնայութիւնը ընտանիքը
 կը հարստացնեն, Այս երկու զգուշութիւները
 ունեցողին դուռը չքաւորութի չը չալէր :

Il est plus aisé d'entrer au Carême qu'à en sortir.

Գիւրադոյն է մտնել մեծ պահք, քան թէ
 ելնել պահող ցյանդ :

Տարբընալը աէյիլ, տայանմալը .

Բարեկենդանը ուրախութեց և խնճոյից նը-
 ւիրեալ ժամանակի պարբերութի մը ըլլալով, ա-
 մեն մարդ չղգար մեծ պահք մտնալը, քան
 զի քառասնօրեայ հանդարտութե փոխարէնը
 նոյն աւուրց մէջ գտնելու զըաղած է :

Այս առածը երբեմն ճիշդ էր բոյց հիմայ չէ :

C'est un Catholique à gros grains.

Սա խոշոր համրիչով կաթովիկը նայէ .

Ինտանըն սօֆուսու, շէթանըն մասքարասը :

Տեսակ մը բարեպարիչաներու կ'ակնարկէ,
 որ բան մը չեն ներեր սյլոց, իսկ իրենց ան-
 ձին ամեն բան կը ներեն :

Այս նոր փարիսեցիները խորհրդաւոր ցոյ-
 ցերով ալ աչքի կը զարնեն, խոշորահատ
 համրիչը այն ցոյցերէն մէկն է, հիմակուան
 ատենս ոչ միայն սատայնաներուն սյլ աիւ-

զերաց ճաղրալի են ասանկները :

Le chagrin ne paye pas les dettes.

Յաւը պարտք չվճարէր :

Ne laissez point le certain pour l'incertain.

Սաոյգը մի թողուր, անստոյգին կուր :

Տիմեաթա կիտէրքէն է վաէքի սուլկուր-
տան օլմա :

C'est un Caton. Օտնիւ և խտաբարոյ է .

Կատան Հռովմայեցի խորհրդականը երևելի էր իւր բարուց խտուրթը և իմաստուն խորհրդատուութիւնը. անունը յառակա անցած է, և կ'ըսուի իւր մանեացը, բայց այս գիտնալու է որ ամեն Կատան՝ Հռովմայեցի Կատանը չէ, անուամբ Կատան և հոգւով Օրջիլոսներ ալ կան, որոնցմէ զգուշանալը խոհեմուի է :

Tu mouches la chandelle.

Comme le diable moucha sa mère.

Տիապլին մամին քիթը առածին պէս ըրիր :

Վուր տէտիք իսէ էօլաիւրտիւն .

Տիապլը անունով մահապարտը կառափնա-
րանը հասնելուն՝ խնդրեց որ վերջին անգամ
իւր մայրը տեսնէ, խնդիրը ընդունուելով
երբ մօրը մօտեցաւ որ համբուրէ, յանկարծ
անանկ մը խածաւ անոր քիթը որ բրցուց :

Ժողովուրդը չարագործ ին սցս վերջին ան-
գթուէը վրայ սաստիկ զայրացած՝ սլիտի յօ-
շատէր զինքը, կեցէք գոչեց Այլեօգիներան
բեմին ատենախօսը, փուծով զիս մի մեղադ-
րէք, գիտցէք որ եթէ սցս կինը իմ առաջին
գողուիս պատմէր, ես հիմայ հոս չէի ըւ-
լար, և որովհետև ասանկ չըրաւ, խրախու-
սեց զիս, ուստի ուզեցի որ ինքն ալ իւր պա-
տիժը կրէ ինձի հետ :

Այս խօսքը չարգարացուներ զինքը, բայց
չատ օգտակար դաս մը կուտայ այն տեսակ
մայրերուն՝ որ իրենց տղայաց խաբուսիկ ճար-
պիկուէցը վրայ տղայաբար կըմայլին, կը խը-
րախուսեն ալ զանոնք կամ լաւագոյն է ըսել
կը տղայանան անոնց հետ :

Ne chantes pas avant la fête,

Հանդէսէն առաջ մի երգ երգեր .

Կերտէ գոհացիր ,

Չայր կէօրմէտէն պաճաբլարընը սրղամայ :

Quand le chat est absent , Les souris dansent .

Երբ կատուք հոն չեն մկուէք կաքաւեն :

Քէօբէքսիզ քէօյ տէ տէյնէկսիզ կէզէր :

Fait à chaux et à ciment .

Շատ ամուր շատ սլինտ :

Չըֆրիժ տինինանէն քապիւ :
L'homme chiche, n'est pas riche.

Լգահ մարդը հարուստ չ'ըլար : Քանդի աղ-
քատը չունի չուտէր . և ագահը ունի չու-
տէր :

Le chien enragé ne peut long vivre.

Կատղած շանը կեանքը կարճ կ'ըլայ :

Լըրթըրձը դուշուն է օմրիւ աղ օլուր :

Chien hargneux a toujours l'oreille déchirée.

Կառասէր մարդիկ միշտ կըտու ճեն :

Լշառամաղ քէօքէք եարասըղ օլմաղ :

Begarder le ciel et la terre,

Par ensemble ne peut faire,

Չայել յերկինս և յերկիր ,

Լըրկուք մեկանդ չեն լինիր :

Չէմ ճանրմ ճէննէ թուէ . հէմ կէօյիւ մ'ակ-

ֆահաթուս օլմաղ :

En coffre ouvert le juste pêche.

Թաց սնտու կը , արգարը , մեղաւոր կ'ընէ :

Պալ թու թան բարմաղընը եարար :

Շատ փայլուն բաներ շատ անմեղներ հը-

րապու բած են . որալ իրենցմէ չստասու արձ

անօրէնու ինքը տեղի ունեցեր են և կ'ունեն-

նան դեռ :

Ազգային շատ մը ստացուածոց խնամածուաց
վրայ միշտ այս բամբասանքը եղած է և կ'ըլլայ,
սուտ կամ իրաւ, անի քննելը բասրողաց և
խօիղճերու թողլով, մեկք այսչափ կ'ըսենք որ
այս առածիս ճշմարտուիր ամեն տեղ ամեն
առնեն միշտ փորձուած է:

Elle va coiffer sainte Catherine

Մայրապետ պիտի ըլլայ: Տիւնեալք տէյիլ:
Եւրոպիոյ մեջ սրբուհին Ատտարինէ ազջ
կանց և խիտ կանուխ ծնած օրիորդաց պաշտ-
պանը սեպուած է, ասոնք են սրբուհւոյն
նուիրուած մատուռները զարդարողները:

Արհեճեմ ըսելով, որ եթէ աղքատուիր ու
նայնասիրուիր, վատթար բարոյականը և ըս
տակի փոխանորդափար ամուսնուէ աւերակ
ընթացքը դեռ Հայոցս մէջ աւել, աչքը
լոյս երանալի սրբուհւոյն, դեռ շատ ու շատ
օրիորդներ և կուսակրօն Հայ պառաւեալ
ներ պիտի ունենայ իւր ծառայուէր մէջ:

Il est né tout coiffé.

Ի ծննդեմէ բարեբաղտ է,

Աչքը երկտրդ ալթընտա տողմուչ:

Comparaison n'est pas raison.

Մարդ մարդու կը նմանի:

Բայց ճիշդ նման կը գտնուի՝
 Tout se fait dans le monde, par compère et
 commère.

Ամէն բան կռնակով կ'ըլլայ :

Հէրիֆ տիւ շմէտէ վայ արքամ տէմիշ :

Աշխարհիս մէջ տեսնուած գործերը սովորաբար մասնաւորի շահու և սիրոյ կամ երկիւղի նկատմանց ի նպաստ կը կատարուին, քան թէ ընդհանուրին շահուն և ի սէր արգարուէ, քանզի կ'ուզեմք նախ բարեկամնիս գոհ ընել, ետքը անոր բարեկամները, և սերկից որ երկիւղի կամ կրկին շահու վերագարծ կը նշմարեմք, հոն միայն եմք նպաստիչ :
 Les conseillers n'ont point de gage.

Խորհրդատուները ամսական չ'ունին :

Այն տեսակ մարդոց համար կ'ըսուի, որ րոնք կարծես թէ տքնուի (Թոռոյ) ըրած են այլոց խորհրդատու ըլլալը, բայց անկից անգին չ'անցնիր իրենց օգնականութիւր :

Արբին խրատուու շատ կ'ըլլայ :

Իսկ մատ մը կաթ աուող կայ :

Un coq est bien fort dans son fumier.

Ամէն մարդ իւր տեղը զօրաւոր է :

Հէր խօրող քէնտի շէօբ լիւյիւնտէ էօթէր :

“ Բայց ոսկիին տէրը ամեն տեղ զօրաւ որ է ”
 Tout le monde ne peut aller à Corinthe.

Ամեն մարդ կորնթոս չի կրնար երթալ :
 չէր իյստին հարձք տէյիլ :

Եւ իսաւ Եգիպտացի Վուսանը իւր անհամեմատ գեղեցիկութիւն կէտ նոպատակի երեզանքոյր հեշտասէր և ժառանգակէր երխտասարդաց : Այս աշխարհայանկոյց գիցու հին իւր բնակիւ իր կորնթոսի մէջ հաստատած ըլլալուն՝ աշխարհիս ամեն կողմերէն հոն կը յաճախէին, և այն անցագ Վագնիսու հին շնա սուղի կը ծախէր իւր շնորհքները, որով յառախս անցած է թէ “ ամեն մարդու բուն չէ կորնթոս երթալ ” :

La côte d'adam (la femme) à plus d'aloés que du miel.

Վրամայ կող հալուէ շատ կայ :
 Բան թէ անոյշ մեղր Վթիւնայ :

Այս ամբարիշտ առածին կրնամք սխառտ խանել որ եթէ Վրամայ մէկ կողը (կնոջ վերայ) այնչափ հալուէ (դառնուի) կայ, հասկա ինչ սարսափելի քանակութիւն սլիտի դրանուի, և կայ այն մեծագոյն մնացորդին (մարդոյն) վրայ ուրկից առնուեցաւ կողը (կինը) :

Chacun est sage après le Coup.

Զախորդուէ մը ետքը մարդս կը խելաբերի,
Պու տայաք տէյիլ նասահաթ տըր :

Ըսոր մէջ մեծ արժէք մը չկայ, շատ շատ,
սա պիտի ըլլայ որ մարդս առաջինն սխալ
մուկնէ մը օգուտ քաղել գիտնայ երկրորդէ
մը մէջ :

Il a bon courage mais les jambes lui manquent.

Շատ արիասիրտ է, բայց ոտքերը առաջ
չեն երթար կոր :

Տայանսրդ տըր, քու բտա վարմադ :

Շենգնական ասուի մէ, քաջասրտին ոտքե-
րը երբէք չեն գողար :

Մէկ քանի տարի առաջ Քիւրճի մակահուանել
հռչակաւ որ ստահակ մը կար, սարսափ իրմէ
նուաղ ուժով ստահակներուն, սարսափ թա-
ղեցւոց, սարսափ բանտապահաց, և բան-
տարգելոց, որոնց կենակցուիլը վայելելու
պատիւը խիստ շատ անգամ կ'ուներնար : Վո-
րը ստիկանուէ եղերանց և մոլուէց հեղի-
նակները ամենէն առաջ իրենք կ'աղօթէին
որպէս զի անդուգական ստահակին այցելու-
թենէն ազատին ընդ երկար : Եւ այս ալ ա-
ռանց պատճառի չէր : Քանզի խիստ շատ

անգամ բանտապանաց արթնուիր խաբած և զանոնք քանարեկուէ մատնած էր : Աննէն արիւնկզակ բանտարգետալք՝ քիչ ծեծ շէին սուտեր , երբ անոր բարկուիր գրգռելու դժբաղդու թիւնը ունենային : Այլ արդարև խիստ արիասիրտ և արտաքոյ կարգի կորովոյ տէր էր : Այս օր մը խորվաթ մը կաշկանդելու միջոցին՝ սուրիշ խորվաթ մը որ անկից կ'անցնէր , իւր ազգակցին տղամբարչ քանակոծ լը տեսնելով , ձեռքը եղած բարակ շիշը ցուցընելով ըսաւ « Տո՛ւէ » հիմայ քեզ կ'սպաննէի եթէ այս շիշը ձեռքս չ'ըլար » Հայ Սամբասնը այս լսելով քրքիչ մ'է բրցուց և իւր որօր թողլով « շատ բան » ըսաւ իւր նոր ախոյեանին , որովհետև այս շիշը քու անպարտելի քաջութիւնդ կը զսպէ , թող որ նախ զայն կտորեմ : և անմիջապէս շիշը հազար կտոր եղաւ : խորվաթը իւր Պալլասեան վահանին կորուստէն (ըլլալու է անշուշտ) , տոտիկները շարժեց և կծիկը դրաւ , բայց մեր ստահակը որ արագութեամբ էր , հասաւ և տուէն և մօտ նպարաւաճառի մը խանութին մէջ օձիքէն բռնելով խրեց թշուառականին գլուխը իւղին տակառին մէջ մինչև ուսերը , ծի-

Ճաղաչարժը հոս է որ նպարավաճառին դէ-
մի դրացին որ խրոխտ Վտալացի մ'էր, լսե-
լով անոր աղաղակները կարծեց թէ իւր դը-
րացին կ'ըստաննեն, ուստի արտօրնօք ատրը-
ճանակ մը ձեռքը դուրս ցաթկեց, իւր բա-
րեկամը պաշտպանելու: Վայց իւր հայհո-
յունէց կէսը բերանը մնաց երբ մեծ լու-
բիայի պարկ մը գլխուն վրայ տեղաւորուե-
ցաւ մեր Սամբսոնին հուժկ ու բազուկնե-
րէն: Արբ խրվաթը տակառէն զլուխը ա-
ղատեց և Վտալացին զամբիւղէն. Բխածիին
եղջիւրուային սրունքը արդէն իւր սատանին
ծակը հասուցեր էին զինքը:

Le roi n'est pas son cousin.

Թագաւորը հօրեղբօր որդին չէ եւա:

Վաղղկոյ թագաւորները սովորուի ունէին
հօրեղբօրորդի պատուանունը տալ իրենց
Սիրելեաց, պալատի մեծամեծաց և իշխա-
նաց, կարողոս Վ. դժան տ'Աք իր հօրեղբօր
որդին կոչեց:

C'est un Crésus.

Շատ հարուստ է ոսկիի հետ կը խաղայ.

Հարուն քատար զէնկին տիր:

Կրէսոս՝ որուն անունը յառակա անցած է,

Աիւգացւոց թագաւորն էր վեցերորդ դաւ
 րուն մէջ Ք. Մ. Իւր բարեբազում իր բոլոր
 հին ազգաց մէջ նշանաւոր էր, բայց յաղ-
 թուեցաւ և գերի ընկաւ Պարսից Վիւրոս
 թագաւորին ձեռքը, և այսպէս կորսնցուց
 իւր գահը, ճոխու իր, ազատու իր և կեանքն
 ալ պիտի կորսնցունէր, եթէ իւր վերջին
 պահուն՝ Սողոմն փրկիսփայցին անդադար իրեն
 յեղյեղած սա ճշմարտու իր չը խոստովանէր
 թէ « Չէ երանելի բարեբազդու ի մարդկան
 մինչև ցլախճան, » որով Վիւրոսի սիրտը կակ-
 ղեցաւ, և իրեն համար ալ սրտաշարժ դաս
 մը սեպելով ասի, խնայեց անոր կեանքին և
 հանգիստ ապրեցուց : Մքբան Հայ կրեսոս-
 ներ Վիւրոսներու ձեռք չպիտի մաանուէին,
 եթէ Սողոմնի այն հաշակաւոր խօսքը ոչ թէ
 ի վերջին պահուն՝ այլ միշտ ըսէին, բայց ոչ,
 մարդս իւր ունեցածը մինչև չի կորուսնէ,
 չպիտի ճանչնայ անոր յարգը, գետը չցամ-
 քած ջուրին յարգը չգիտցու իր կ'ըսեն, ե-
 թէ ընչաւորը անինչին խոնարհու իր ունե-
 նայ՝ Սողոմնին երանու իր աւելի երկար կը աւե-
 շէ : Սակայն հարատու թիւնը ազբանու ի
 հետ հաշտեցնելն է դժուար, ազբատը արդէն

ուղէ չուղէ խոնարհ է , իւր անուներ խոնարհ
 հուր կը նշանակէ , իսկ ասկինն և խոնարհուիր
 իրարու քով եկած ասուն , կարծես թէ ասկի
 նն գոյնը աւելի կը նեւեռէ , և քանին չգար ,
 կը հեռանայ կը թռի ամբարտաւանուէր փեա
 րալից գոգը , անկէց կը անօրինէ , կը հրամա
 յէ , կը սարսէ , կ'աւերէ , վերջապէս ինքն
 ալ կ'աւրասի մը ձեռք կը մասնուի , իւր ա
 ոօք փտտօքը : Քրիստոսի ըսած մալուխէն
 ալ հասակէկ հարուստները այս տեսակէն
 են : Անր ազգին մէջ փանք երկնից , ասանկ
 ներ չիկան առ այժմ , քանզի հարուստ ալ
 չկան , չկան մեր ամիրտները եւ կէս ամիրտնե
 րը տէրու թեան ամենաբարձր շահուց ղե
 կավորները , ասկայն ասդին անդին կը դրու
 նալին վար էէ՞՞՞ կ'ծմիներ , որոնք իրենց հա
 ռուստ անուներ անգամ ծածկել կը ջանան
 թող թէ ասկինին : Վերայ այսր ամենայնի
 ես կը փախօքէի որ մեր ազգին մէջ հարուստ
 ները շատնան , հոգ չէ ինչ տեսակէ բլալնին ,
 ասանկներուն համար լաւագոյն է սպասելը ,
 քանզի ուր ուրեմն երբ որ մեռնին , կրնանք ա
 նոնց մահուանէն ետքը կենդանուէր ստեն
 չառածնիս ասնել , համարուելով որ անոնկ

կծծիներուն զաւակները սովորաբար շռայլ կ'ըլնան, անշուշտ ազգը բան մը կը շահի անանկ զաւակներէն : Անր պարտքն է անոնց աւելի բարեբաղդ յարատեւ ընուն վըրայ բարեմաղթել, և ոչ թէ չքաշելիք ընել, որ ոչ մարդկուէ և ոչ քրիստոսնէական օրինաց կ'ենթարկի : Արիչև անգամ եթէ գիտնամք որ անոնց փլչելովը մենք պիտի բարձրանամք, դարձեալ չպիտի ընդունիմք այս անիրաւ համբարձումը, քանզի օր մ'ալ ուրիշ մը զմեզ փլցունելով նոյն օրինակ կրնայ բարձրանալ :

Իսկ սյն տեսակ հարուստները զորս Աստուած՝ ոչ թէ մարդ՝ այլ որբոց և այրեաց արտասուքի սրբիչ հրեշտակներ է ստեղծած, անոնց անուանքը լիաշուրթն օրհնութի թող յիշուին, անոնց համար յաղթական եկեղեցւոյն անմահ երանելիները, աջ քովերնին տեղ պիտի ցուցնեն պատկառանօք :

Յիրաւի այս տեսակէն եզրողները քիչ են, այլ Քրիստոսի հաշւոյն խիստ համեմատ ընտիրներ :

Partout et en tout il faut que la croix aille devant.
Սիշտ և ամեն ուրիք պէտք է որ կրօնքը

նախապատիւ ըլլայ :

Ըմեն բանէ առաջ հոգևորը պիտի մտա-
ծէիք, ամբարշտի և մարմնասիրի դործ է ըսե-
լը թէ ժամանակիս զբաղմունքը պարագայ-
ները ինձ չեն ներեր մարմինէն առաջ հո-
գին մտածեմ: Հոգւոյն խնամք տանելու հա-
մար մեծ դրամագլուխ մը պէտք չէ, — բար-
ւոյն սէրը՝ և յօժար կամք, ահաւասիկ ա-
նոր կենսական տարերքը: Այն ապաքէն մարմ-
նոյն ամեն բարիքը հոգւոյն ունեցածէն կը
ծագին, հոգին առողջ է, մարմինն ալ քաջա-
ռողջ է, հոգին ախտաժէտ է, մարմինն ալ
արդէն մեռած է:

Goutte à goutte on emplit la cuve.

Քիչ քիչ ամանը կը լեցուի:

Տամլա տամլա կէօլ օլուր:

Il y a des nouvelles à la chandelle.

Ճրագին բով ջցունք կան հիւր պիտի գայ:

Հին նախապաշարման մը մնացորդն է, որ
հիմայ խօսք ըլլալու համար միայն կ'ըսուի:

Յառաջագոյն ճրագին բովի ջցունքները ի-
րենց որքանութիւնը հասակովը և ձևերովը դա-
նազան մեկնուէց աեղի կուտային, որով սրա-
ռաւունք կամ պառաւամիտք դիւրահաւան

անձերը իրենց օտարոտի գուշակութիւններովը
 փոփոխակի կը տրամեցնէին : Ալ եթէ դիպ-
 ուածով գուշակածնուն մօտ երազ մ'ալ-
 ատեսնուէր, ալ ոչ ուրախուէր ոչ տրամուէր
 չափ կար :

Le premier coup en vaut deux.

Առաջ սկսողը արդէն շատ բան ըրած է :

Իւր աթան օգձու տըր :

Une fois n'est pas coutume.

Մէկ անգամը սովորուի չէ :

Պիր գաղահաթլան ատամ ամսողար :

Amour se nourrit de jeune chair.

Մէրը թարմ միտով կը կերակրի :

Որքան որ մարդս երիտասարդ է այնքան ալ

կրնայ սիրել, կը սիրէ և նորէն կ'ըզայ սիրել :

Des chaînes d'or sont toujours des chaînes.

Ոսկի շղթայներն ալ դարձեալ շղթայ են :

Սոխն անուշը չըլար :

Աղատութիւն այնքան սիրելի և թանկագին է

որուն բան մը չը փոխարիներ, հարստութիւն

անգամ աչքի չերևիր : Բանաստեղծները ի-

րենց քերթուածոց առարկայ երկու բան ու-

նին, — Մէր և Աղատութիւն :

Ta chemise ne sache ta guise.

Հասկիդ ալ չի մանայ գաղտնիքդ :

Սաղ էլինին եաբարդընը սօլ կէօրմէյէճէք :

Հռովմայեցի Սեդեղոսը կ'ըսէր « Եթէ
գիտնամ որ իմ գաղտնիքս իմացեր է շասկիս ,
անմիջապէս կ'այրեմ զայն : »

Un bon cheval n'a pas besoin d'éperon.

Մղէկ ձին մարակի պէտք չ'ունի :

Ելեբիւք աթա մահմուղ իսթէմէզ :

A cheval qui part, on augmente l'avoine.

Արագաչու երիվարին ,

կ'աւելցնեն խտան ու գարին :

Իւրիւկ աթ եէմինի արթըրըր :

Ինչ գործի մէջ ալ որ ըլլայ մէկը , աշխոյժն
ու եռանդը և հաւատարիմ ծառայութիւնը
ձեռքէ թողելու չէ :

Յարգ և արժէք գիտցողներն ալ պակաս
չ'են , ուչ կամ կանուխ վարձատրութի մը կը
պատահի , նաև բնական ալ է որ մարդ իւր
վաստակին համեմատ վարձք պիտի ընդունի :

A tel trou, tel cheville

Ասանկ ծակին ասանկ դամ :

Ասանկ հարցման ասանկ պատասխան :

Մընատըշա կէօրէ ֆէթվա :

Tandis que le chien chie le loup s'en fuit.

Մինչդեռ շուներ կերերայ ,
 Գայն ի փախուստ կը դառնայ :
 Il bat le chien devant le lion.

Առիւծին առջին շուներ կը ծեծէ :

Աղջիկ քեզ կ'ըսեմ հարսնուկ դուն լսէ :

Լռէյինի տէօյէմէզ , բալանընը տէօյէր :

Յիմարներ կան որ զօրաւորներու առջև
 տկարներ կը վախցնեն , որպէս զի զօրաւոր
 ներն ալ հրաւիրեն իրենցմէ վախնալու : Յի-
 մարուիր 47 տեսակ կը համբէն , աս տեսա-
 կը չեմ գիտեր որ թիւէն է :

Qui choisit, il prend le pire.

Իմ ըսածիս կ'ըսես որ հոռած է :

Բայց քու առածդ ալ կէսը տարած է :

Տաղտայան տաղա տիւշէր :

Պիր քել սրաչը տիւշէր :

Բանի մը չհաւնողները , աս սանկ է , ան
 նանկ է , աս ճիճի է , աս պիւճիւկ է ըսող
 բժախնդիրները , վերջապէս անանկ բան մը
 կ'ընտրեն որ , այն իրենց զգուշացած գեշ
 հանգամանքներէն զատ՝ զգուշանալու փոյթ
 չըրած գեշուիներն ալ կ'ունենայ առածնին :

Quand les choses sont faites, les conseils sont
 pris. Բանը բանէն անցնելն ետքը , խրատ

ները օգուտ չեն ընէր :

Նուապա գրքը ընդ քան սօնրա, եօլ կէօս թէրմէք սօշ օլուր :

Tant vaut la chose, comme on la fait valotr.

Վանի մը որքան խնամք տարուի այնքան արժէքը կ'եւելնայ :

Պաքարտան սաղ օլուր, սաքմաղսան տաղ :
li est près de la terre et loin de ciel.

Երկնից հեռու է, երկրիս խիտ մօտ է :

Կ'ըսուի այն ծերերուն՝ որոնց մէկ սաքը փոսը միւսն ալ սղտիկ հօղմի մը կը նայի միւսին քովն երթալու, բայց տակաւին անառա կուի ընելու ջանադիր են, և ձեռքերն են եկածն ալ կ'ընեն :

Այս միւս-Ֆէրը որոնց շատն ալ կանխահա զառամուի մը բերած են վրանին, երիտասարդութիւնն վայելից չափազանցուեց մէջ հիւժեղով քանի որ աշխարհէս բաժնուելին կ'զգան, այնքան աւելի կը փակչին աշխարհիս ահա անոր համար, ինչ որ ընենք շահ է ըսելով անտանկ անկարգութիւնը կ'ընեն որ իրենց այն տարիքին մէջ երբէք ներելի չէ : Վան զի զառամելոց անվայել գործերը ոչ միայն իրենց անձին մնաս, այլ և երիտասարդաց

ալ գայթակղուի կը ծագեն, որոնք սովոր են,
 ինչ կ'ըսեմ պարտական ալ են իրենցմէ մե-
 ծին օրինակին հետեւելու, իսկնք չարաչար
 երես կ'առնեն իրենց ցուցուած վստահուէն,
 և այս ուժով ամէն գեշուի աւելի համար-
 ձակ և աւելի դիւրաւ արդարանալու նա-
 խապատրաստութիւն կ'ընեն քան թէ երիտա-
 սարդները, որոնք եթէ օգն ալ ելնեն չիրնալ
 հաւատացնելնին միշտ կը յիշեն, հետեւա-
 բար աւելի զգուշաւոր և աւելի անարատ
 են, ըստ մեծի մասին, քան թէ այն կարնե-
 ծած ալ որները :

Il n'a vu que le clochet de son village.

Իր գեղին զանգակատունէ մինակ տեսեր,
 աշխարհքէն լուր չ'ունի :

Միայն կաս յարուսողէմ :

Տէօրտ տուվար իշխնոէ եաշամբշ,

Իէօքէօնիւնոէ պէօյիւմիւշ :

Il ne tient ni à fer ni à clou.

Բանի մը խեբ չընեբ,

Նէ թաքլայա կէլիր նէ թումպայա :

A fol conteur, sage ecouteur.

Խենթը ըսաւ, խելօքը հաւտայ,

Qui fait corbeille fait panier.

Կողով շինողը դամբիւղ ալ կը շինէ :

Կէմիի եաբան սանտալը տա եաբար :

Eveiller le chat, qui dort.

Քնացող կատուն արթնցնել :

Ույուճուշ երանը սյաղա քալորումադ ,

La croix est l'échelle des cieux.

Խաչը երկնից սանդուխն է :

Մշխարհիս ցաւը ցեցը խաչ մ'է , զոր կը
բել պիտի գիանամք անտրտունջ , իբրև միակ
միջոց մը փրկութիւնը գանալու ,

Il faut faire une croix à la cheminée.

Հրաչք եղաւ , մեռնելը մօտեցեր է :

Թօփհանէտէն թօփ աթմալը :

Ագահէ մը առատաձեռնութիւն և յիմարէ մը
յանկարծ հանձարեղ խօսք մը եթէ լսուի
արդարև հրաչք մը կը սեպուի : Թէ և աւ
ւելի խորը եթէ յուզեմք , ագահի մը համար
աւելի շահու մխոք մը և յիմարին համար՝
հետեւորդութիւն մը կրնամք գանել այն մեղի
արտաքոյ կարգի երևցած գործոյն մէջ :

Quand le diable devient vieux il se fait ermie.

Երբ որ սատանան ծերանայ ճգնաւոր կ'ըլլայ :

Տեսակ մը ծերեր կան որ անառակ կեանք
մը անցուցած են և հիւժեալ մաշեալ աւել

բակ է՝ ակններ են դառցած , կը նայիս որ կ'ելլ
 նեն իրենց վերջին օրերուն մէջ անանկ կը
 սրբբանան կը ճգնաւորնան որ եթէ զանոնք
 ճանչցած չեմք , դիւրաւ կը կրլլեցնեն մեզ
 թէ նոյն սրբութիւն նոյն ճգնադպեաց խստամ
 բերութիւն ի ճննդենէ են ժառանգած , քանի
 որ ճանչցողը դիտէ թէ այն ստարածամ սր
 բակեցութիւն ոչ այնչափ իրենց բարեպաշտու
 թէնէն կուգայ , այլ այն ներքին և դժբաղ
 դաբար վերջնական համոզումէն որ կ'ունեն
 նան իրենց անբաւականութիւն և ուժերնուն
 խստաւ նուազելուն վրայ : Այս ծերունիներ
 ըր այնքան անաչառ և մանրակրկիտ աչօք կը
 նային երկառասարդաց պակասութեց վրայ որ
 կարծես թէ իրենց անցեալը բոլորովին մրա
 քերնէն ելած է , չունին երբէք ծերունա
 կան ներողամիտ բարեարտութիւն , որ աղջկանց
 օժիտին չափ իրենց ալ հարկաւոր է : Շա
 բունակ սրտունջ ահաճութիւն ներկայ ժամա
 նակիս մարդոց վրայ “ մեր ատենը ասանկ
 բան կար , աս ի՞նչ ատենի հասանք , աշխար
 հիս վերջն է ” ևն :

Այս առածիս ծագումը Ռօպերթ սաստ
 նայ Աորմանտիոյ դուքսին անուան կ'ընծայ

ուի, որ իր երիտասարդութիւնը մէջ դաշխարհ
 գայթակիլեցնելէն ետքը կենացը վերջերը նը-
 շանաւոր եղաւ իւր բարեպաշտական մեծա-
 մեծ գործերովը: Արիկերոն կ'ըսէ " կանուխ
 սկսէ ծերութիւնը որ աւելի երկար կը քշէ:

Tet qui rit vendredi dimanche pleurera. 3

Ուրբաթ խնդացողը շաբաթ կուլայ:

Պատի գիտնամբ թէ օր մը բարեբաղդ օր
 մ'ալ դժբաղդ կրնանք ըլլալ, քանի որ բաղ-
 դին անհաստատ ձեռաց մէջն ենք, իսկ ռա-
 միկը ուրբաթ օրը դժբաղդ կը սեպէ տա-
 կաւին Աւրոպայի մէջ, ինչպէս որ մեր մէջն
 ալ երեքշաբթի օրը գործ չեն տեսներ " սա-
 լանիւրի կ'երթայ " ըսելով: Վահուի աստու-
 ծոյ հիմայ այս նախապաշարումը մեծ մա-
 սամբ չկայ, և կարծեմ երեքշաբթիին չէ, կի-
 րակիին ալ չպիտի նային եթէ գործ գանեն
 ընելու:

Վարդանանց նահատակաց համար կիրակի
 բռնելու կամ չբռնելու վրայ ատեն մը վէ-
 ճեր կռիւներ ելան, շատ շքեց անանկ ժա-
 մանակի մը հասանք ուր շատերը ոչ միայն
 Վարդանանց՝ այլ ամենայն սրբոց հնոց նո-
 րոց յայտից և անցայտից ամեն մէկուն հա-

մար տարին երկերիու օր կիրակի ալ բռնեն
տակաւ ին շատ անգործուէ օրեր կ'աւելնան
Je m'en lave les mains.

Վրաս բարի : Իւսթիւմէ էյլէք սաղ լըգ :
Ինտանեկան զրուցուածք մ'է, որով ընդ-
հանրապէս կ'ուզեմք ցուցնել այն ինչ գոր-
ծին կամ որոշման վրայ մեր ունեցած կատար-
եալ անտարբերութիւնը :

Մյս առածը Պնտայի Պիղատոսին մեր
Փրկչին դէմ յարուցուած ամբաստանուէց
վրայ վճիռ մը տալու վայրկենին ըրած խիստ
անարոշ գործէն ծագում առած է, երբ ջուր
բերել սարով ձեռքերը լուաց ըսելով «քաւ-
եալ եմ ես յարեմէ դորա» :

Մյս տեսակ գործ մը մասնաւորի մը վրայ
կրնայ արգարանալ, բայց հասարակային պաշ-
տօնէի մը վրայ տկարուէ կամ աւելին ըսեմ
ամօթալի վատուէ մը տխուր խոստովանութիւն
կը համարուի :

Le sort fait cesser toute discussion.

Վիճակը (քուէ) ամեն վէճ կը դադրեցնէ :
Քրք տերէի սիր թէքէ քէսէր :

Շատ ատեն Հնդկաստան բնակած բանա-
սէր մը այն կողմերուն բարուց և սովորու-

Թեանց վրայ տուած հետաքրքրական տեղեկուէց մէջ, վիճակաւ վճռատուութիւնը կ'ըսէ, ամեն փափուկ և կենճաւից խնդիրներուն լաւագոյն և ապահով լուծիչն է Հնդկաց մէջ:

Կրթ ամենայն կատարելութեւ և ջ.քնաղ ձիրքերով երխասարդ մը տեսնուի ամուսնանալու վրայ, բնականաբար շատ հայրեր կ'ուզեն իրենց աղջիկը անոր հարսնացնել, բայց երխասարդը ի՞նչպէ՞ս զանանք ամենն ալ դո՛ւրնէ. ահաւասիկ այս խնդրոյն լուծումը: Առաջարկեալ աղջկանց անունները, ունեցած ձիրքերը և գեղեցիկութիւնը, երխասարդին կ'իմացնեն, և իր հաճութեւ միաբան որոշեալ օր մը շատ բարեկամներով տաճար մը կ'երթան: Հան հարսնացուներուն անունները տերեւներու վրայ կը գրեն և կը խառնեն, և ըստ դիպաց տաճարը մտնողներէն մէկուն ընտրել կուտան այն տեսակ մը վիճակահանուէ տոմսակներէն մէկը զոր ըստ դիպաց կ'առնէ այս մարդը և կը նետէ փեսացուն առջին, կը բանան և որ աղջկան անունը որ հոն գրուած գտնեն անի անորաւմաւ և առանց վարանելու կը հարսնացնեն այն փե-

սայացուին : Այնպէս երբոր հիւանդի մը
բժիշկ պէտք ըլլայ շատ մը բարեկամներ զատ
զատ իրենցը կ'առաջարկեն բերել իւրաքանչ-
իւր սք իրենը գովելով միւսինը վար զարնե-
լով, խեղճ հիւանդը երկար ատեն չվարանե-
լու համար վիճակաւ կ'ընարէ բժիշկը, որուն
ամենայն վստահութիւնք ինքզինքը կը յանձնէ :

La clef d'or ouvre toutes les portes,

Ոսկիէ բանկիքը ամեն դուռ կը բանայ,

Անոր համար մարդս բան մը չինայեր ոչ խը-
նամք ոչ տքնութիւն ոչ աշխատանք շատ ան-
գամ նենգութիւն ալ որպէս զի այս ոսկիէ բա-
նակին ձեռք ձգէ որ յիրաւի երկնից դռնէն
զատ ամեն բարեաց դուռ կը բանայ մեզի :
Այս առածը աշխարհիս հետ ստեղծուած է
և խիտ ճշմարիտ է, և ժամանակը պիտի
հաստատէ այս ճշմարտութիւնը դարուց ի
դարս, միայն թէ ոսկին գահընկէց ըլլալով
ուրիշ աւելի թանկագին մետաղի մը տեղի
չտայ, բայց ան ատենն ալ խօսքը ոչ իր ի-
մասոր՝ այլ իր մէջէն բառ մը միայն կ'փոխէ :

On n'est jamais si riche que quand on déménage.

Մարդ իր քիչ շատ հարուստ ըլլալը՝ տունը
փոխած ատեն կը հասկնայ :

Qui donne au pauvre prête à dieu.

Փոխ տայ Աստուծոյ որ ողորմի տնանկին :
 Ողորմութիւնը մարդս չ'ազքատցնէր , ճըշ-
 մարիտ ողորմած մարդը որ կ'ուզէ միշտ ո-
 ղորմութիւն ընելու կարենալ , իր նուէրնե-
 րը կարգաւ իմաստութիւն և խնայութիւն կ'ընէ , այն
 կ'երպով որ ամեն առթիւ կարող ըլլայ իւր
 մարդասիրական զգացումները դո՛հ ընել :

Եւստանակը պատճառանք ընելով ողորմա-
 ծաւէ փախչողները երբեմն եթէ ողորմին ալ
 դիտցիր որ կամ փառասիրուէ համար է կամ
 խիստ ամօթով մնալուն կամ ուրիշ կիրք մը
 յագեցնելու համար , ճշմարիտ ողորմածը
 ժամանակին համեմատ իւր ողորմութիւնը
 կը շարունակէ , քանզի գիտէ թէ իր հարս-
 տութիւնը աստուծոյ մէկ աւանդն է , և ե-
 թէ այսօր կարօտէ մը մերժէ անոր մէկ չըն-
 չին մասը , օր մը կրնայ ըլլալ որ Աստուած
 իր տուած աւանդը բոլորովին ձեռքէն կ'առ-
 նու լաւագոյն գործածողի մը ձեռքը աալու
 համար :

D

Il n'est ni dedans ni dehors .

Ոչ ներսն է ոչ դուրսն է ,
 Ինչ ընելը ինքն ալ չգիտէ :
 Եթի մէջիտ արասընտա գալմըչ պէյնամաղ :
 Վարանեալ մէկն է որ չգիտեր ինչ բանի ու
 բողբ մ'ապ , կամ վատու թի կամ չափազանց
 խոհեմուք չուղեր ոչ մէկ և ոչ միւս կողմը
 բռնել :

Après moi le deluge.

Իզնէ ետքը թող ջրհեղեղ գայ ,
 Երթտա գալանըն տիպի եանարն :
 Հեշտասէրներու և ամեն տեսակ անասակ
 ներու նշանաբանն է , որոնք կ'ըսեն թէ աշ-
 խարհքս մեզնէ ետքը ինչ կ'ուղէ ան ըլլայ ,
 հերիք է որ մենք մեր բոլոր իղձերը բոլոր
 հաճոյքները կատարենք և յագենանք : Կոնց
 համար խնայու թիւն բարեգործութիւն հո-
 գածու տնտեսութիւն օտար բառեր են : Ե-
 տոնց համար կ'ըսէ մեր տէրը թէ « այն իսկ
 են վարձք նոցա » :

Qui demande apprend. Հարցունողը կը սորվի :

Սորուճու օլ քի պիլիճի օլասըն :

Բան սովրելու փափաքողը պէտք է իրմէ ա-
 ւելի խելացիներուն բան հարցնել , առանց
 հպարտուէ : Բանդի տգէտ հպարտը ինք-

զինքէն զատ և ոչ մէկը կրնայ խաբել :

Tel a du pain lorsqu'il n'a plus de dent.

Հայ կայ բերան չկայ :

On ne peut depouiller un homme nu.

Սերկ մարդը չհողողուիր :

Պիր գօյունտան իբլ տէրի չըգմաղ :

Vieilles dettes aident. Vieils peshés nuisent.

Հին պարտքերն են նսրատաւ որ ,

Հին մեղքերն ալ մնատաւ որ :

Հինցած պարտքերը կ'իմացունեն պարտա-
կանին վարկում ունենալը , բայց հին մեղ-
քերը ունեցող մը ամենուն քով կասկած ելի է :

Les deux font la paire.

Երկուքն ալ իրարմէ վար չեն մնար :

Խմամբլան սուբուհսուղ .

Պիրի պիրինտէն ուղուբսուղ :

C'est le diable qui préche la passion.

Սատանան քարողի նտաւ :

Շաշարմ քէտինին ջամաշըր երգատրղնա :

Կ'ըսուի այն մարդուն որ ինքը անբարոյա-
կան և ապիրատ է , բայց կ'ելնէ ուրիշնե-
րուն առաքինութիւն կը քարողէ :

Ըսանկ մարդիկ այն կօշկահարին կը նմանին
որ ամենուն կօշիկ կը կարէ , և ինքը բոսիկ

- Կը պըտըտի :
 Dieu sait qui est bon pèlerin.
- Աղէկ ուխտաւորը Աստուած գիտէ :
 Մարդ հայի յերեսս, և Աստուած ի սիրտ :
 Ինասնըն ալաճասը իչէրիսինտէ տիր :
 Qui tourne son dos à Dieu.
 Dieu lui tourne sa face.
- Ով որ իր կռնակը Աստուծոյ կը դարցնէ :
 Աստուած ալ իր երեսը անկէց կը դարցնէ :
 Քէօր այնոցա նասրլ պագարսա,
 Այնատա քէօրա էօյլէ պագար :
 Dieu fait le jour et les horloges les heures.
- Քիչ մը արտառոց կերպով զուրցել մ'է թէ
 ժամացոյցները չէին կրնար ժամերը նշանա-
 կել, եթէ Աստուած օրը չստեղծեր :
 Առանց աստուծոյ հաճուէ բան մը չ'ըլար
 աշխարհիս վրայ :
 Ալահօրդ եաբրագ գըմըլտանմազ :
 Il est né dimanche, il aime lesogne faite.
- Կիրակի օրը ճներ է, հանգիստը կը սիրէ :
 Այս զրուցուածքը ծոյլի մը կ'ակնարկէ մի-
 անգամայն կը յիշեցնէ մեզ թէ մեր նախնիք
 որքան ճշտու թ կը պահէին կիրակէ ի կրօնա-
 կան հանգիստը :

Si ce n'était offenser dieu la vie de diogène se-
rait la meilleure.

Եթէ աստուծոյ դէմ մեղանչելու վախը
չըլար, Վիոգինէսի կենցաղավարուիր լա-
ւագոյնն էր :

Յայտնի է որ Վիոգինէս հին Յունաց մէջ
Շնական ըսուած փիլիսոփայներէն էր շան
մը պէս կ'ապրէր իր կրօնքին և հայրենական
օրինաց մինչև անգամ պատշաճից և ամօթ-
խածուէ դէմ անսպառկառ կենցաղավարելով :

Qui dira tout ce qu'il voudra,

Ouira ce qui ne lui plaira.

Բոլոր ուզածդ եթէ ըսես :

Լսել չ'ուզածդ ալ կը լսես,

Բէշխո . նէ սէօյէ նէ իշխիթ :

Fin contre fin n'est bon à faire doublure.

Երկու խորամանկ մէկ գործի մը մէջ չէն
կրնար յարասել :

Իքի ճամպազ պիր իբտէ օյնամազ :

Ce qui vient du diable, retourne au diable.

Չարէն եկածը ի չարն կը վերադառնայ,

Հայտան կէլէն հույս կիտէր :

On a plus de mal à se damner qu'à se sauver.

Շատ կ'աշխատիմք մեր կորստեան,

Որքան չ'ուենիմք փոյթ փրկութեան :

Հատ անգամ մեծ նեղութիւնք փտանգներ
այ կը բերենք մեր գլխուն կիրքերնիս գոհ
ընելու համար, որ եթէ այն նեղութեց մէկ
թեթեւագոյն մասը կրէինք ինքզինքնիս զրո
պելու, շատ բարիկեցիկ կ'ըլլայինք :

Chacun n'est pas aise qui danse.

Ըմեն պարող ուրախ չէ :

Իւզիւնտէն կիւլէր օյնար,

Իչէրիսի դան աղլար :

Հատեր կան որ ի սէր շահու կամ անկա
ծուէ և ըստ այլ և այլ պարագայից ուրախ
ըուարթ կը խայտան, բայց սրտերնէն կայ
րին կը մօրմըին :

Defends le pendard il te pendera.

Չարին աղէկուի ընես կ'ենէնք բեզ կը կախէ :

Սէվապտան գաջ կիւնասա կիրմէյէ սին,

Սէրհամէթտէն մարազ հասըլ օլուր :

Qui desobeit ses parents pourra bien desobeir
son mari.

Որ հնազանդ կրնայ չ'ըլլալ իւր մօրկան :

Չհնազանդիր օր մ'ալ պաշտած իւր էրկան :

Ինդդէմ հաճուէ ճնողաց գաղտագողի ա

մուսնացող օրիորդաց համար է, և շատ ճիշտ

կը դատեն մ: Մը որ որդիական զգացումը կ'ան-
 դասնէ, և կը թողու, զոհելով զայն ուրիշ ըզ-
 գացման մը, ամուսնական տարիալի զգա-
 ցումն ալ կը թողու, սուրիշ զգացում մը դըգ-
 ուեցու համար: Մյս տխուր փորձառու իր
 ասանկ կին մը առնող երջանիկ ամուսինը պի-
 տի ընէ, իրեն անխոհեմ ընտրուէ արժա-
 նաւոր պատիժն է պիտի կրէ:

Սեր ազգին մէջ բաճէ աղքատութիւն ո՞րքան
 անմեղ օրիորդներ ապստամբ չարարար և
 դժբաղդ բրած է զեղծ բարոյականի մը տի-
 րացունելով զանոնք: Մհ այս կէտը տխուր
 է, դու սիրելի ընթերցող թող զայն, և ինձ
 հարցուր թէ աղքատ չեղողները ինչ կ'ը-
 նեն, ոչինչ, ըսելու վրայ էի, երբ անոնց
 կրած արդարեւ տաժանելի աշխատանքը
 (յուսմունս) միտքս եկաւ և կը հաւաստեմ
 թէ առածնին կըթուի է բայց անապակ զո՞ւտ
 կըթուի, կըթողի մը ձեռքով կըթուի, ոչ,
 դժբաղդաբար, իմ կարծիքս այն է թէ ուս-
 մունք և կըթուի զատ բաներ են, և մենք որ
 այս երկուքը միմեանց հետ կը շփոթենք,
 կամ երկուքն ալ չունիմք, կամ միայն մէկը
 ունիմք կամ երկուքէն մէկ մէկ քիչ ունիմք,

և ինչպէ՞ս որ պակասաւոր գործիք մը կատարեալ շէնք մը չկրնար արտադրել, այնպէս ալ պակասաւոր դաստիարակ մը կատարեալ կրթեալներ չի կրնար արտադրել :

Աղջիկ մը համեստ և աւելի իւր առաքի՛նուքը ամուսին մը հոգալու կարող ընելու է :

Աղջիկ մը կատարեալ այրասէր, սրբւոյ դաստիարակուէր խնամածու, ազնուասիրտ արի, և աշխարհիս յաջ և ահեակ կրկնադարձին դիմագրաւ մայր մը ընել աշխատելու է :

Աղջկան մը բարոյականը նախ ձեռք առնելու է : Ինչո՞ւ չի միտումներ ունեցողներ կան անոնց դէմ օգտաւէտ միջոցներ գործածելու է, երբեմն ի քողցր երբեմն ի դառն զինեալ : Ա՛յլ երջուպէս բարոյագիտութի ուսցնելու է անոնց, ոչ թէ գրքերով ալ կենդանի օրինակաւ : Ի՞նչ հարկ կայ տարածամ և կրնձուալի գիտութիւններով (ճարտասանութի, տրամաբանութի ալժեպր ևն) անոնց մատաղ միտքը բեռցնել, շփոթել, հետեարար հոգւով մարմնով հիւժել :

Քանզի երբ այնչափ խառնի խուռն աշխատանքներով անոնց միտքը բռնաբարուի, սիրտը ի՞նչպէս, ե՞րբ աշխատի, անշուշտ ատեն

ջմնար, ձանձրոյթ և տաղտուկ կը տիրեն վը-
 րան, մինչև այն աստիճան որ կ'ուխտէ մէյ-
 մ'ալ ուսման դուռը սոք չկոխել : Անկէց
 ետքը կ'ուզես նէ սկսէ սրտին մշակութիւնը,
 մտքինէն աւելի կը զգուի : Քանզի իւր աշ-
 խատուէց ատեն վատնած միջոցին՝ տարիքն
 ալ կը յառաջանար, քաղաքարները կ'ընդլա-
 նէին, և այն անմշակ սիրտը արթննալ կ'ըս-
 կրսի, ի՞նչ տեսնելու անստուգուի, իւր
 հաճոյքները չգգուող բաներ : Այց սիրտը
 գործել կ'ուզէ, ի՞նչ ընէ, ուսման մէջ բան
 չէ ուսած, ուրիշ դասատուի մը տէտք կ'ըզ-
 գայ, և ահա կը ներկայանան իրեն տարիքը,
 գէշ ընկերները, սովորութիւնը, ժամանակին
 բերմունքը, ասոնց առջին քիչ մը ատեն
 ծունկ չոքելէն ետքը կատարելու վկայակա-
 նը ծոցը կը գնէ . յիրաւի սիրտը լաւ մը մը
 շահուած, բայց ի՞նչ ցանուած, քիչ ետքն
 ալ կը տեսնենք որ բուսեր են, — կողտուի,
 բանասարկուի, թեթևսօյլիւի, դիմաներ-
 կուի իւր սարօքը : Ա՛ երջասպէս և իսկասպէս
 անհնազանդուի, ապստամբուի և
 և գազանի ամուսնութիւն :

Brûler une chandelle à la recherche d'une épingle

Աչինչ բանի համար մե՞ծ ծախք ընել :
 Պիր բիրէ իշին պիր եօռ կան եւ պմար :
 Tout va pis que devant.

Մարդս իւր անցուցած ատենները կը յիշէ
 միշտ յօգուաւ և ի խրատ անձին :
 Ախտէն կէլէնի անարքը :

A qui dieu aide. nul ne peut nuire.

Էթէ Լսողած ի մեր կոյս է , ո՞վ իցէ մեզ
 հակառակ :

Ըլահք բերիմ աիր . պէլին օղլու պէնիմ տիր :
 Dine sobrement. soupe honnêtement. Dors
 passablement. et tu vivras longuement.

Ղաշ սահաւ , ընթրէ չարաւ , ի բուն լեր
 բաւ . կ'ապրիս անբաւ :

Ըգ էէ գարար ույու , չօք եաչա :
 Tout ouïr, tout voir et ne rien dire,

Merite en tout temps qu'on l'admire.

Շատ ընել , շատ տեսնել և ոչինչ խօսիլ ,
 դաշխարհ կ'ըստիպէ վրաս դմայլի :

Պին տլցնէ պիր սէօլէ :
 Mon petit doigt me l'a dit.

Մատս հոտոտեցի խաչ խապար բերաւ :

Մայրերուն գործածած միջոցն է , որով տը
 ղոց բերնէն բան մը որսալ կը ջանան , կամ

կըզգուշացնեն զանոնք չարութի ընելէն : Սօ-
լիէր ասի գործածած է իւր-երևակայական
հիւանդին մէջ :

Tous les doigts de la main ne se ressemblent.

Չեւքին ամեն մասները իրար չեն նմանիր :
Պէշ բարմագ պի՛ր մի տի՛ր :

Սակայն ամէնքը մէկ նպատակի կը ծառայ-
են , և մէկ արժէք ունին գրեթէ :

Այս առածը ընկերացին անհաւասարուէց
կ'ակնարկէ , որոնք իրենց համեմատ արժէք
ունին :

C'est le tonneau des danaïdes.

Տանախդեայց տակառն է :

Պօշ ամպար տիպտիղ քիլէր ,

Եօքարտան տօլաուր , աչաղտան կիտէր :

Ընօգուտ գործ մ'է , կամ անանկ շոպլ
մ'է որ երբէք չզսպեր իւր իղձերը : Մա-
նայիաներու առատակլմը այնպէս կը պատ-
մէ թէ ասոնք իրենց առագաստի գիշերը ի-
րենց ամուսիններին չեմ գիտեր ինչ մտօք մտ-
թեխուէն համար տարտարտին մէջ յաւիտ-
եան ջուր լեցունելու դատապարտուեցան :

Danger passé saint moqué.

Մտանգէն ետքը սուրբը կը ծաղրեն :

Վտանգի ատեն մեծ ուխտեր կ'ընեմք Մստուկոյ, երբ ինքզնեքնիս ասպահովցած տեսնենք, ամեն բան կը մոռնանք :

Նաւաստիին մէկը փոթորկի մը ատեն զարհուրած . նաւուն մեծ կայմին խոշորուէ չափ կերոն մը ուխտեց Պղուտոնի : Ի՞նչպէս այդ ասպազին ուխտը կ'ընես, ըսաւ իրեն ընկեր մը մինչդեռ ոչ ուրեք պիտի գտնաս այդ հսկայաշէն կերոնը, և եթէ գտնաս, գնելու կարողութիւն չ'ունիս :

Ի՞նչ նայէ ըսաւ, ջերմեռանդ ուխտաւորը, վտանգը անցնելէն ետքը ուղէ չ'ուղէ ճրագով մ'ալ գոհ պիտի ըլայ, սակարկութիւն չ'ունինք ա' :

C'est l'histoire de la dent d'or.

Ոսկիէ ակուսիին թխիկը դառցաւ :

Նէ ասը վար նէ աստառը,

Այլաբանուի մ'է որ կ'ակնարկէ երկարատենն իրաւ կարծուած զքոյց.ք մը որ ի վերջոյ սուտ ելաւ :

1593 ին լուր մը կը պըտըտէր թէ Սկիզեայի տղու մը ակուան ոսկիէ է բուսած, Գերմանացի շատ մը գիտուններ տղուն քով գացին բանը ստուգելու, և գրուածքներ

հրատարակեցին , և հաստատեցին թէ ոսկիէ ակռան բնականէն և սքանչելապէս բուսած էր , և թէ այս բանս մեծ Տաճկին (1) խոնարհելուն նշան մ'է : Կտրէն շատ երեւելի գխոնականներ ալ քննեցին , բայց խընդիրը չպարզեցաւ :

Այս սրասիւը ոսկերջի մը պահուած էր , որ այն հռչակաւոր ակռային վրայէն կրցաւ հանել ոսկի թիթեղ մը զոր ամենակատարեալ ճարպիկութեւն ագուցած էին :

N'est pas pauvre qui a peu.

Mais qui desire le precieux.

Չէ այն աղքատ որ քիչ ունի ,

Այլ որ բաղձայ միշտ թանկագնի :

Այլ քանահաթ , չօք պէրէքէթ :

Մեծ հարսաւոր մը ունի կ'ըսէ Սուրբն Պօղոս այն մարդը որ ունեցած ուր գոհ ըլլալ գիտէ :

Tout vont au convoi de mort,

Et chacun pleure son deuil.

Ըմեն մարդ մեռելի կ'երթայ :

(1) Քրիստոնեայք մեծ տաճիկ (grand ture) կը կոչէին զՊուհամէն Բ . Փաթիհ իւր երկրին անհուն տարածուէք համար , համեմատութեամբ Կապադովկիոյ սուլթանին , զոր պլոթի տաճիկ կ'անուանէին :

Մայր իւրաքանչիւր իր կարապետը կուլայ :
 Միայն մեր ցաւոցը վշտակից եմք գրեթէ
 և բիչ անգամ այլոց կարեկից կ'ըլլամք ան ալ
 իրենց վշտաց մէջ մերինները լայու կամ էն
 շատը սովորուէ մը հետեւելու համար , շատ
 անգամ ալ մինչև որ մեր ընկերին վիշտը մե-
 ղի ալ չիգայ , նոյն վիշտին ծանրուիր չենք
 զգար , ինչպէս էր տիկնոջ մը ըրածը որ ճամ-
 բան ձիան և կարկտի բռնուելով ելլը թրու-
 չած սառած տուն եկաւ , անմիջապէս 10 շէ-
 քի փայտ , և 1000 հօխա ածուխ սղորմել
 հրամայեց աղքատաց : Մայր երբոր քիչ քիչ
 տարցաւ , և փափուկ բաղմոցին վրայ հան-
 գիտ մը երկնցաւ կրակին առջին , փայտին
 չէքին և ածուխին չափը սկսան քիչնալ , և ի
 վերջոյ բոլորովին ետ առաւ հրամանը ըսե-
 լով * օգը շտկուեցաւ * :

Le diable bat sa femme.

Երբ որ արե կայ և կ'անձրեւէ ,

Սատանան յայնժամ իւր կին ծեծէ :

Վատը գարըսքնը պու հախատա պօշար :

Վիցարանական առատակէտլ փոխակեր-
 պուի մ'է , զոր Եւսեբիոս Պլուտարքոսէն
 առած կ'աւանդէ : Երամագղ հայրն չաւ

տոււածոց կնիկանք Հէրմէսի հետ ինչպէս եղաւ աւրուեցաւ, որ ելեր Լիթերոնս լերան վրայ բաշուեր էր: Այլգումէն անգրիագործը Արամազդայ խորհուրդ տուաւ որ կրնուի կանք հետ հաշտուելու իբրև միակ միջոց, անոր սրտին մէջ նախանձուի վառելու էր:

Աստի բարձրաբերձ եղևնախոյտի կոճղմբ արձանացուց կանացի պաակերով, և բոլոր հարսանեկան զարդերով շգեզացոյց զայն, անուհն ալ Ահտալա գրաւ: Արջը հարսանեկան հանդէսները սկսան Ահտալայ բոլոր երաժիշտք և գուսանք խմբովն հոն էին, Հէրմէս այս պատրաստութիները լսելուն պէս տձագարեց եկաւ տա Արամազդ, և նախանձու և բարկուի բրդբուած խոյացաւ արձանին վրայ զայն բզիկ բզիկ ընելու համար անշուշտ: Քայց խորէ ու իր իմանալով շուտ մբ իւր զայրոյթը ու բախուէ փոխուեցաւ, հաշտուէ ձայները հնչեցին, և ինք անձամբ հանգիստապետ կենալով հարսները շարունակեց: Վրիստոնեայք զԱրամազդ մեծ սատանայ կ'անուանեն:

L'homme propose, et dieu dspose.

Խորհուրդ մարդկան, կամք Աստուծոյ:

Ի վտէքի բազար չարչրյա ույմաղ ,

Օ ալիմ ֆէլէք մուստաֆայա եար օլմաղ :

Մարդոց ամեն խորհուրդները ի կամս Աստուծոյ կը կատարին , և ձեռնարկութիւնն շատ անգամ իրենց չյուսացած ելքը կ'ունենայ :

Խիստ աղէկ մտածուած գործերն ալ յեղակարծ դիպուածով մը այնպէս կը փշին կամ կը յաջողին որ անհնար է մարդկային հաշուոց անբաւականութեամբով նախատեսման թէ դերազանցութիւնը արեւուն պէս չտեսնել :

Dieu vous bénisse. Խե՛ր ըլլայ , անուշ ըլլայ :
Հայր օլա , սաաթլէք օլա :

Պողիտոր և Վերգիլիոս կ'ըսեն թէ Ս. Գրքի գործ մեծին ատեն (591) Իտալիոյ մէջ ստակալի համաձարակ ախտ մը երևցաւ , որ իւր զոհերը փունգտացնելով կը մեռցնէր , քահանայապետն ալ աղօթք և ուխտեր ընել պատուիրեց ժողովրդեան , որով ախտը մեղմանալ սկսաւ ասկէց մնացած կը կարծուի այս խօսքը : Սակայն հաստատուած է որ այս սովորութիւնը աւելի հին ատենները կոյ եղեր , հին և նոր աշխարհաց մեջ իսկզբանէ , և այնպէս ալ գտած են ճամբորդները , և տեղ մը բարոյական տեղ մը ֆիզիզական տեղ մը կը-

բօնական սրտածառներէ ծագում առած է :
 Հրէից Ռաբբիները այսպէս կ'աւանդեն
 այս սովորուէ վրայ : Երբ նախահայրն մեր
 Ադամ մահկանացու եղաւ , Աստուած իւր
 իմաստութիւնը որոշեց որ կենացը մեջ անգամ
 մը փոնգտայ և այս բլայ իւր մահուան նը-
 շանը , հետեաբար մինչև Յակոբ նահապե-
 տի օրը մարգիկ փոնգտալով մեռան : Ա-
 հապետը չ'ախորժելով այս օրինակ վախճա-
 նէ մը , այս վճոյն շնչումը խնդրեց Աստուծ-
 ւէ : Ասոր վրայ փոնգտաց որքան որ ուզեց
 բայց չմեռաւ ի մեծ զարմացումն ամենեցուն :
 Ի վերայ այսր ամենայնի , այս հրաշքը ա-
 մեն սարսափ չփառատեց , սուտի պատու-
 հասը հիմնովին բառնալու գիտաւորութեմ
 ուխտեր ըրին , որոնք այնքան հաճոյ անցան
 Աստուծոյ , որ այնուհետև այն փոնգտալը
 որ մահուան էր կարապետ , կենաց նշան ե-
 ղաւ , տղան ծնած ատեն կը փոնգտար , Ե-
 ղիսէ մարգարէին յարուցած տղան եօթն
 անգամ իրարու վրայ փոնգտացեր է եղեր ,
 ի նշան իւր յարութիւն : Իսկ ըստ բժշկաց ու-
 մանց՝ փոնգտալը մարմնոյ առողջուէ նշան է ,
 և թէ ըստ այնմ կը շնորհաւորենք զիրար :

Բայն ածնեքէն հը հեռեի որ փոքագտացողին
բարեմաղթու ըլլալը խիստ հին ժամանակի
սովորուի է, և շարժառիթը մինակ քաղա-
քավարուիր չէ, վասն զի եթէ ասանկ ըլլար
ամեն հըլիմայի, ամեն բարուց տակ այսպէս
միօրինակ չէր կրնար արմատանալ դարուց ի
դարս անայլայլելի կերպով:

Հայոց մէջ ալ այս սովորուիր կայ, մէկ քա-
նի ձիւղերու բաժնուած, փոքագտացու ա-
տեն սովորական « խեր ըլլայէն » զատ բա-
ղանեաց և անխլուելու անթիւ ալ շնորհա-
ւորուեց տուրևառուի մը դենիք: Բա-
ղանեաց համար շնորհաւորուիր չսխտի կըր-
նամ մեկնել, բայց քիչ արտառոց չ'երեւար
ինձ դիմացինիս անուշ ըլլայ լսելովս անոր
ըսելու զեմ թէ « աղէկ ըրիր որ մաքրուե-
ցար, դո՛հ եմ որ ալ աղտեղի չ'ես » . անխլ-
ուելէն լմնցած միջոցնիս արդարև մեծ շնոր-
հաւորութիներ արժան է որ ընդունիմք, քան
զի ուշի ուշով եթէ մտածեմք, ինչ անխտհեմ
վատահուժիւն մ'է որ կ'ընեմք, երբ մեր
մարմնայն պատուականադոյն մասը, այս կամ
այն ինչ մարդուն ձեռքը յանձնելով կը թու-
ղումք սաստեային արեամք որ մահատիպ գոր-

ճիքով քերթէ կ՛ծծէ դայն և կոկէ :

Աստուած իմ, անշուշտ չպիտի ներքեւ որ մեր գահճահանգոյն կոկիչը գործի ի ձեռնին ելնէ լուսնոտի կամ յանկարծական մտայց ցընորումէ մը զարնուի :

Եթէ Նիոնէ սիտս բռնաւ որը 500 զրուշ ծախք չ'ընէր զոյգ մը խօսքի համար, ո՞վ պիտի արդ իլէր դաւաճան ամե լին որ զանի չըխողխողէ : Սրե լի ընթերցող, չ'հասկնաս թէ ուրիշէն ամիլուելէն կը խորշեցնեմ ըզբեզ, անանկ միտք մ'ալ ունենայի, հաւասան, որ սափրիչներէն ունեցած վախա զիս պիտի արդ իլէր սասնկ վտանգաւ որ իրատներ տալէն : Նուն միտքս է յայանել զարմանքս, մտրդկային անապարծուէ թերատես հեռատեսուէ և ունայնուէը վրայ : Արդարև ծայրալիք յանձնապատասանուի, երանի, բայց չէ, սխալմամբ երանի պիտի տայի գեղեցիկ անսին որ այս վտանգէն բնականաբար ազատ է, բսելու ատենս, յանկարծ, յիշեցի որ անոնց մէջն ալ այս վտանգին կամաւ յանձնառուներ կան, ագեզ սեռին վտանգաւ որ ըլլալու նպատակաւ . . . իմ գիտողութիւնս իրեն ըսածին կը նկանցունէ

Սողոմոնն « վառն այսորիկ և ջնջին փայտին
 (նաւերուն) հաւատան մարդիկ զանձինս
 իւրեանց » ըսելով, սակայն ես աւելի դիւ-
 րաւ Սողոմոնին սարսափը եթէ ոչ գլխովին
 գօնէ ըստ մասին կրնամ փառատել, Անի
 այն սարսափը ըգացած ատեն սա մարգարէ-
 ութիւնը ընելու էր թէ, ՃԲ երրորդ գար-
 մը պիտի գայ ուր կռէյթ Սթէռն, Ալամպա
 և ուրիշ անթիւ պտուտակաւոր զրահաւոր
 նաւեր պիտի ծնին, թերևս իրնէ աւելի
 հանձարեղ մարդոց ուղեղէն որ նաւաբե-
 կուէ անուներ բառնալով ասագին ովկիանոս-
 ներ ծովաբեկուէ բացաքանչուք պիտի գան-
 գատեցնեն անոնց դէմ: Արդ գիտնալով
 կամ վախնալով որ այս սովորուէր վերնալուն
 չեմ կրնար ներգործել, գոնէ բարեմաղթու-
 թեանց յաւելուած մ'ալ ընեմ, առաջար-
 կելով ածիլուողներուն թէ « պահապան ամե-
 նայնի » ազօթքը ընեն, մէջը այս խօսքն ալ յա-
 ւելցնելով « և ի դերծելն զգլուխ զի մի եր-
 քէք փողոտեցայց » :

Il a juré ses grands dieux.

Երդում պատառ եղաւ :

Եւ մին պիլահ իթտի,

Երբի կէջիւ թիթրէթտի :

Գիտեմ որ կռասրաշտից շնծները առատ էին, և մեղի պէս ալ աստուծոյ դիմելու դըժուարութի չէին կրեր, քանզի չորս կողմերնին մեծ պղտիկ գեղանի անդեղ մանչ աղջիկ շնծներ ունէին, նոյնպէս թերափներ (penate Քէֆլէսիդ հարպիճէ) շնծ ալ ունէին, բայց մեծկակ երգումները մեծկակներուն վրայ կ'ընէին հանդիսաւոր կերպով :

C'est la danse des dindons.

Այս ալ հնդկահաւուց պարը դառցաւ :

Քարակէօղիւն քոյունու, սօնրա չըգար օյունու :

Երբ մէկը իներքուստ տխուր և յարտաքուստ զուարթագէմ գործի մը կը ձեռնարկէ, այսպէս կ'ըսեն : Հետևեալ պատմութիւնն ալ կը յիշեմք :

Հասարակուէ հետաքրքրուէն օգուտ քաղել գիացող վարպետորդի մը յայտարարութիւրբաւ թէ այն ինչ օրը հնդկահաւուց պարահանդէս մը պիտի տայ, Անհուն ամբօխ մը վազեց որոշեալ տեղը, ամենուն անհամբերութիւր չափազանց էր այն կարգէ դուրս տեսարանը դիտելու :

Վերջապէս վարագոյրը բացուեցաւ, և ահա ամբողջ հաւնոցի մը հնդիկ դերասանք, արու և էգ յերեւան ելան և մէյմը մէկ, մէյմը միւս ոտքերնուն վրայ կ'ստոտասէին կռնչական սուր ճիչեր հանելով, մինչդեռ տրնօրէնը գաւազան մը ձեռքը զանոնք կը կառավարէր :

Ըյս ծիծաղաշարժ տեսարանը անպատում ազդեցութի մը ըրաւ հանդիսականաց վրայ, ոմանք զարմացման սողազակներ կը հանէին, ոմանք կը ծափահարէին այլք բարձրաձայն կը խնդային, և ոչ ոք չէր հասկնար այն թեւաւոր պարողաց զուարթուն պատճառը :

Վերջապէս վարպետորդիին մէկը, թատերաբեմին վրայ լայնկեկ երկաթէ թիթեղ մը գրուած ըլլալը նշմարեց, որուն տակէն ալ կրակ վառած էր, որով թիթեղը կը տաքնար սուր կոխելով խեղճ հնդկահաւերը կը տեղափոխէին աստ և անդ, որպէս զի ոտքերնին խնայեն կրակէն, ահաւասիկ պարահան դէսին գազանիքը : Քանի մը կայծակունք ալ ծակէ մը դուրս ցաթկելով հանդիսականաց զուարթութիւնը սարսամի փոխեցին, և ահաւասիկ բարելնեան խառնակութիւն սկսաւ :

Ամեն մարդ կարծելով որ թատրոնը կը բըս
ալնկի, դուրս վազող վազողի եղան, խել մը
քիթ, աչք, բերան, ոտք, ձեռք, այն ասար
օրինակ շտապին մէջ խեղճ ձեւերու ենթար
կելով:

Bien dire fait rire. Bien faire, fait taire.

Այլ որ խօսիլը՝ կը խնդացնէ,

Այլ որ ընելը, կը լռեցնէ:

Այն անձանց կ'ըսուի որ իրենց անպիտան
վարքովը, ըսած սքանչելի խօսքերնին կը նը
ւատացնեն հետեւաբար անաղղեցիկ կը մնան:

E

Se suis entre le marteau et l'enclume.

Երկու սուրի մէջ եմ:

Վեր թքնեմ երեսս վար թքնեմ մօրուքս:

Վանաստեղծին մէկը խիստ փիլիսոփայօրէն
և զուարճալի կերպով մէջ բերաւ սոյն առա
ջը այս enlume marteau բառերուն առթիւ:

Մտադէտ մը Գօնախլեարքի մէկ գրուածը
քննադատելու ատեն սա խօսքերս ալ ըսած
էր թէ, լեզու մը սրբագրելու և բարեկար
գելու համար պէտք է տրամախոհել, բայց

առանց բարեկարգեալ լեզուի մը չտրամախոհուիր, ուստի միշտ անկարելի պիտի ըլլայ տրամախոհել, բարեկարգ լեզու մը չըլլալուն, և տրամախոհել չ'ըլլալուն համար ալ անկարելի է բարեկարգեալ լեզու մը ունենալ: Այս խօսքերը մեր փիլիսոփայն լսելով ընդմիջեց ընթերցուածը, և ըսաւ. ի՞նչ ըսել է այս, խարտոց մը աղէկ շինելու համար խարտոց մը պէտք է, ուռն մը աղէկ շինելու համար ուռն մը պէտք է սալ մը աղէկ շինելու համար սալ մը պէտք է, կամ Արիտիկոսին նման ըսելու համար, սալ մը շինելու համար ուռն մը պէտք է, և ուռն մը շինելու համար սալ մը պէտք է, ուրեմն անկարելի է որ ուռներ և սալեր շինուին:

Il n'y a point de petit ennemi.

Թշնամուոյն պզտիկը չ'ըլլար:

Տիւշմէնին բիրէ խէ, սեն պէլէ Ֆիլ:

Envie passe avarice.

Նախանձտը վատթար է քան զազահն:

Նախանձը և ազահը հրաշքով մը (ըլլալու է) մեկտեղ անտառ է մը կ'անցնէին: Սուրբն Սարտինոս ասոնց հանդիպելով ըսաւ թէ ազահն ինդրեցէք իզնէ, պիտի կտտա-

րեմ, բայց այն պայմանաւ որ նախ երկուք
 նէդ մէկը թող խնդրէ, միւսին ալ առջինին
 կրկինը պիտի տամ: Առքեղի մեծ սւրբախաւս
 թիւն մը, միանգամայն շիտթուի մը, եր-
 կուքն ալ բերաննին կարծես թէ գղպած էին,
 վասն զի չէին ուզէր որ մէկը միւսին կրկինը
 առնէ: Արջապէս ագահը բարկուք կաա-
 ղած նախանձին վրայ յարձակեցաւ, պիտի
 խեղդեմ կ'ըսէր զքեզ, եթէ տակաւին լը-
 ուես: Եւ, ըսաւ նախանձոտը, կըխօսիմ
 բայց միյուսար թէ դուն ինչ աւելի բան
 մը պիտի շահիս, և նոյն ժամուն խնդրեց որ
 իւր մէկ աչքը հանէ սուրբը, անմիջապէս
 խնդիրը կատարուեցաւ, բայց ագահին ալ
 երկու աչքը ելաւ, ըստ պայմանագրուէ:
 Ահա այսպէս մոլուիը մոլուք պատժուեցաւ,
 և սակայն մոլուիը ինչ էր նէ ան մնաց, սրբ-
 բոյն զօրուիը մինչև հսն եղած ըլլալու է:

L'épitahe est la dernière des vanités.

Տաղանագիրը փառասիրուէց վերջինն է:
 Արքոր կ'ըսէ Գաղղիոյ ձեմարանին անդամ
 մը, շգեղայարդար տաղանագիրներ կը տես-
 նեմ, վրանին աս խօսքերը գրելս կուգայ,
 որովհետև մարդս ախտերէ և հպարտուէ

գոյացած է , անցորդ , ահա ամբողջ մարդն
հոս է , ախտերը գերեզմանին մէջ և հարա-
տու թիւնը տասանագրին վրայ :

Après lui il faut tirer l'échelle.

Աս գործը հասկցող ընող ան էր :

Ան գնաց , ալ որուն հողն է հատեր :

Ennemi ne dort, թշնամին արթուն է :

Սու ույուր տիւշման ույուժմալ :

A bon entendeurs salut.

Հանձարեղը շուտով կը հասկնայ :

Արիֆէ , թարիֆ իտիմէլ :

F

Conter des fagofs.

Հինձու պարսպ պատմութիւնք ընել :

Թիրէմէնթի մասալը օգումար :

Կը պատմուի թէ կաղէթ ար Պրանս (1) ա-
նուն Մաղղիական լրագիրը պատճառեց այս
առածին ծագումը :

Թէ որբաստ Ռընօտօ բժիշկը հաստատեց ,

(1) Կը կարծուի թէ լրագրութիւնը Չինաստանի մէջ հը-
նարուեցաւ , բայց gazette բառը իտալական գրամի մը ա-
նուն է , որ կ'ըսուի gazetta, որ վեցերորդ դարուն ըսկիլըը
հրատարակուած ծեւազիր շաբաթական թերթի մը գինն է :

Gazette de france ը ի վարիդ 1631 ին , իւր հիւ
ւանդ ծուխերը խնամածելու նպատակաւ ,
և որովհետեւ բաժանորդագրուիք չէք հրա-
տարակուէք , փերեղակները կը ծախելին փո-
ղոցէ փողոց պըրտակով :

Եղաւ որ օր մը այս փերեղակներէն մէկը
փայտավաճառ ի մը հանգիպելով , այս վերջի-
նը կ'ուզէր անպատճառ իւր հետը քաշել
և այնպէս ծախել իւր փայտի տրձակները ,
և ասով իրարու մէջ մըցում մը յառաջ գա-
լով սկսան մէկ ձայնի պօռալ , fagot (փայտ)
gazette ! քաղիր) : Ի՞նչը թաղը խնդաց այս
երկու անուանց միաբանելուն վրայ , և այ-
նուհետեւ զանոնք անխտիր իրարու ակզ
գործածել սկսան :

La faim amène la peste.

Սովը ժանապատ կը բերէ :

Չարիք մը շատ անգամ ուրիշ չարեաց կա-
րսպեանն ու պատճառն է :

Շոտ թրի արքեպիսկոպոսը սովի ժամանակ
այք բառաց համար Լուդովիկոս ԺԳ էն օգ-
նու թիւն խնդրելու ասեան կ'ըսէր թէ « Տէր
արքայ , եթէ դուք առատուէ մէջ կ'ապրիք ,
և սով ի նչէ չէք գիտէր , գիացէք որ սովը

ժանտախտ կը բերէ, և ժանտախտը թագաւորներուն ալ կը հասնի » :

Une femme ne cele que ce quelle ne sait pas.

Կին մը իւր չգիտցածը մինակ աղէկ կը պահէ : Գարըյա սէր վէր, սըր վէրմէ :

Մտել կ'ուզէ թէ, կին մը կարող չէ երբէք գաղտնիք պահել, միայն թէ բուն իր անձին սեպհական գաղտնիքը խիտ աղէկ կը պահէ, զոր օրինակ, իւր տարիքը կրնասնէ բերնէն առ, իսկ ուրիշին տարիքը չհարցուցած առ :

Հիմայ տեանէիք թէ կինը իր գաղտնիքը երբ կրնայ յայտնել : Մեզ զիտցի կին մը մահուան դուռը հապած՝ էրիկը քօլը կանչեց և ըսաւ, քեզի գաղտնիք մը ունիմ յայտնելու, այս գաղտնիքը յանցանք մ'է որ քեզի դէմ գործեր եմ, բայց նախ խոստացիր որ պիտի ներես ինձի : Ար խոստանամ ըսաւ էրիկը, ան ատեն հոգեւարք կինը խոստովանեցաւ իր ուրիշ մէկը սիրելը որուն անունն ալ տուաւ « կը ներեմ ըսաւ էրիկը սրազ կերպով, բայց դուն ալ կը խոստանաս ներել իմ քեզի դէմ ըրած մէկ յանցանքս » : Մուրթալ սրախ գոչեց հոգեվարը : Սէ ուրեմն կրկնեց էրիկը « ես

գիտէի քու այդ անհաւատարմութիւնը իր ամեն
պարագայներովը , և ասոր համար թունաւո-
րեցի զքեզ որով պիտի մեռնիս հիմայ ։

Temps pommelè et femme fardée,

Ne sont pas de longue durée.

()դն ամպերով ուռուցիկ ,

Կին ներկերով գեղեցիկ ,

Շուտով կ'ըլան վաղանցիկ ։

Գալստ պոյանըն գաբը կէջիւն տիւ շմանը
կիւնէշ աիր ։

Արդարեւ այն գեղեցկութիւնը որ Ասաուած
մեզնէ զլացած է , մենք ինչու անոր կամա-
ցը հակառակ ներկերու շպարներու մէջ
փնտռենք , ինչ է արդեօք մտքերնիս , գոնէ
մեր մտադրած նպատակնուս ծառայենք ,
քաջ է , սակայն ոչ , իրաւ , մտքերնիս հաճոյ
անցնել է մեր գեղեցկութիւնը , քայց այն թար-
շամութիւնը արափացի սեռ-թիւնը , աւերակ
այտերը կարմրաշրջան աչքերը , սեպեալ
փտած աղւայները որ ներկի և շպարի
անդակասելի հետեանքն են , ինչպէս մեր
անձին հաճոյ պիտի ըլան , երբ անոնց տա-
րածամերենալը նշմարենք մեր երեսին վրայ ։
Անր ազգր որ այլոց սովորուեց մէջն ան-

պիտանագոյնը զատելու և ի գործ ածելու
խիտ յարմարուի ունի, այս երեսաց անե-
րեսուիք ընդունեց, յառաջագիմեց անոր
մէջ և պիտի յառաջ գիմէ, քանի որ աղքա-
տուիք և զարգասիրուիք իրարմէ վար չմնա-
լու իղձը և ամուսին ճարելու ձախող ի-շի-
շար-ի-նը կը տիրէ: Արկնից գթուէ անձրե-
ւը մինակ ասանկներուն սրտէն և երեսէն
այս ներկը կրնայ ջնջել խալաւ:

Qui peint la fleur. n'en peint l'odeur.

Կրնաս գծել ծաղիկ մը,

Քայց կրնաս տալ իւր հոտը:

Էր քէչ քիւրէք եաբար, տարնը ու-
տուրամաղ:

Կեղծաւորները թող լսեն, իրենց պատ-
րուակեալ առաքինուիք չկրնար ճշմարտի
տեղ անցնիլ, և շինծու ծաղկի նման միշտ
կը ճանչցուի, քանզի չ'ունի վրանին այն ա-
նուշակ հոտը, որ կը բուրէ ճշմարտի բու-
սահան ծաղիկը:

Il vaut mieux etre fou avec tout, que sage tout
seul. Եղեր այլոց հետ խենթուկ,

Քան իմաստուն մնակուկ:

Իմաստուն մը եթէ անխելքներու ընկերու-

Թեան մէջ գանուի, և տարտդէս խտուի
ցուցնէ անոնց, տարակոյս չկայ որ ինքն ալ
անոնց մէկ ուրիշ տեսակէն ըլլալը կը հաս-
տատէ, և բան մը ալ չշահիր: Աինակ իմա-
սուն ինքը ըլլալ ու զելը անիմաստուի է, բայց
տեղին համեմատ խենթուի ընելը իմաստու-
թիւն է:

Il n'y a point de f-u sans fumée.

Անծուխ կրակ չկայ,

Արդրաք չուվալա սրղմաղ:

Արբան գգու շաւոր ըլլանք մեր հողւոյն կիր-
քերը գաղտ սրահելու, միշտ կերպով մը ե-
րեան կ'ելնեն, մանաւանդ սրահելու համար
ձեռք առած ջանքերնիս ամենէն առաջ ըլ-
մեղ կը մասնէ:

Femme et melon. a grande peine reconnait-on.

Աին և ձմերուկ դժուարաւ կը ճանչցուին:

Կարծեմ հիմայ այս դժուարութիւն չկայ, բանզի
հիմայ կին առնողէն շատ, ստակ առնող կայ
և որովհետեւ ստակ ճանչցող մարդ չկայ, ը-
սելէ այս դժուարութիւն ալ մեծ մասամբ
չկայ: Անջ ինչ ըլլալը հասկնալու համար ես
միջոց մը գիտեմ բազդախնդիրներուն հա-
մար, այսինքն կրցածնուն չափ շուտով հառ-

ցընեն հետը ամուսնացած ստակնին, և նոյն ժամայն մնացածին այսինքն կնոջ ինչ ըլլալը կը ճանչցուի : Չմերուկին թեթեւը աղէկ կ'ըլլայ կ'ըսեն, չեմ գիտեր կնոջ թեթեւը ինչ կ'ըլլայ, աւելին կայ, որովհետեւ կինը ձմերուկի մը նմանցունողը այս յանդգնութիւնը ըրաւ, ես ալ կը յաւելցունեմ, ձմերուկին քիչ մը շատկեկ թեթեւը մէջը դաստարկ և անցած կ'ըլլայ, կնոջ թեթեւագոյնը ինչ կ'ըլլայ արդեօք :

Il faut craindre la femme et le tonnere.

Կիներէն և կայծակէն վախնալու է :

Քարրտան գօրգ մայան ալլահտան գօրգ մաղ :

Սարգիկ շատ անհաճոյ խօսքեր կ'ընեն գեղեցիկ սեռին համար, աս ալ անտնցմէ մէկն է :

Deux yeux ne suffissent pas pour prendre une femme.

Երկու աչք բաւական չ'են կին մը առնելու համար :

Պիտի յաւելցունեմ չորս աչք, երկու աւկանջ, և սիրտ մ'ալ սէտք են, բախդախընդիր մ'ալ անդիէն “ տուպրակ մ'ալ հետը ” կ'ըսէ :

Սարգուն մէկը կը հարցնէր Արիտախալուս

փիլիսոփային թէ կիններուն ո՞ր տեսակը առնելու է, ես ալ չեմ գիտեր ըսաւ, գեղեցիկ առնես քեզի չհաւնիր, տգեղը առնես դուն անոր չես հաւնիր, աղքատն առնես քեզ կը փճացնէ, հարուստ առնես քու վրագ պիտի իշխէ, ալ՝ գնա որոշէ ու կրցածդ ըրէ :

Après la fête on grate la tête,

Խնճոյքէն ետքը, գլուխ քերել կուգայ :

Սէֆանն սօնու ճէֆա տըր :

Յիրաւի շատ անգամ զուարճուէ մը ետքը մարդ կը գղջայ իր ըրած չափազանցուէր վերայ, և գրպանը քերելու տեղ չգտնալով, գլուխը քերել կ'որոշէ :

Il faut battre le fer quand il est chaud.

Ըմեն բան ժամանակին ձևի քերելու է :

Տէմիր թափընտա եագըշըր :

Feu argent et santé, sont bons en hiver et été.

Կրակ ստակ ու առողջութիւն :

Ըմառ ձմեռ լաւ են մարդուն :

C'est chose facheuse à garder.

Que toute fille à marier.

Տրտում բան է պահելը,

Կարգուելու աղջիկը :

Աղջիկս մեծցաւ, մեծ ցաւ :

Ասի ալ ըստ ամենայնի ճիշտ է, սակայն կր-
նայ ըլլալ որ ոմանք ճնողք որ մէկ աղջիկ ու-
նին, փութով ետեէ են զսնի ամուսնացու-
նելու, քանի որ ուրիշ ոմանք վեց հատ ու-
նին, և այնչափ չեն արտարար: Ամեն քանի
պէս այս ալ իւր սրտածառը ունի անշուշտ:

Quand la fille est mariée l'on trouve des gendres.

Աղջիկը կարգուելէն ետքը փեսայներ շատ
կը գտնուին:

Ինթերցոյզ, շատ անանկ բարեկամներ ու-
նենալու ես, որ իրենց ձեռնտուութիւն միշտ
սրտորաստ ունին քեզի համար: Իսոյց այն
ատեն մինակ, երբ դու անոնց ալ պէտք
չ'ունիս:

Il est bien le fils de son père.

Այն հօրը զաւակն է, որո՞ւ պիտի ելլայ:
Արդի հարազատ զնմանութիւն հօրն բերէ:
Պատաստնա չրգմազատ թանրմազ բար:

La fin fait tout.

Վերջը նայինք առաջքը չ'առնենք:

Ամենայն իրաց վախճանն է դովիւլի:

Հէր իշին սօնուկա ստք:

La foire n'espas sur le pont.

Ի՞նչ կ'արտորաս, ձի՞ փախուցեր ես:

Պրէ տո՛ւր բասու ճլարըմը ալայրմ :
Tête de fou ne blanchit jamais.

Խեղժին դու չի ճերմկնար :

Ըռանց հրաշքի անմտք չէն խելօքնար :

Լչէյէ վուրուսմ տայաղը կէնէ էչէք պաս
պայաղը :

Avoir froid après le repas est signe de santé.

Կերակրէն ետքը մտելը, առողջուէ նշան է :
La fumée va aux belles.

Մուխը գեղեցիկներուն կ'երթայ :

Ոչ այնչափ գեղեցիկները, այլ գեղեցկա
ցեալները կը վախնան մուխի : Հանդիպելէն
երեսներնսւն լիայ անհաճոյ և մատնիչ տը
պու որու թիւն մը չպատճառելու համար
անշուշտ

On apprend en faillant.

Ըտեն մը սխալմունք վերջը յաջողմունք :

Իթիշմէ ինձէզ բէքիշիլմէզ :

Պէշ վէրմէ ինձէզ ալթը ալընմազ :

«Յաջողութիւն սխալմունքներով կը դնուի» կ'ը
սէ խմաստունը : Ըլ չը բամբասէնք զիրար,
հին աւուրք և նորեկք, նոր դարը երկուք
նիս ալ անմեղադիր կ'ընէ, մենք պիտի գեռ
չատ սխալներ, բայց օր մը պիտի յաջողիմք :

Ceit le bouc emissaire.

Ամենէն ատելի մէկն է :

Եւտի տէնիդին գապուլ իթմէտի տիր :

Կըսուի այն անձին որուն վրայ կը նեանն ամեն անիրաւ ուժիք և չարիք որ կը պատահին :

Ս. գրոց մէջ կը տեսնենմք թէ հրէից քաւ ու թեան տօնին առ թիւ , ամեն տարի եօթներորդ ամսոյն տասներորդ օրը կը ժողովու ուէին հանդիսիւ , երկու նոխաղ կը բերուէր քահանայապետին առաջը որոնց վրայ վիճակ կը ձգէին տապանակին առջին , որպէս զի հասկնան թէ այն երկուքէն որուն արիւնը կարող էր ժողովուրդին մեղքը քաւել և միւսը ողջակէզ ըլլալ . երբ արժանաւոր նոխաղը կը հասկցուէր , քահանայապետը կը սրբազործէր զանի օրհնութեամբ . կը խոստովանէր , և բարձրաձայն կողբար իսրայելի անիրաւ ու թիւնները : Իսկ միւս նոխաղին գըլխուն ամէն անէծք և հարուած թափելով կը վանէին խեղճ կենդանին որ իրենց մէջ Աւրել կըսուի այսինքն վռնտուած : Ընհեթեթ աւելորդապաշտութիւն ստուերական օրինաց :

